VISPĀRĒJĀS TIESAS SPRIEDUMS (sestā palāta)

2009. gada 17. decembrī *

Lieta T-57/01

Solvay SA, Brisele (Beļģija), ko pārstāv L. Simons [*L. Simont*], P. A. Forjē [*P.-A. Foriers*], G. Bloks [*G. Block*], F. Luī [*F. Louis*] un A. Valerī [*A. Vallery*], *avocats*,

prasītāja,

pret

Eiropas Komisiju, ko pārstāv P. Olivers [*P. Oliver*] un J. Kurals [*J. Currall*], pārstāvji, kuriem palīdz N. Kutreliss [*N. Coutrelis*], *avocat*,

atbildētāja,

par prasību, pirmkārt, atcelt Komisijas 2000. gada 13. decembra Lēmumu 2003/6/EK par [EKL] 82. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/33.133 — C: Kalcinētā

* Tiesvedības valoda — franču.

soda — *Solvay*) (OV 2003, L 10, 10. lpp.) un pakārtoti — atcelt vai samazināt prasītājai uzlikto naudas sodu.

VISPĀRĒJĀ TIESA (sestā palāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs A. V. H. Meijs [*A. W. H. Meij*], tiesneši V. Vadapals [*V. Vadapalas*] (referents) un A. Ditrihs [*A. Dittrich*],

sekretāre K. Poheca [*K. Pocheć*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2008. gada 26. jūnija tiesas sēdi,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

Prāvas rašanās fakti

1 Prasītāja *Solvay SA* ir saskaņā ar Beļģijas tiesībām reģistrēta sabiedrība, kas darbojas farmācijas, ķīmijas, plastmasas un pārstrādāšanas nozarē. Citastarp tā ražo kalcinēto sodu.

2 Kalcinētā soda vai nu ir atrodama dabā trona minerāla formā (dabiskā soda), vai arī tiek iegūta ķīmiskā procesā (sintētiskā soda). Dabiskā soda tiek iegūta sasmalcinot, attīrot un kalcinējot trona minerālu. Sintētiskā soda rodas, reaģējot parastai sālij un kalcijam "amonjaka–sodas" procesā, ko 1863. gadā izstrādāja brāļi Solveji [*Solvay*].

3 1978. gada 7. februārī prasītāja ar trīs Beļģijas stikla ražotājiem, kas bija tās nozīmīgākie tradicionālie klienti Beļģijā, uz pieciem gadiem noslēdza līgumus "par visu vajadzību apmierināšanu", kuri ietvēra klauzulas par cenu izlīdzināšanu**.**

4 Saistībā ar šiem līgumiem tika uzsākts process tiesā, ko Beļģijas tiesās ierosināja amerikāņu kalcinētās sodas ražotājs. Ar 1989. gada 20. oktobra spriedumu *cour d'appel de Liège* [Lježas apelācijas tiesa], lemdama par *Cour de cassation* [Kasācijas tiesas] izskatīšanai nodoto lietu, noraidīja amerikāņu ražotāja prasību.

5 Paralēli Eiropas Kopienu Komisija uzsāka EKL 81. pantā paredzēto procedūru. Ar 1980. gada 21. oktobra vēstuli tā prasītājai paziņoja, kādus līgumu elementus tā uzskatīja par apstrīdamiem no Kopienu konkurences tiesību viedokļa. Komisija citastarp norādīja, ka tā nevar akceptēt līgumus "par visu vajadzību apmierināšanu" vai līgumus "par noteikta procenta no visām vajadzībām apmierināšanu", bet ka tā atļauj "apjoma" veida līgumus, ja tie klientam atstāj tiesības daļu, kas nav nebūtiska, no to vajadzībām nepieciešamā iegādāties no citiem ražotājiem. Komisija noteica piegādes līgumu ilgumu līdz diviem gadiem un atstāja vērtējumu par konkurences klauzulu vēlākai izlemšanai.

6 1980. gada 16. decembrī prasītāja Komisijai nosūtīja tās valstu nodaļām adresētas vēstules projektu, kas bija vērsts uz to, lai tās pieņemtu "apjoma" veida līgumus saskaņā ar noteiktām vadlīnijām, kas bija izstrādātas, ņemot vērā Komisijas formulētos apsvērumus.

7 Ar 1981. gada 2. februāra vēstuli Komisija prasītāju informēja, ka 1980. gada 16. decembra vēstules projektā ietvertās vadlīnijas atbilda tās prasībām par kalcinētās sodas piegāžu līgumu grozīšanu. Komisija tomēr izteica iebildumus par konkurences klauzulu jeb t.s. "angļu klauzulu" un pieprasīja grozīt ar trīs beļģu stikla ražotājiem noslēgtos līgumus.

8 Atbilstoši Komisijas apsvērumiem par konkurences klauzulu prasītāja pielāgoja vēstules projektu un 1981. gada 19. februārī nosūtīja savām dažādajām valstu nodaļām vēstuli, tās aicinot grozīt apjoma līgumus ar stikla ražošanas nozari atbilstoši Komisijas piezīmēm. Ar 1981. gada 29. oktobra vēstuli prasītāja informēja Komisiju par progresu pārrunās ar stikla ražošanas nozari, lai pastāvošos līgumus saskaņotu ar Kopienu konkurences tiesību prasībām.

9 Šādos apstākļos Komisija nolēma izbeigt saskaņā ar EKL 81. pantu uzsākto procedūru. Tā arī 1982. gada 5. februārī publicēja paziņojumu presei, kurā norādīja, ka kalcinētās sodas nozarē prasītāja bija grozījusi savus līgumus par piegādēm, lai tos saskaņotu ar Kopienu konkurences tiesībām.

10 To faktu laikā, kas ir šīs prāvas priekšmets, prasītāja darbojās kalcinētās sodas nozarē ar deviņās Eiropas valstīs, proti, Vācijā, Austrijā, Beļģijā, Spānijā, Francijā, Itālijā, Nīderlandē, Portugālē un Šveicē, reģistrētu tirdzniecības struktūrvienību starpniecību. Tai bija arī ražošanas struktūrvienības Vācijā, Austrijā, Beļģijā, Spānijā, Francijā, Itālijā un Portugālē.

11 1987. gadā prasītājas kopējā ražošanas jauda bija 4 miljoni tonnu, un Eiropā tā saražoja aptuveni 3,7 miljonus tonnu.

12 1998. gada 2. novembrī nosūtītā faksā, kam nav ne datuma, ne paraksta, bet kas ir uz prasītājas vēstuļpapīra un kas ir adresēts Komisijai, ir norādīts, ka 1988. gadā kopējā kalcinētās sodas ražošanas jauda pasaulē bija 37 miljoni tonnu un ka kopējais kalcinētās sodas patēriņš pasaulē bija aptuveni 31 miljons tonnu.

13 1988. gadā prasītājas tirgus daļa bija 52,5 % no Vācijas tirgus, 96,9 % no Austrijas tirgus, 82 % no Beļģijas tirgus, 99,6 % no Spānijas tirgus, 54,9 % no Francijas tirgus, 95 % no Itālijas tirgus, 14,7 % no Nīderlandes tirgus, 100 % no Portugāles tirgus un 76,1 % no Šveices tirgus.

14 1989. gadā kalcinētās sodas patēriņš Eiropas Kopienā bija aptuveni 5,5 miljoni tonnu, kuru tirgus vērtība bija aptuveni ECU 900 miljoni.

15 Papildus prasītājai laika posmā no 1987. līdz 1989. gadam Kopienas ražotāji bija sabiedrības *Imperial Chemical Industries* (turpmāk tekstā — "*ICI*"), *Rhône-Poulenc*, *AKZO*, *Matthes & Weber*, kā arī *BASF* grupai piederošās *Kali & Salz* meitas sabiedrība *Chemische Fabrik Kalk* (turpmāk tekstā — "*CFK*").

16 Prasītājai bija klienti stikla ražošanas, ķīmijas un metalurģijas nozarē. Strīdīgo faktu laikā tās nozīmīgākais klients ne tikai attiecībā uz kalcinēto sodu, bet attiecībā uz visu prasītājas darbību, bija *Saint-Gobain SA* un citas šīs pašas grupas sabiedrības (turpmāk tekstā — "*Saint-Gobain* grupa"). Šai grupai bija meitas sabiedrības dažādās Austrumeiropas valstīs, kas iepirka kalcinēto sodu no prasītājas valstu nodaļām.

17 1988. gada imports no Austrumeiropas, kam ievedot Kopienā tika piemēroti antidempinga maksājumi, veidoja 8,1 % no Vācijas tirgus, 2 % no Austrijas tirgus, 2,1 % no Beļģijas tirgus, 1,4 % no Francijas tirgus un 3 % no Itālijas tirgus.

18 Arī importam no Amerikas Savienotajām Valstīm tika piemēroti antidempinga maksājumi, taču daļa importa tika veikta atbilstoši ievešanas pārstrādei režīmam. 1988. gadā amerikāņu sodas imports veidoja 2,4 % no Beļģijas tirgus, 0,9 % no Francijas tirgus un 3 % no Nīderlandes tirgus un neattiecās uz Vācijas tirgu.

19 1989. gada 5. aprīlī Komisija pieņēma lēmumu veikt pārbaudi *AZKO*, *CFK*, *ICI*, *Matthes & Weber*, *Rhône Poulenc* un *Solvay* atbilstoši Padomes Regulas Nr. 17 14. panta 3. punktam (Lieta IV/33.133) (turpmāk tekstā — "lēmums par pārbaudes veikšanu"), kurā ietverti šādi apsvērumi:

"[Tā kā] Komisijas iegūtā informācija atklāj, ka blīvās kalcinētās sodas tirgus [Kopienā] ir stingri nodalīts atbilstoši valstu robežām, jo katrs ražotājs principā savu tirdzniecību Kopienā ierobežo ar savu "vietējo" tirgu, tas ir, dalībvalsti vai dalībvalstīm, kurās atrodas šī ražotāja paša ražošanas centri;

Solvay, kurai [Kopienā] ir septiņas rūpnīcas, ir vienīgais ražotājs, kas veic piegādes vairumā dalībvalstu, vispār neveic piegādes Apvienotajā Karalistē un Īrijas Republikā, kas ir *ICI* rezervēta teritorija;

Šķiet, ka *ICI* neveic piegādes [Kopienā] ārpus sava vietējā tirgus, ko veido Apvienotā Karaliste un Īrija, un arī citi ražotāji, šķiet, savas piegādes ierobežo ar saviem tradicionālajiem valsts tirgiem;

saskaņā ar Komisijas rīcībā esošo informāciju katrai dalībvalstij ir atšķirīgas cenu skalas, bet pircēji [sodu] pērk vienīgi no valsts ražotāja, jo ražotāji nevēlas pārdot citu ražotāju valsts tirgū;

turklāt dalībvalstīs, kurās pastāv vairāki ražotāji, tie piemēro vienādas cenu skalas un piemēro cenu paaugstinājumus, kas ir gan gandrīz vienlaicīgi, gan vienādi;

ir jānosaka, vai tirgus acīmredzamā neelastība [Kopienā] un acīmredzamā konkurences neesamība ir aizliegtu vienošanos vai saskaņotu darbību starp ražotājiem [EKL 81.] panta izpratnē rezultāts;

turklāt ir jānosaka, vai vienošanās, uz kurām var attiekties [EKL 81.] pants, attiecas uz vieglo kalcinēto sodu, ko arī ražo seši ražotāji;

jebkura aizliegta vienošanās vai saskaņotas darbības, kas ietver valsts tirgu sadali un/vai vienošanās par cenām, var būt smagi [EKL 81.] panta pārkāpumi un to raksturs liek domāt, ka tās tiek piemērotas saskaņā ar ārkārtīgi slepenu kārtību;

lai ļautu Komisijai uzzināt visus faktus par iespējamiem nolīgumiem vai saskaņotām darbībām, kā arī attiecīgo pušu identitāti, ir jāpieņem lēmums, kas liktu uzņēmumiem pakļauties pārbaudei saskaņā ar Regulas Nr. 17 14. panta 3. punktu [..]."

20 Pēc šiem apsvērumiem lēmuma par pārbaudes veikšanu 1. pantā noteikts, ka prasītājai un tās vācu un spāņu meitas sabiedrībām "ir pienākums pakļauties pārbaudei par [..] to iespējamo dalību aizliegtos nolīgumos vai saskaņotās darbībās, kuras ir pretrunā [EKL 81.] pantam un kuru rezultātā tiek sadalīti valstu tirgi un saskaņotas kalcinētās sodas cenas [un par] ekskluzīvās iegādes vienošanos ar pircējiem īstenošanu, kas varēja ierobežot vai novērst konkurenci un nostiprināt kalcinētās sodas neelastīgumu [Kopienā]".

21 Pamatojoties uz lēmumu par pārbaudes veikšanu, Komisija veica pārbaudes pie dažādiem Kopienas kalcinētās sodas ražotājiem. Attiecīgo sabiedrību telpās tā izņēma dažādus dokumentus.

22 1989. gada 21. jūnijā Komisija prasītājai nosūtīja lūgumu sniegt informāciju atbilstoši Padomes 1962. gada 6. februāra Regulas Nr. 17 — Pirmā regula par [EKL 81.] un [82.] panta īstenošanu (OV 1962, 13, 204. lpp.) redakcijā, kas piemērojama lietas faktu laikā, 11. pantam, un 1989. gada 8. jūlijā tā nosūtīja prasītājas Vācijas meitas sabiedrībai lūgumu sniegt informāciju, kas attiecās vienlaicīgi uz EKL 81. un 82. pantu.

23 1990. gada 19. februārī Komisija pēc savas iniciatīvas pret prasītāju, *ICI* un *CFK* uzsāka procedūru atbilstoši Regulas Nr. 17 3. panta 1. punktam.

24 1990. gada 13. martā Komisija prasītājai, *ICI* un *CFK* nosūtīja paziņojumu par iebildumiem. Katra no šīm sabiedrībām saņēma tikai to vai tās paziņojuma par iebildumiem daļu vai daļas, kas attiecās uz tās pārkāpumiem, un pielikumā bija pievienoti atbilstošie pierādījumi.

25 Komisija attiecībā uz visiem paziņojumā par iebildumiem minētajiem pārkāpumiem izveidoja vienu lietu.

26 Attiecībā uz šo lietu Komisija paziņojuma par iebildumiem IV daļā ar nosaukumu "Solvay" secināja, ka prasītāja bija ļaunprātīgi izmantojusi dominējošo stāvokli, kas tai bija Austrumeiropas kalcinētās sodas tirgū.

27 1990. gada 28. maijā prasītāja atbildei uz Komisijas izvirzītajiem iebildumiem iesniedza savus rakstveida apsvērumus.

28 1990. gada 19. decembrī Komisija pieņēma Lēmumu 91/299/EEK par [EKL 82.] panta piemērošanas procedūru (IV/33.133 — C: Kalcinētā soda — *Solvay*) (OV 1991, L 152, 21. lpp.). Šajā lēmumā, kas prasītājai tika paziņots ar 1991. gada 1. marta vēstuli, Komisija konstatēja, ka "[prasītāja] ir pārkāpusi [EKL 82.] panta noteikumus kopš 1983. gada un līdz šim brīdim ar darbībām, kuru mērķis bija novērst vai ievērojami ierobežot konkurenci un ko veidoja [..] tādu vienošanos noslēgšana ar klientiem, ar kurām tiem tika uzlikts pienākums [no prasītājas] iegādāties [sodu] visām to vajadzībām vai ļoti lielai to daļai uz nenoteiktu vai nesamērīgi ilgu laiku, ievērojamu atlaižu un citu finansiālu stimulu piešķiršana ar atsauci uz virsapjomu, kas pārsniedz līgumā noteikto klienta pamatapjomu, tādējādi nodrošinoties, ka klients [sodu] visām savām vajadzībām vai ļoti lielai to daļai iegādāsies [no prasītājas], un pakļaujot atlaižu piešķiršanu nosacījumam, ka klients piekrīt [sodu] visām savām vajadzībām iegādāties [no prasītājas]".

29 Saskaņā ar Lēmuma 91/299 3. pantu "sakarā ar konstatēto pārkāpumu [..] [prasītājai] tiek uzlikts naudas sods ECU 20 miljonu apmērā."

30 Šai pašā dienā Komisija pieņēma arī Lēmumu 91/297/EEK par [EKL 81. panta] piemērošanas procedūru (IV/33.133 — A: Kalcinētā soda — *Solvay*, *ICI*) (OV 1991, L 152, 1. lpp.), kurā tā konstatēja, ka "[prasītāja] un *ICI* ir pārkāpušas [EKL 81.] panta noteikumus, kopš 1973. gada 1. janvāra [un] vismaz līdz šīs procedūras uzsākšanai veikdamas saskaņotas darbības, ar kurām tās ierobežoja savu sodas pārdošanu Kopienā ar saviem attiecīgajiem valstu tirgiem, proti, [prasītāja] — ar kontinentālo Rietumeiropu un *ICI* — ar Apvienoto Karalisti un Īriju". Prasītājai un *ICI* tika piespriests naudas sods attiecīgi ECU 7 miljonu apmērā.

31 Šai pašā dienā Komisija pieņēma arī Lēmumu 91/298/EEK par [EKL 81.] panta piemērošanas procedūru (IV/33.133 — B: Kalcinētā soda — *Solvay*, *CFK*) (OV 1991, L 152, 16. lpp.), kurā tā konstatēja, ka "[prasītāja] un *CFK* ir pārkāpušas [EKL 81.] panta noteikumus, kopš 1987. gada [un] līdz šim brīdim būdamas tādas vienošanās par tirgus sadali dalībnieces, ar kuru prasītāja garantēja *CFK* ikgadēju minimālo sodas pārdošanas apjomu (tonnās) Vācijā, to aprēķinot, pamatojoties uz *CFK* pārdošanas apjomu 1986. gadā, un kompensēja *CFK*, no tās atpērkot daudzumu, kas nepieciešams, lai tās pārdošanas apjoms sasniegtu garantēto minimālo apjomu". Prasītājai un *CFK* tika piespriests naudas sods attiecīgi ECU 3 miljonu un 1 miljona apmērā.

32 Šai pašā dienā Komisija pieņēma arī Lēmumu 91/300/EEK par [EKL 82.] panta piemērošanas procedūru (IV/33.133 — D: Kalcinētā soda — *ICI*) (OV 1991, L 152, 40. lpp.), kurā tā konstatēja, ka "*ICI* ir pārkāpusi [EKL 82.] panta noteikumus kopš aptuveni 1983. gada un līdz šim brīdim ar darbībām, kuru mērķis bija novērst vai ievērojami ierobežot konkurenci un ko veidoja [..] ievērojamu atlaižu un citu finansiālu stimulu piešķiršana ar atsauci uz virsapjomu, tādējādi nodrošinoties, ka klients [sodu] visām savām vajadzībām vai ļoti lielai to daļai iegādāsies [no] *ICI*, nodrošinot klientu piekrišanu [sodu] visām vai gandrīz visām savām vajadzībām iegādāties [no] *ICI* vai ierobežot savus pirkumus no konkurentiem ar noteiktu apjomu [un] vismaz vienā gadījumā — pakļaujot atlaižu un citu finansiālo priekšrocību piešķiršanu nosacījumam,

ka klients piekrīt [sodu] visām savām vajadzībām iegādāties [no] *ICI*". *ICI* tika uzlikts naudas sods ECU 10 miljonu apmērā.

33 1991. gada 2. maijā prasītāja Pirmās instances tiesā cēla prasību atcelt Lēmumu 91/299. Šai pašā dienā prasītāja lūdza atcelt arī Lēmumu 91/297 un Lēmumu 91/298. 1991. gada 14. maijā *ICI* lūdza atcelt Lēmumu 91/297 un Lēmumu 91/300.

34 Ar 1995. gada 29. jūnija spriedumu lietā T-32/91 *Solvay*/Komisija (*Recueil*, II-1825. lpp.; turpmāk tekstā — "spriedums lietā *Solvay* III"), Pirmās instances tiesa atcēla Lēmumu 91/299 tāpēc, ka šī lēmuma autentiskuma apstiprināšana bija notikusi pēc tā paziņošanas, kas ir būtisku formas prasību pārkāpums EKL 230. panta nozīmē.

35 Šai pašā dienā Pirmās instances tiesa atcēla arī Lēmumu 91/298 (spriedums lietā T-31/91 *Solvay*/Komisija, Krājumā nav publicēts; turpmāk tekstā — "spriedums lietā *Solvay* II"), kā arī Lēmumu 91/300 (spriedums lietā T-37/91 *ICI*/Komisija, *Recueil*, II-1901. lpp.; turpmāk tekstā — "spriedums lietā *ICI* II"), to pamatojot ar apstrīdēto lēmumu nelikumīgu autentiskuma apstiprināšanu. Turklāt Pirmās instances tiesa atcēla arī Lēmumu 91/297 (spriedums lietā T-30/91 *Solvay*/Komisija, *Recueil*, II-1775. lpp.; turpmāk tekstā — "spriedums lietā *Solvay* I", un spriedums lietā T-36/91 *ICI*/Komisija, *Recueil*, II-1847. lpp.; turpmāk tekstā — "spriedums lietā *ICI* I") tiktāl, ciktāl tie attiecas uz prasītājām šajās divās lietās, tiesību uz piekļuvi lietas materiāliem pārkāpuma dēļ.

36 Ar prasības pieteikumiem, kas Tiesas kancelejā iesniegti 1995. gada 30. augustā, Komisija iesniedza apelācijas sūdzības par iepriekš 35. punktā minēto spriedumu lietā *Solvay* II, iepriekš 34. punktā minēto spriedumu lietā *Solvay* III un iepriekš 35. punktā minēto spriedumu lietā *ICI* II.

37 Ar 2000. gada 6. aprīļa spriedumu lietā C-286/95 P Komisija/*ICI* (*Recueil*, I-2341. lpp.) un spriedumu apvienotajās lietās C-287/95 P un C-288/95 P Komisija/*Solvay* (*Recueil*, I-2391. lpp.) Tiesa noraidīja apelācijas sūdzības par iepriekš 35. punktā minēto

spriedumu lietā *ICI* II, iepriekš 35. punktā minēto spriedumu lietā *Solvay* II un iepriekš 34. punktā minēto spriedumu lietā *Solvay* III.

38 Otrdien, 2000. gada 12. decembrī kāda preses aģentūra publicēja šādu paziņojumu presei:

"Kā šo otrdien paziņoja Eiropas Komisijas pārstāve, Eiropas Komisija trešdien uzliks naudas sodu ķīmiskās rūpniecības nozares uzņēmumiem *Solvay SA* un *Imperial Chemical Industries plc* [..] par Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumu.

Sākotnēji naudas sodi par apgalvoto dominējošā stāvokļa kalcinētās sodas tirgū izmantošanu tika uzlikti pirms desmit gadiem, taču procesuālu iemeslu dēļ augstākā Eiropas tiesa tos atcēla.

Trešdien Komisija no jauna pieņems šo pašu lēmumu, taču korektā formā, paziņoja pārstāve.

Sabiedrības nekad nav apstrīdējušas lēmuma būtību. Tādējādi, kā sacīja pārstāve, mēs no jauna pieņemsim šo pašu lēmumu."

39 2000. gada 13. decembrī Komisija pieņēma Lēmumu 2003/6/EK par [EKL] 82. panta piemērošanas procedūru (COMP/33.133 — B: Kalcinētā soda — *Solvay*) (OV 2003, L 10, 10. lpp.; turpmāk tekstā — "apstrīdētais lēmums").

40 Šai pašā dienā Komisija pieņēma arī Lēmumu 2003/5/EK par [EKL] 81. panta piemērošanas procedūru (COMP/33.133 — C: Kalcinētā soda — *Solvay*, *CFK*) (OV 2003, L 10, 1. lpp.) un Lēmumu 2003/7/EK par [EKL] 82. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/33.133 — D: Kalcinētā soda — *ICI*) (OV 2003, L 10, 33. lpp.).

41 Apstrīdētā lēmuma rezolutīvajā daļā noteikts:

"1. pants

Solvay […] ir pārkāpusi [EKL 82.] panta noteikumus, kopš 1983. gada līdz aptuveni 1990. gada beigām ar darbībām, kuru mērķis bija novērst vai ievērojami ierobežot konkurenci un ko veidoja:

a) tādu vienošanos noslēgšana ar klientiem, ar kurām tiem tika uzlikts pienākums [no *Solvay*] iegādāties sodu visām to vajadzībām vai ļoti lielai to daļai uz nenoteiktu vai nesamērīgi ilgu laiku;

b) ievērojamu atlaižu un citu finansiālu stimulu piešķiršana ar atsauci uz virsapjomu, kas pārsniedz līgumā noteikto klienta pamatapjomu, tādējādi nodrošinoties, ka klients [sodu] visām savām vajadzībām vai ļoti lielai to daļai iegādāsies [no] *Solvay*;

c) atlaižu piešķiršanas pakļaušana nosacījumam, ka klients piekrīt [sodu] visām savām vajadzībām iegādāties [no] *Solvay*.

2. pants

Par 1. panta b) un c) punktā minēto pārkāpumu *Solvay* tiek uzlikts naudas sods EUR 20 miljoni.

[..]”

42 Apstrīdētais lēmums ir formulēts gandrīz tāpat kā Lēmums 91/299. Komisija ir vienīgi veikusi dažas redakcionāla rakstura izmaiņas un pievienojusi jaunu daļu ar nosaukumu “Tiesvedības Pirmās instances tiesā un [Eiropas Kopienu] Tiesā”.

43 Šajā apstrīdētā lēmuma jaunajā daļā Komisija, atsaukdamās uz Pirmās instances tiesas 1999. gada 20. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās no T-305/94 līdz T-307/94, no T-313/94 līdz T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 un T-335/94 *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija (*Recueil*, II-931. lpp.; turpmāk tekstā — “Pirmās instances tiesas spriedums apvienotajās lietās *PVC* II”), uzskatīja, ka tai ir “tiesības no jauna pieņemt lēmumu, kas ir ticis atcelts tikai procesuālo normu pārkāpuma dēļ, neuzsākot jaunu administratīvo procesu”, un ka tai “nav pienākuma organizēt jaunu noklausīšanos, ja jaunā lēmums teksts neietver citus iebildumus, bet vienīgi tos, kas formulēti pirmajā lēmumā” (199. apsvērums).

44 Komisija apstrīdētajā lēmumā arī precizēja, ka, piemērojot Padomes 1974. gada 26. novembra Regulas (EEK) Nr. 2988/74 attiecībā uz noilguma termiņiem procesuālās darbībās un sankciju piemērošanā atbilstīgi Eiropas Ekonomikas kopienas transporta un konkurences noteikumiem (OV L 319, 1. lpp.) 3. pantu, noilguma termiņš ir pagarināms par laiku, kādu pret Lēmumu 91/299 vērstā prasība tika izskatīta Pirmās instances tiesā un Tiesā (204. un 205. apsvērums). Tādējādi, ņemot vērā šīs lietas apstākļus, Komisija uzskatīja, ka tai ir laiks pieņemt jaunu lēmumu vismaz līdz

2004. gada septembrim (207. apsvērums). Turklāt tā norādīja, ka, ja jaunais lēmums tiek pieņemts saprātīgā termiņā, netiek pārkāptas tiesības uz aizstāvību (199. apsvērums).

45 Attiecībā uz pārkāpumu kā tādu Komisija apstrīdētajā lēmumā precizēja, ka prece un ģeogrāfiskā zona, attiecībā uz kurām bija jānovērtē prasītājas ekonomiskā jauda, bija sodas tirgus un Kopiena, izņemot Apvienoto Karalisti un Īriju (136. apsvērums).

46 Lai novērtētu prasītājas varu tirgū šīs lietas mērķiem, Komisija pārbaudīja atbilstošos ekonomiskos faktorus un apstrīdētajā lēmumā secināja, ka aplūkotajā laikposmā prasītājai bija dominējošs stāvoklis EKL 82. panta izpratnē (137.–148. apsvērums).

47 Attiecībā uz dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu Komisija apstrīdētajā lēmumā norādīja, ka prasītāja ar vairāku mehānismu palīdzību, kuru visu mērķis bija izstumšana, bija "sasaistījusi" savus klientus (150. apsvērums). Šajā sakarā tā minēja, ka:

— sākot ar 1982. gadu, prasītāja bija noteikusi progresīvu atlaižu sistēmu, kuras skaidrs mērķis bija nodrošināt klienta lojalitāti un novērst vai ierobežot konkurenci (151.–160. apsvērums);

— ar *Saint-Gobain* prasītāja bija noslēgusi slepenu protokolu, kura mērķis bija nostiprināt prasītājas pozīciju kā *Saint-Gobain* ekskluzīvajam vai gandrīz

ekskluzīvajam piegādātājam Rietumeiropā, atskaitot Franciju. Tādējādi "grupas" atlaides 1,5 % apmērā maksājums, ko aprēķina visiem *Saint-Gobain* pirkumiem Eiropā, bija pakļauts nosacījumam, ka *Saint-Gobain* turpina prasītājai dot priekšroku attiecībā uz sev [vajadzīgajām] piegādēm (161.–165. apsvērums);

— prasītāja ar noteiktiem saviem klientiem bija noslēgusi skaidras un pastāvošas vienošanās par ekskluzivitāti (166.–176. apsvērums);

— dažādas klauzulas par konkurenci un līdzīgiem mehānismiem nostiprināja saikni ar prasītāju, ierobežoja klienta iespēju mainīt piegādātāju un apgrūtināja konkurentu pieeju piegādēm prasītājas pastāvīgajiem klientiem (177.–180. apsvērums);

— prasītājas piemērota atlaižu sistēma veidoja diskriminējošu praksi (181.–185. apsvērums).

48 Saskaņā ar apstrīdēto lēmumu "atlaides par lojalitāti un citi ar mērķi nodrošināt ekskluzivitāti [prasītājas] piedāvātie stimuli ir ietekmējuši tirdzniecību starp dalībvalstīm, stiprinot saiknes starp klientiem un dominējošo piegādātāju", un "dažādi klientu sasaistīšanai [prasītājas] izmantotie mehānismi ir nostiprinājuši sodas tirgus strukturālo neelastību un sadalījumu atbilstoši valstu robežām, kaitējot vai radot kaitējuma draudus mērķim izveidot vienotu tirgu starp dalībvalstīm" (187. apsvērums).

49 Komisija apstrīdētajā lēmumā ir precizējusi, ka pieļautie pārkāpumi ir bijuši ārkārtīgi smagi, jo prasītāja bija galvenais sodas ražotājs Kopienā, un minētie pārkāpumi tai bija ļāvuši nostiprināt tās kundzību tirgū, novēršot efektīvu konkurenci lielā daļā kopējā tirgus (191. apsvērums).

50 Komisija apstrīdētajā lēmumā turklāt norādīja, ka pārkāpumi bija sākušies aptuveni 1983. gadā, proti, ļoti neilgu laiku pēc pārrunām ar prasītāju un lietas slēgšanas, un turpinājās vismaz līdz 1990. gada beigām (195. apsvērums).

51 2000. gada 13. decembrī Komisija arī publicēja paziņojumu presei, norādot, ka tā pieņems lēmumus, ar kuriem prasītājai un *ICI* tiks uzlikti tādi paši naudas sodi, kādus tā bija sākotnēji uzlikusi "Kalcinētās sodas" lietās.

Process

52 Ar prasības pieteikumu, kas Pirmās instances tiesas kancelejā iesniegts 2001. gada 12. martā, prasītāja cēla šo prasību.

53 Prasības pieteikumā prasītāja Pirmās instances tiesu lūdza uzdot Komisijai iesniegt visus tās lietā ietilpstošos dokumentus, lai varētu pārbaudīt, vai piekļuve šiem dokumentiem administratīvā procesa laikā būtu varējusi ietekmēt tās tiesību uz aizstāvību izmantošanu.

54 2001. gada 8. maijā lieta tika nodota Pirmās instances tiesas ceturtajai palātai un tika iecelts tiesnesis referents.

55 Ar Pirmās instances tiesas atļauju prasītāja un Komisija sniedza savus apsvērumus attiecīgi 2002. gada 6. un 23. decembrī par sekām, kādas attiecībā uz šo lietu ir Tiesas 2002. gada 15. decembra spriedumam apvienotajās lietās C-238/99 P, C-244/99 P,

C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija (*Recueil*, I-8375. lpp.; turpmāk tekstā — "Tiesas spriedums apvienotajās lietās *PVC* II").

56 Tā kā Pirmās instances tiesas palātu sastāvs, sākot ar 2003. gada 1. oktobri, tika mainīts, tiesnesis referents tagad darbojās pirmajā palātā, kurai attiecīgi 2003. gada 8. oktobrī tika nodota šī lieta.

57 2003. gada 19. decembrī Pirmās instances tiesa lūdza Komisiju tai iesniegt paziņojumu par iebildumiem un tā pielikumus, kā arī numurētu detalizētu visu lietas materiālos ietilpstošo dokumentu sarakstu. Šim sarakstam bija jāietver īsa norāde, kas ļautu identificēt katra dokumenta autoru, raksturu un saturu. Pirmās instances tiesa Komisiju arī lūdza tai norādīt, kuri no šiem dokumentiem bija pieejami prasītājai administratīvā procesa laikā.

58 2004. gada 13. februārī Komisija iesniedza paziņojumu par iebildumiem un tā pielikumus, kā arī pieprasīto numurēto sarakstu. Tā lūdza noteikt termiņu, lai tā varētu izpildīt pēdējo Pirmās instances tiesas lūgumu.

59 2004. gada 10. marta vēstulē Komisija precizēja, ka administratīvā procesa laikā prasītājai bija bijusi piekļuve dokumentiem, kuri pamatoja paziņojumu par iebildumiem un bija tam pievienoti. Turklāt tā atsaucās uz lietas materiālus veidojošām 65 "apakšlietām", no kurām 22 bija no prasītājas vai vienas no tās meitas sabiedrībām mītnes (proti, 2.–14., 24.–27., 50.–52. un 62.–65. "apakšlieta" un daļa no 61. "apakšlietas"). Saskaņā ar Komisijas teikto — 1990. gadā notikušajā procesā bija ievērota attiecīgā judikatūra par tiesībām uz piekļuvi lietas materiāliem. Tā piebilda, ka pēc izmeklēšanas lietas materiālu pārlasīšanas šajā stadijā nekas nenorādot uz to, ka administratīvā procesa laikā būtu pārkāptas tiesības uz aizstāvību, pat pārskatot šos izmeklēšanas lietas materiālus no jaunākās judikatūras par piekļuvi lietas materiāliem viedokļa.

60 Ar 2004. gada 21. jūnija vēstuli Komisija nosūtīja Pirmās instances tiesas kancelejai pārskatītu lietas materiālus veidojošo dokumentu sarakstu, kas bija pilnīgāks nekā 2004. gada 13. februārī iesniegtais. Tāpat kā iepriekšējā sarakstā, šajā pārskatītajā sarakstā bija ietverta atsauce uz 65 "apakšlietām". Tajā bija uzskaitīti arī vairāki dokumenti, kas bija no sabiedrības *Oberland Gals*.

61 Ar 2004. gada 21. jūlija vēstuli Pirmās instances tiesa lūdza prasītāju norādīt pārskatītajā sarakstā ietvertos dokumentus, par kuriem tai administratīvā procesa laikā nebija ticis paziņots un kas, pēc tās domām, varēja ietvert faktus, kuri varētu būt bijuši noderīgi tās aizstāvībai.

62 2004. gada 29. septembra vēstulē prasītāja uzsvēra, ka pārskatītais saraksts ir nepilnīgs un neprecīzs. Tā arī norādīja, kuri no šajā pārskatītajā sarakstā uzskaitītajiem dokumentiem tai šķiet noderīgi aizstāvībai un ar kuriem tā vēlas iepazīties. Pēc prasītājas domām, šie dokumenti tai būtu ļāvuši izvērst tās argumentāciju par attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus definīciju un dominējošā stāvokļa un dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas neesamību.

63 Tā kā Pirmās instances tiesas palātu sastāvs tika mainīts, sākot ar 2004. gada 13. septembri, tiesnesis referents tagad darbojas ceturtajā palātā, kurai attiecīgi 2004. gada 7. oktobrī tika nodota šī lieta.

64 2004. gada 17. decembrī Pirmās instances tiesa lūdza Komisiju iesniegt kancelejā prasītājas 2004. gada 29. septembra vēstulē minētos lietas materiālu dokumentus to konfidenciālajā un nekonfidenciālajā versijā.

65 Ar 2005. gada 28. janvāra vēstuli Komisija Pirmās instances tiesas kancelejā iesniedza prasīto lietas materiālu dokumentu konfidenciālo versiju. Tā lūdza papildu termiņu iespējamās nekonfidenciālās versijas iesniegšanai, jo tai bija jākonsultējas ar attiecīgajiem uzņēmumiem par to interesi saglabāt konfidencialitāti. Komisija arī precizēja:

"Lai gan saraksts ietver visas šobrīd mūsu rīcībā esošās lietas, tajā nav uzskaitītas visas lietas, kas tika minētas Pirmās instances tiesai pirmajā Kalcinētās sodas lietā. Dažas iztrūkstošās lietas, neraugoties uz ilgiem meklējumiem, nav izdevies atrast."

66 Ar 2005. gada 15. marta vēstuli, norādījusi, ka attiecīgie uzņēmumi nav lūguši konfidencialitāti, Komisija sniedza šādus apsvērumus:

"Attiecībā uz lietām, kuras nav izdevies atrast, Komisija diemžēl nespēj sniegt pilnībā uzticamu atbildi uz Pirmās instances tiesas jautājumiem.

Administratīvajā lietā (proti, lietas materiālos, kas attiecas uz procesu no izmeklēšanas uzsākšanas līdz paziņojuma par iebildumiem nosūtīšanai), kas šobrīd Komisijas rīcībā, ietilpst 65 numurētas mapes, kas attiecas uz laika posmu līdz 1989. gada septembrim, [kā arī] lieta ar 71. numuru, kas ietver 1990. gada marta paziņojumu par iebildumiem un tā pielikumus, kā arī nenumurētu mapi ar nosaukumu "Oberland Glas". Tādējādi izskatās, ka trūkst piecu mapju.

Attiecībā uz trūkstošo piecu mapju saturu Komisija diemžēl nevar sniegt pilnīgu pazudušo dokumentu sarakstu, jo arī šo mapju satura rādītāji nav atrasti. Taču ir pamats uzskatīt, ka vismaz dažas no tām ietvēra saraksti atbilstoši Regulas Nr. 17 11. pantam,

kas atbilst paskaidrojumam, ko Komisija sniedza Pirmās instances tiesai par administratīvo lietu 1990. gadā. Piemēram, ir ticams, ka *ICI* [..] atbilde uz Komisijas 1989. gada 19. jūnija lūgumu sniegt informāciju ietilpst iztrūkstošajās lietās: šis lūgums *ICI* atrodas administratīvajā lietā, kas joprojām ir Komisijas rīcībā, taču trūkst atbildes [uz to]."

67 2005. gada 14. aprīlī prasītāja Pirmās instances tiesas kancelejā iepazinās ar savā 2004. gada 29. septembra vēstulē minētajiem lietas materiālos esošajiem dokumentiem.

68 2005. gada 15. jūlijā prasītāja sniedza savus apsvērumus par dokumentu, ar kuriem tā bija iepazinusies, noderīgumu aizstāvībai. 2005. gada 18. novembrī Komisija atbildēja uz prasītājas apsvērumiem.

69 Pēc sākotnēji ieceltā tiesneša referenta pilnvaru beigām Pirmās instances tiesas priekšsēdētājs ar 2006. gada 22. jūnija lēmumu iecēla jaunu tiesnesi referentu.

70 Tā kā Pirmās instances tiesas palātu sastāvs, sākot ar 2007. gada 25. septembri, tika mainīts, tiesnesis referents tagad darbojās sestajā palātā, kurai attiecīgi 2007. gada 5. oktobrī tika nodota šī lieta.

71 Tā kā tiesnesis Čipevs [*Tchipev*] nevarēja izskatīt šo lietu, Pirmās instances tiesas priekšsēdētājs, piemērojot Reglamenta 32. panta 3. punktu, 2008. gada 12. februārī iecēla tiesnesi Ditrihu [*Dittrich*], lai nokomplektētu palātu.

72 Pamatojoties uz tiesneša referenta ziņojumu, Pirmās instances tiesa (sestā palāta) nolēma uzsākt mutvārdu procesu un Pirmās instances tiesas Reglamenta 64. pantā paredzēto procesa organizatorisko pasākumu ietvaros 2008. gada 5. maijā prasītājai un Komisijai rakstveidā uzdeva jautājumus. Lietas dalībnieki uz tiem atbildēja noteiktajā termiņā.

73 Lietas dalībnieku apsvērumi un to atbildes uz Pirmās instances tiesas mutvārdu jautājumiem tika uzklausītas 2008. gada 26. jūnija tiesas sēdē.

Lietas dalībnieku prasījumi

74 Prasītājas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

— pirmkārt — atzīt, ka sakarā ar laika termiņa izbeigšanos lieta ir noilgusi, un katrā ziņā — atcelt apstrīdēto lēmumu;

— pakārtoti — atzīt, ka Komisijas tiesības uzlikt naudas sodus ir noilgušas, un katrā ziņā — atcelt apstrīdētā lēmuma 2. pantu, ciktāl ar to prasītājai tiek uzlikts naudas sods EUR 20 miljoni;

— vēl vairāk pakārtoti — nolemt, ka prasītājai nav jāuzliek naudas sods, vai vismaz to būtiski samazināt;

— kā pierādījumu savākšanas pasākumu noteikt Komisijai iesniegt visus iekšējos dokumentus, kas saistīti ar apstrīdētā lēmuma pieņemšanu, un it īpaši — visu komisāru kolēģijas sanāksmju, kurās tika apspriests apstrīdētais lēmums, protokolus;

— noteikt Komisijai iesniegt visus dokumentus, kas veido lietas materiālus lietā COM/33.133;

— piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

75 Komisijas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

— noraidīt prasību kā nepamatotu;

— piespriest prasītājai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Juridiskais pamatojums

76 Prasītājas prasījumi pirmām kārtām vērsti uz apstrīdētā lēmuma atcelšanu un pakārtoti — uz naudas soda, kas tai ar šo lēmumu uzlikts, atcelšanu vai samazināšanu.

1. *Par prasījumiem — apstrīdētā lēmuma atcelšanu*

77 Prasītāja būtībā izvirza sešus pamatus apstrīdētā lēmuma atcelšanai. Tie ir, pirmkārt, par laika termiņa izbeigšanos, otrkārt, par būtisku formas prasību pārkāpumu, treškārt, par kļūdainu Komisijas izmantoto ģeogrāfiskā tirgus definīciju, ceturtkārt, par dominējošā stāvokļa neesamību, piektkārt, par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas neesamību un, sestkārt, par tiesību uz piekļuvi lietas materiāliem pārkāpumu.

Par pirmo pamatu — laika termiņa izbeigšanos

78 Pirmais pamats ir iedalīts divās daļās attiecīgi par Regulā Nr. 2988/74 paredzēto noteikumu par noilgumu kļūdainu piemērošanu un par saprātīga termiņa principa pārkāpumu.

Par pirmo daļu — noteikumu par noilgumu kļūdainu piemērošanu

— Lietas dalībnieku argumenti

79 Prasītāja apgalvo, ka Komisijas argumentācija par noteikumu par noilgumu ievērošanu ir pretrunā Regulas Nr. 2988/74 burtam un garam.

80 Pēc prasītājas domām, Komisijas 1995. gada 30. augustā iesniegtās apelācijas sūdzības — kura atbilstoši Tiesas Statūtu 60. pantam neaptur attiecīgā akta piemērošanu — priekšmets bija nevis Lēmums 91/299, kas ar atpakaļejošu spēku bija beidzis pastāvēt, bet gan iepriekš 34. punktā minētais spriedums lietā *Solvay* III. Atbilstoši Tiesas Statūtu 58. pantam apelācijas tiesvedība ir ierobežota ar tiesību jautājumiem un Tiesa pārbauda likumīgumu, attiecībā uz faktu jautājumiem atsaukdamās uz Pirmās instances tiesas neatkarīgu vērtējumu.

81 Lai gan Regulas Nr. 2988/74 3. pantā minētā "tiesvedība Tiesā" šobrīd uzskatāma par tādu, kas ietver Pirmās instances tiesu, tiesvedības divās instancēs ieviešana nevarētu ļaut noilguma ritējuma apturēšanu attiecināt uz tādu tiesvedību, kuras priekšmets nav apstrīdētais lēmums. Turklāt apgalvot, ka Regulas Nr. 2988/74 3. pantā paredzēts apturēt noilguma ritējumu uz apelācijas tiesvedības laiku, nozīmētu piešķirt spēku lēmumam, kas atcelts *ab initio*, kam dalībvalstu praksē nav precedenta.

82 Atsaucoties uz iepriekš 43. punktā minētā Pirmās instances tiesas sprieduma apvienotajās lietās *PVC* II 1098. punktu, prasītāja teic, ka Regulas Nr. 2988/74 3. panta mērķis ir ļaut apturēt noilgumu, ja Komisija nevar rīkoties objektīva iemesla dēļ, kas no tās nav atkarīgs un saistīts ar to, ka lieta vēl nav izskatīta. Prasītāja uzskata, ka šajā lietā Komisija var apgalvot, ka tā nevarēja rīkoties, kamēr prasība tika izskatīta Pirmās instances tiesā. Savukārt, sākot ar Pirmās instances tiesas sprieduma pasludināšanu, Komisijai — principa par saprātīga termiņa ievērošanu ietvaros — bija tiesības pieņemt jaunu lēmumu. Tādējādi Komisija, iesniegdama apelācijas sūdzību, ir uzņēmusies risku, ka tās rīcības tiesības var noilgt, jo tai bija zināms Tiesas 1994. gada 15. jūnija spriedums lietā C-137/92 P Komisija/*BASF* u.c. (*Recueil*, I-2555. lpp.), kurā bija ticis lemts par komisāru kolēģijas pieņemtu tiesību aktu autentiskuma apstiprināšanas neesamību. Tādējādi Komisijas bezdarbību, kamēr Tiesā izskatīšanā atradās tās apelācijas sūdzība, nevar pamatot nekāds objektīvs iemesls.

83 Tādējādi vienīgi tiesvedības Pirmās instances tiesā ilgums bija jāņem vērā kā tāds, kas pagarināja noilguma termiņu. Tādējādi šis termiņš beidzās 2000. gada 27. janvārī, labu laiku pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas.

84 Prasītāja atzīmē arī, ka iepriekš 43. punktā minētais Pirmās instances tiesas spriedums apvienotajās lietās *PVC* II nav pretrunā šādai interpretācijai. Lietā, kas ir šī sprieduma pamatā, Komisijas jaunais lēmums tika pieņemts termiņā, kas bija mazāks par piecu gadu termiņu, kam pievienots tikai "laiks, kurā termiņa ritējums bija apturēts", kas saistīts ar tiesvedību Pirmās instances tiesā. Tādējādi iepriekš 43. punktā minētajā Pirmās instances tiesas spriedumā apvienotajās lietās *PVC* II nav ticis aplūkots jautājums par to, vai apelācijas sūdzība aptur termiņa ritējumu Regulas Nr. 2988/74 3. panta izpratnē.

85 Replikā prasītāja piebilst, ka Komisijas aizstāvētā tēze iepriekš 34. punktā minētajam spriedumam lietā *Solvay* III atņemtu jebkādu ietekmi, kamēr to nav apstiprinājusi Tiesa, kas ignorētu šī sprieduma spēku. Turklāt plaši interpretēt Regulas Nr. 2988/74 3. pantu, ietverot situācijas, kad Komisija nav kavēta rīkoties, būtu pretrunā tiesiskās drošības principam.

86 Visbeidzot, savos apsvērumos, kas iesniegti pēc iepriekš 55. punktā minētā Tiesas sprieduma apvienotajās lietās *PVC* II, prasītāja apgalvo, ka ne Pirmās instances tiesai, ne Tiesai lietā, kurā pasludināts šis spriedums, nevarēja būt nodoms aplūkot jautājumu, vai Komisijas iesniegtā apelācijas sūdzība par Pirmās instances tiesas spriedumu atcelt tiesību aktu aptur noilguma termiņa ritējumu uz apelācijas tiesvedības laiku.

87 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

88 Ievadam jāuzsver, ka ar Regulu Nr. 2988/74 ir noteikts visaptverošs tiesiskais regulējums, kas detalizēti regulē termiņus, kādos Komisijai ir tiesības, nepārkāpjot

tiesiskās drošības pamatprincipu, uzlikt naudas sodus uzņēmumiem, par kuriem uzsākti procesi par Kopienu konkurences normu piemērošanu (Pirmās instances tiesas 2003. gada 19. marta spriedums lietā T-213/00 *CMA CGM* u.c./Komisija, *Recueil*, II-913. lpp., 324. punkts, un 2008. gada 18. jūnija spriedums lietā T-410/03 *Hoechst*/Komisija, Krājums, II-881. lpp., 223. punkts).

89 Tādējādi atbilstoši Regulas Nr. 2988/74 1. panta 1. punkta b) apakšpunktam un 2. punktam, kā arī šīs pašas regulas 2. panta 3. punktam rīcības tiesības noilgst, ja Komisija nav uzlikusi naudas sodu vai noteikusi sodu piecu gadu laikā no noilguma termiņa ritējuma sākuma, ja vien starplaikā termiņš nav ticis pārtraukts, vai, vēlākais, desmit gadu laikā no šī paša brīža, ja notikušas darbības, kad termiņu pārtrauc. Tomēr atbilstoši šīs regulas 2. panta 3. punktam šādi noteiktais termiņš tiek pagarināts par laiku, kad noilguma termiņa ritējums ir ticis apturēts atbilstoši šīs pašas regulas 3. pantam (iepriekš 55. punktā minētais Tiesas spriedums apvienotajās lietās *PVC* II, 140. punkts).

90 Atbilstoši Regulas Nr. 2988/74 3. pantam procesuālo darbību noilguma termiņu aptur uz tik ilgu laiku, kamēr Komisijas lēmums ir lietas, kas vēl nav izskatīta Eiropas Kopienu Tiesā, priekšmets.

91 Šajā lietā no apstrīdētā lēmuma izriet, ka attiecīgajā lietā Komisija noteikumus par noilgumu piemēroja šādi.

92 Vispirms Komisija uzskatīja, ka attiecībā uz ilgstošiem vai turpinātiem pārkāpumiem noilguma termiņš bija sācis tecēt, sākot ar 1990. gada beigām. Tā piebilda arī, ka, pat pieņemot, ka pārkāpums beidzas 1990. gada 31. decembrī un ka Lēmuma 91/299 pieņemšana un paziņošana noilguma termiņu nepārtrauca, Komisijai tās lēmuma pieņemšanai bija laiks vismaz līdz 1995. gada beigām (203. apsvērums).

93 Turpinājumā Komisija uzskatīja, ka noilguma termiņš bija jāpagarina par laiku, kad Pirmās instances tiesas tiesvedībā atradās pret šo lēmumu vērsta prasība (204. apsvērums). Tā kā šajā lietā prasība Pirmās instances tiesā tika celta 1991. gada 2. maijā un Pirmās instances tiesa spriedumu pasludināja 1995. gada 29. jūnijā, apelācijas sūdzība Tiesā tika iesniegta 1995. gada 30. augustā un Tiesa spriedumu pasludināja 2000. gada 6. aprīlī, noilguma termiņa ritējums bija ticis apturēts vismaz uz astoņiem gadiem, deviņiem mēnešiem un četrām dienām (206. apsvērums). Tādējādi Komisija uzskatīja, ka tai jauna lēmuma pieņemšanai bija laiks līdz pat 2004. gada septembrim (207. apsvērums).

94 No tā izriet, ka, pēc Komisijas domām, apstrīdētais 2000. gada 13. decembra lēmums tika pieņemts pirms noilguma termiņa beigām.

95 Šāda argumentācija atbilst šajā lietā piemērojamajiem noteikumiem par noilgumu.

96 Vispirms, prasītājai pārmestie pārkāpumi tika izbeigti ar Lēmuma 91/299 pieņemšanu 1990. gada 19. decembrī. Tādējādi noilguma termiņa ritējums sākās šajā datumā.

97 Tālāk, kā lietas dalībnieki pamatoti uzsver, Regulas Nr. 2988/74 3. panta atsauce uz "lietu, kas vēl nav izskatīta Eiropas Kopienu Tiesā", kopš Pirmās instances tiesas izveidošanas jāsaprot kā tāda, kas pirmām kārtām attiecas uz tiesvedību šajā tiesā, jo prasības par sodu vai naudas sodu uzlikšanu konkurences tiesību jomā ietilpst tās kompetencē. Tādējādi noilguma termiņš bija apturēts visu tiesvedības Pirmās instances tiesā laiku.

98 Visbeidzot, no iepriekš 55. punktā minētā Tiesas sprieduma apvienotajās lietās *PVC* II 157. punkta izriet, ka Regulas Nr. 2988/74 3. panta izpratnē noilguma termiņš tiek apturēts uz laiku, kamēr par attiecīgo lēmumu notiek tiesvedība "Pirmās instances tiesā

un Tiesā". Tādējādi noilguma termiņš bija apturēts arī uz visu tiesvedības Tiesā laiku, un par laiku starp Pirmās instances tiesas sprieduma pasludināšanu un vēršanos Tiesā nav jālemj.

99 Tādējādi sakarā ar šo noilguma termiņa apturēšanu šajā lietā no attiecīgo pārkāpumu beigām vai no jebkāda noilguma termiņa pārtraukuma nav pagājuši pieci gadi.

100 Tādējādi apstrīdētais lēmums tika pieņemts, ievērojot Regulā Nr. 2988/74 paredzētos noteikumus par noilgumu.

101 Neviens no prasītājas izvirzītajiem argumentiem nav tāds, kas liktu apšaubīt šo secinājumu.

102 Pirmkārt, jāatzīmē, ka Tiesas Statūtu 60. panta un Regulas Nr. 2988/74 3. panta piemērošanas jomas ir atšķirīgas. Tas, ka apelācijas sūdzība neaptur tiesību akta piemērošanu, nekādi neietekmē Regulas Nr. 2988/74 3. panta iedarbību attiecībā uz situācijām, kurās Komisijai ir jāgaida Kopienu tiesas nolēmums. Prasītājas apgalvojums, ka Komisijai nav jāņem vērā laiks, kad apelācijas sūdzība atradās Tiesas tiesvedībā, tādējādi nevar tikt pieņemts, jo tas atņemtu jēgu un ietekmi Tiesas spriedumam par apelācijas sūdzību.

103 Otrkārt, attiecībā uz prasītājas argumentu, ka tiesvedības divās instancēs ieviešana neļauj pagarināt noilguma termiņa apturēšanu, jāatgādina, ka Regulas Nr. 2988/74 3. pants aizsargā Komisiju pret noilguma sekām situācijās, kurās tai jāgaida Kopienu tiesas nolēmums, tādu procedūru ietvaros, kuru norisi nenosaka Komisija, pirms tā

uzzina, vai apstrīdētais akts ir vai nav prettiesisks (iepriekš 55. punktā minētais Tiesas spriedums apvienotajās lietās *PVC* II, 144. punkts).

104 Treškārt, attiecībā uz argumentu, ka iepriekš 43. punktā minētajam Pirmās instances tiesas spriedumam apvienotajās lietās *PVC* II nav nozīmes šīs lietas iznākumam, tad, gluži pretēji, no šī sprieduma teksta skaidri izriet, ka vispārēji noilguma termiņam ir jāpieskaita laiks, uz kuru noilguma termiņa ritējums ir ticis apturēts, proti, ne tikai laiks, kad notika tiesvedība Pirmās instances tiesā, bet arī laiks, kad tiesvedība notika Tiesā.

105 Ceturtkārt, attiecībā uz argumentu, ka noilguma termiņa apturēšana uz apelācijas tiesvedības laiku nozīmētu piešķirt spēku pirmajā instancē atceltam lēmumam, ir pietiekami atgādināt, ka noilguma termiņa apturēšana vienīgi ļauj Komisijai, iespējams, pieņemt jaunu lēmumu gadījumā, ja apelācijas sūdzība par Pirmās instances tiesas spriedumu, ar kuru tiek atcelts Komisijas lēmums, tiek noraidīta. Šai noilguma termiņa apturēšanai nav nekādas ietekmes uz lēmumu, kurš ar Pirmās instances tiesas spriedumu ir atcelts.

106 Piektkārt, attiecībā uz prasītājas argumentu, ka Komisijai būtu bijis jāpieņem jauns lēmums, nesagaidot Tiesas spriedumu, jāteic, ka Komisijai, protams, formāli nebija liegts rīkoties pēc tam, kad Pirmās instances tiesa bija atcēlusi sākotnējo lēmumu, taču tas nenozīmē, ka tai katrā ziņā bija jāpieņem jauns lēmums, nesagaidot Tiesas spriedumu. Turklāt Komisijai nevar pārmest, ka tā, izmantodama savas tiesības uz aizstāvību, iesniedza apelācijas sūdzību un pirms jauna lēmuma pieņemšanas sagaidīja Tiesas spriedumu. Šāda Regulas Nr. 2988/74 3. panta interpretācija turklāt atbilst tiesiskās drošības principam, kas paredz garantēt Kopienu tiesībās reglamentēto situāciju un tiesisko attiecību paredzamību (Tiesas 1996. gada 15. februāra spriedums lietā C-63/93 *Duff* u.c., *Recueil*, I-569. lpp., 20. punkts, un Pirmās instances tiesas 1997. gada 19. marta spriedums lietā T-73/95 *Oliveira*/Komisija, *Recueil*, II-381. lpp., 29. punkts).

107 Sestkārt, jāpiebilst, ka prasītājas piedāvātā Regulas Nr. 2988/74 3. panta interpretācija rada nopietnas praktiskas grūtības. Ja Komisijai pēc tam, kad Pirmās instances tiesa ir atcēlusi lēmumu, jāpieņem jauns lēmums, negaidot Tiesas spriedumu, pastāv risks, ka tad, ja Tiesa atceltu Pirmās instances tiesas spriedumu, vienlaicīgi pastāvētu divi lēmumi ar vienu un to pašu priekšmetu.

108 Turklāt šķiet esam pretrunā administratīvā procesa ekonomijas principam likt Komisijai — tikai tādēļ vien, lai izvairītos no noilguma iestāšanās, — pieņemt jaunu lēmumu, pirms tā uzzina, vai sākotnējais lēmums ir vai nav prettiesisks.

109 No visa iepriekš minētā izriet, ka pirmā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

Par otro daļu — saprātīga termiņa principa pārkāpumu

— Lietas dalībnieku argumenti

110 Prasītāja apgalvo, ka par "pret sevi vērsto apsūdzību" tā uzzināja 1990. gada 13. martā, kas ir datums, kad tai tika nosūtīts paziņojums par iebildumiem, proti, vienpadsmit gadus pirms šīs prasības celšanas. Turklāt šīs lietas iznākums tai ir īpaši nozīmīgs, jo Lēmumā 91/299 un pēc tam — apstrīdētajā lēmumā Komisija tai ir pārmetusi "ārkārtīgi smagus" pārkāpumus un uzlikusi EUR 20 miljonu naudas sodu. Taču šīs prasības celšanas brīdī attiecībā uz paziņojumā par iebildumiem pret prasītāju vērstajām apsūdzībām nebija pieņemts nekāds galīgs lēmums.

111 Atsaucoties uz Romā 1950. gada 4. novembrī parakstītās Cilvēka pamattiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā — "ECTPAK") 6. panta 1. punktu prasītāja uzsver, ka, aplūkota kopumā, 1990. gadā sāktā procedūra ir pārsniegusi saprātīgu termiņu. Šajā sakarā Kopienu judikatūrā nav paredzēts, ka procedūras ilgums būtu jānovērtē attiecībā uz katru posmu atsevišķi. Tādējādi nekas nevar pamatot to, ka Komisija jauna lēmuma pieņemšanai nogaidīja piecus ar pusi gadus, jo vairāk tāpēc, ka apelācijas sūdzība Tiesā neaptur tiesību akta piemērošanu.

112 Pēc iepriekš 34. punktā minētā sprieduma lietā *Solvay* III Komisija ne vien izvēlējās celt prasību, par kuru varēja sagaidīt, ka tā tiks noraidīta, ņemot vērā iepriekš 82. punktā minēto spriedumu lietā Komisija/*BASF* u.c., bet arī sagaidīt tās iznākumu pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas. Turklāt saskaņā ar prasītājas teikto Komisija nogaidīja vēl astoņus mēnešus iepriekš 37. punktā minētā sprieduma apvienotajās lietās Komisija/*Solvay*, lai gan lietā, kurā tika pasludināts iepriekš 43. punktā minētais Pirmās instances tiesas spriedums apvienotajās lietās *PVC* II, jaunais lēmums bija ticis pieņemts pusotra mēneša laikā.

113 Turklāt Komisija jauc saprātīgu termiņu un noilguma termiņu, kļūdaini uzskatīdama, ka jauna lēmuma pieņemšanai tai bija tiesības gaidīt līdz 2004. gadam. Tādējādi apstrīdētajā lēmumā Komisija nenorāda faktus, uz ko tā pamatojas, lai uzskatītu, ka šajā lietā ir ticis ievērots saprātīgs termiņš. Pēc prasītājas domām, lai kāds būtu katra procedūras posma ilguma pamatojums, "četrpadsmit līdz sešpadsmit gadus un pat ilgāks termiņš visai procedūrai no paziņojuma par iebildumiem līdz Pirmās instances tiesas vai Tiesas galīgajam lēmumam" nevar tikt uzskatīts par saprātīgu.

114 Tādējādi Pirmās instances tiesai esot jāatzīst, ka ir pārsniegts saprātīgs termiņš, un apstrīdētais lēmums jāatceļ, jo šajā stadijā vairs nav iespējams par apsūdzībām, kas izvirzītas pret prasītāju, lemt saprātīgā termiņā. Jebkurš cits risinājums, piemēram, saprātīga termiņa pārsniegšanas ņemšana vērā, nosakot naudas soda lielumu, nelabotu ECTPAK 6. panta pārkāpumu. Turklāt prasītāja apgalvo, ka, piemērojot Eiropas Cilvēktiesību tiesas noteiktos principus, tai nav jāierāda, ka ar saprātīga termiņa pārsniegšanu ir pārkāptas tās tiesības uz aizstāvību, kas ir atsevišķs pamats [lēmuma]

atcelšanai. Kritērijs par tiesību uz aizstāvību pārkāpumu ir nodalāms no tiesībām tikt tiesātam saprātīgā termiņā krimināltiesību kontekstā.

115 Katrā ziņā prasītāja apgalvo, ka saprātīga termiņa pārsniegšana un no tā izrietošā pierādījumu izzušana kavē tās aizstāvību, it īpaši tai liedzot iespēju pamatot prasības pieteikumā izvirzītos argumentus. Turklāt prasītāja apgalvo, ka tā vairs nevar uzaicināt savus agrākos darbiniekus, kas strādāja attiecīgajā nozarē un attiecīgajā meitas sabiedrībā. It īpaši prasītāja apgalvo, ka tā nevar sagādāt detalizētu analīzi par kalcinētās sodas ražošanas un piegādes nosacījumiem 80. gados, jo vairākas no tās ražošanas struktūrvienībām kopš tā laika ir tikušas slēgtas un šo ražošanas struktūrvienību arhīvi nav tikuši sistemātiski saglabāti.

116 Prasītāja uzskata, ka Komisijas vainojamā bezdarbība piecarpus gadus pēc iepriekš 34. punktā minētā sprieduma lietā *Solvay* III ir īpaši jāsoda. Šajā sakarā prasītāja precizē, ka tā leģitīmi varēja uzskatīt, ka Komisija bija atteikusies no lietas atvēršanas no jauna, un tādēļ prasītāja necentās sistemātiski saglabāt liecības par faktiem un dokumentus, kas varēja būt noderīgi tās aizstāvībai. Turklāt tās arhīvu politika tai liek, izņemot īpašus apstākļus, sistemātiski iznīcināt arhīvus pēc desmit vai attiecīgi — pieciem gadiem.

117 Visbeidzot, uzskatīt, ka pierādīšanas pienākums attiecībā uz [termiņa] nesaprātīgumu ir prasītājai, būtu pretrunā Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai, atbilstoši kurai valsts iestādēm ilgstošas bezdarbības posmu gadījumā jāizskaidro to iemesli, un tie var tikt attaisnoti vienīgi ārkārtējos apstākļos. Prasītāja apgalvo arī, ka, pretēji Komisijai, tai nevar pārmest procedūras novilcināšanai domātu manevru izmantošanu kopš 1989. gada. Prasītāja piebilst, ka Komisija ir sevi parādījusi kā nespējīgu ievērot savus iekšējos autentiskuma apstiprināšanas noteikumus un tiesiskās drošības principu, un tas par vairākiem gadiem ir aizkavējis sākotnējā lēmuma izskatīšanu pēc būtības.

118 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

119 Ievadam jāatgādina, ka saprātīga termiņa principa ievērošana konkurences jomā attiecas uz administratīvajām procedūrām atbilstoši Regulai Nr. 17, kā rezultātā var tikt uzlikti tajā noteiktie sodi, un uz tiesvedību Kopienu tiesā (iepriekš 55. punktā minētais Tiesas spriedums apvienotajās lietās *PVC* II, 179. punkts).

120 Pirmkārt, sava iebilduma par administratīvā procesa nesaprātīgo termiņu pamatojumam prasītāja atsaucas citastarp uz to, ka, lai gan apelācijas sūdzība neaptur tiesību akta piemērošanu, Komisija jaunā lēmuma pieņemšanai bez jebkāda iemesla nogaidīja piecus ar pusi gadus pēc tam, kad Lēmums 91/299 tika atcelts ar iepriekš 34. punktā minēto spriedumu lietā *Solvay* III.

121 Kā tika atzīts, izskatot pirmā pamata pirmo daļu, noilguma termiņa ritējums saskaņā ar Regulas Nr. 2988/74 3. pantu bija apturēts uz visu tiesvedības Tiesā laiku pēc apelācijas sūdzības par iepriekš 34. punktā minēto spriedumu lietā *Solvay* III iesniegšanas. Tādējādi Komisijai nevar pārmest, ka tā būtu pārkāpusi saprātīga termiņa principu tikai tādēļ, ka tā pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas gaidīja, kamēr Tiesa izlems šo apelācijas sūdzību.

122 Otrkārt, prasītāja vispārīgāk apgalvo, ka administratīvā procesa ilgums, kopā ņemot, proti, no paziņojuma par iebildumiem nosūtīšanas līdz apstrīdētā lēmuma pieņemšanai, ir pārsniedzis saprātīgu termiņu.

123 Šis arguments ir jānoraida.

124 Izskatot iebildumu par saprātīga termiņa pārkāpumu, jānodala administratīvais process un tiesvedība. Tādējādi laika posms, kurā Kopienu tiesa lēma par Lēmuma 91/299 tiesiskumu, kā arī iepriekš 34. punktā minētā sprieduma lietā *Solvay* III spēkā esamību, nevar tikt ņemts vērā, nosakot procesa Komisijā ilgumu (šajā sakarā skat. iepriekš 43. punktā minēto Tiesas spriedumu apvienotajās lietās *PVC* II, 123. punkts).

125 Treškārt, prasītāja kritizē administratīvā procesa ilgumu laika posmā starp iepriekš 37. punktā minētā sprieduma apvienotajās lietās Komisija/*Solvay* pasludināšanu un apstrīdētā lēmuma pieņemšanu.

126 Šajā sakarā jāatgādina, ka šis laika posms sākās 2000. gada 6. aprīlī — dienā, kad tika pasludināts iepriekš 37. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās Komisija/*Solvay*, un beidzās 2000. gada 13. decembrī ar apstrīdētā lēmuma pieņemšanu. Šis administratīvās procedūras posms tādējādi ilga astoņus mēnešus un septiņas dienas.

127 Šajā laikā Komisija veica vienīgi Lēmuma 91/299 formas izmaiņas, proti, ieviesa jaunu sadaļu par "tiesvedību Pirmās instances tiesā un Tiesā" saistībā ar noilguma termiņa vērtējumu. Turklāt pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas netika veikti nekādi papildu izmeklēšanas pasākumi un Komisija pamatojās uz pirms desmit gadiem veiktās izmeklēšanas rezultātiem. Tomēr jāatzīst, ka pat šādos apstākļos, lai nonāktu pie šāda rezultāta, var būt nepieciešamas zināmas pārbaudes un saskaņošana administrācijas ietvaros.

128 No šī viedokļa raugoties, nav jāuzskata, ka astoņus mēnešus un septiņas dienas ilgais laiks, kas pagāja no iepriekš 37. punktā minētā sprieduma apvienotajās lietās Komisija/*Solvay* pasludināšanas līdz apstrīdētā lēmuma pieņemšanai, būtu uzskatāms par nesaprātīgu.

129 Ceturtkārt, attiecībā uz administratīvā procesa ilgumu laikā no paziņojuma par iebildumiem nosūtīšanas līdz Lēmuma 91/299 pieņemšanai jāteic, ka prasītāja nav apgalvojusi, ka šis ilgums pats par sevi varētu tikt kritizēts. Prasītāja vienīgi apgalvo, ka termiņa saprātīgais raksturs ir jānovērtē, sākot ar 1990. gada 13. martu, proti, datumu, kad tai tika nosūtīts paziņojums par iebildumiem, nekritizējot vienpadsmit ar pusi mēnešus ilgo laiku no paziņojuma par iebildumiem līdz Lēmuma 91/299 pieņemšanai 1991. gada 1. martā.

130 No visa iepriekš minētā izriet, ka prasītāja nav izvirzījusi nekādus faktus, kas ļautu uzskatīt, ka visa administratīvā procesa ilgums šajā lietā būtu pārmērīgs.

131 Pat tad, ja ir jāņem vērā administratīvā procesa stadija pirms paziņojuma par iebildumiem (šajā sakarā skat. Tiesas 2006. gada 21. septembra spriedumu lietā C-105/04 P *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied*/Komisija, Krājums, I-8725. lpp., 51. punkts), jāuzskata, ka visa administratīvā procesa ilgums nav pārmērīgs, ņemot vērā tostarp sākot ar 1989. gada aprīli veiktās pārbaudes, pēc tam izteiktos lūgumus sniegt informāciju un procedūras uzsākšanu pēc [Komisijas] iniciatīvas 1990. gada 19. februārī.

132 Jāpiebilst, ka katrā ziņā saprātīga termiņa principa pārkāpums būtu pamats atcelt administratīvajā procesā konkurences jomā pieņemtu lēmumu tikai tad, ja ar to būtu pārkāptas arī attiecīgā uzņēmuma tiesības uz aizstāvību. Ja nav pierādīts, ka pārmērīgi ieilgusī norise ir ietekmējusi attiecīgo uzņēmumu spēju efektīvi aizstāvēties, saprātīga

termiņa principa neievērošana neietekmē administratīvā procesa spēkā esamību (šajā sakarā skat. iepriekš 43. punktā minēto Pirmās instances tiesas spriedumu apvienotajās lietās *PVC* II, 122. punkts).

133 Šajā sakarā prasītāja apgalvo, ka tai esot grūti aizstāvēties pret apsūdzībām, kas attiecas uz it kā attiecīgajā laikā notikušajiem faktiem, jo tā vairs nevarot uzaicināt savus darbiniekus, kas šo faktu laikā strādāja attiecīgajā nozarē un meitas sabiedrībā.

134 Tomēr Komisija laikā starp iepriekš 37. punktā minētā sprieduma apvienotajās lietās Komisija/*Solvay* pasludināšanu un apstrīdētā lēmuma pieņemšanu neveica nekādas izmeklēšanas darbības.

135 Turklāt no apstrīdētā lēmuma izriet, ka tas ir pamatots ar tādiem pašiem iemesliem kā Lēmums 91/299, ka šo divu lēmumu saturs ir gandrīz vienāds un ka Komisija nav ņēmusi vērā nekādus jaunus faktorus, kas prasītu tiesību uz aizstāvību izmantošanu.

136 Šādos apstākļos prasītājas tiesības uz aizstāvību nav tikušas pārkāptas.

137 Piektkārt, attiecībā uz tiesvedību jāatzīst, ka prasības pieteikumā prasītāja attiecībā uz Lēmumu 91/299 tieši nekritizē tiesvedības Pirmās instances tiesā un pēc tam — Tiesā ilgumu.

138 Katrā ziņā ir jāatgādina, ka vispārējais Kopienu tiesību princips, kura pamatā ir ECTPAK 6. panta 1. punkts un saskaņā ar kuru ikvienam ir tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu, tostarp tiesības uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā, ir piemērojams tiesvedībai, kas vērsta pret Komisijas lēmumu, ar kuru uzņēmumam tiek uzlikti naudas sodi par konkurences tiesību pārkāpumiem. Termiņa saprātīgums tiek novērtēts, ņemot vērā katras atsevišķas lietas apstākļus un it īpaši ņemot vērā tiesvedības nozīmi ieinteresētajām personām, lietas sarežģītību, kā arī prasītāja un kompetento iestāžu rīcību. Šo kritēriju uzskaitījums nav izsmeļošs, un [lietas izskatīšanas] termiņa saprātīguma vērtējumam nav vajadzīga sistemātiska lietas apstākļu pārbaude attiecībā uz katru no kritērijiem, ja procesa ilgums šķiet attaisnojams attiecībā uz vienu no viņiem. Tādējādi var atsaukties uz lietas sarežģītību, lai pamatotu pirmajā brīdī šķietami pārmērīgu termiņu (skat. Tiesas 2007. gada 25. janvāra spriedumu apvienotajās lietās C-403/04 P un C-405/04 P *Sumitomo Metal Industries* un *Nippon Steel*/Komisija, Krājums, I-729. lpp., 115.–117. punkts un tajos minētā judikatūra).

139 Turklāt 1998. gada 17. decembra spriedumā lietā C-185/95 P *Baustahlgewebe*/Komisija (*Recueil*, I-8417. lpp.), konstatējusi, ka Pirmās instances tiesa bija pārsniegusi ar saprātīga termiņa ievērošanu saistītās prasības, Tiesa procesuālās ekonomijas nolūkā un lai garantētu tūlītēju un efektīvu kompensāciju par šādu procesuālu pārkāpumu, atzina pamatu par procesa pārmērīgo ilgumu par pamatotu, lai atceltu pārsūdzēto spriedumu tiktāl, ciktāl prasītājai uzliktā naudas soda apmērs tajā bija noteikts ECU 3 miljoni. Nepastāvot nekādām norādēm par to, ka procesa ilgums būtu ietekmējis prāvas iznākumu, Tiesa nosprieda, ka šis pamats nevar likt atcelt visu pārsūdzēto spriedumu, bet ka ECU 50 000 ir taisnīga atlīdzība, ņemot vērā procesa pārmērīgo ilgumu, un tādējādi samazināja attiecīgajam uzņēmumam uzliktā naudas soda apmēru.

140 Tādējādi, nepastāvot nekādām norādēm par to, ka procesa ilgums būtu ietekmējis prāvas iznākumu, Kopienu tiesas pieļauta saprātīga termiņa iespējama pārsniegšana, pat ja tā būtu pierādīta, nekādā veidā neietekmētu apstrīdētā lēmuma likumīgumu.

141 Jāpiebilst, ka prasības pieteikumā prasītāja skaidri ir atteikusies no iespējas samazināt naudas soda apmēru kā atlīdzības par apgalvoto tās tiesību tikt tiesātai saprātīgā termiņā pārkāpumu. Prasītāja nav arī cēlusi prasību par zaudējumu atlīdzību.

142 Tādējādi pirmā pamata otrā daļa ir jānoraida, un līdz ar to ir jānoraida viss pirmais pamats.

Par otro pamatu — apstrīdētā lēmuma pieņemšanai un autentiskuma apstiprināšanai prasīto būtisku formas prasību pārkāpumu

143 Otrais pamats būtībā ir iedalāms astoņās daļās par, pirmkārt, koleģiālās būtības principa pārkāpumu, otrkārt, tiesiskās drošības principa pārkāpumu, treškārt, prasītājas tiesību tikt no jauna uzklausītai pārkāpumu, ceturtkārt, jaunas konsultēšanās ar Konkurences ierobežojumu un monopoluzņēmumu padomdevēju komiteju neesamību, piektkārt, minētās padomdevējas komitejas nelikumīgu sastāvu, sestkārt, par dokumentu, kas izņemti, pārkāpjot Regulu Nr. 17, izmantošanu, septītkārt, tiesību uz piekļuvi lietas materiāliem pārkāpumu un, astotkārt, objektivitātes, labas pārvaldības un samērīguma principu pārkāpumu.

144 Vispārējā tiesa uzskata par piemērotu otrā pamata septīto daļu izskatīt sestā pamata par tiesību uz piekļuvi lietas materiāliem pārkāpumu ietvaros pēc visu pamatu par lietas būtību aplūkošanas.

Par pirmo daļu — koleģiālās būtības principa pārkāpumu

— Lietas dalībnieku argumenti

145 Prasītāja apgalvo, ka saskaņā ar 2001. gada 10. janvāra pavadvēstuli, ko parakstījis par konkurenci atbildīgais Komisijas loceklis, apstrīdēto lēmumu 2000. gada 13. decembrī pieņēma komisāru kolēģija.

146 Taču no Komisijas pārstāves paziņojumiem, kas atkārtoti kādas preses aģentūras 2000. gada 12. decembra preses paziņojumā, izriet, ka lēmums no jauna pieņemt Lēmumu 91/299 jau bija ticis pieņemts, vēlākais, dienu pirms komisāru kolēģija sanāca, lai apspriestos.

147 Saskaņā ar prasītājas teikto, nepastāvot norādēm par to, ka komisāru kolēģija būtu apspriedusies pirms 2000. gada 12. decembra, jāsecina, ka apstrīdētais lēmums ir ticis pieņemts, pārkāpjot koleģiālās būtības principu.

148 Turklāt, pieņemot, ka apstrīdēto lēmumu patiešām būtu pieņēmusi komisāru kolēģija, no preses aģentūras 2000. gada 12. decembra preses paziņojuma izriet, ka Komisija acīmredzot bija nolēmusi pieņemt jaunu lēmumu, kura saturs būtu identisks Lēmumam 91/299, tāpēc, ka prasītāja nekad nebija apstrīdējusi šo pēdējo lēmumu pēc būtības. Taču prasītāja apgalvo, ka tā esot kritizējusi Komisijas juridisko un faktisko vērtējumu, kā arī naudas soda principu un apmēru. Tādējādi komisāru kolēģija brīdī, kad tā nolēma pieņemt apstrīdēto lēmumu, neesot bijusi pareizi informēta par prasītājas nostāju.

149 Prasītāja Pirmās instances tiesai lūdz arī uzdot Komisijai iesniegt visus iekšējos dokumentus, kas saistīti ar apstrīdētā lēmuma pieņemšanu, un it īpaši visu komisāru kolēģijas sanāksmju, kuru laikā ir ticis apspriests lēmuma projekts, protokolus, kā arī kolēģijai iesniegtos dokumentus.

150 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

151 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru koleģiālās būtības princips ir balstīts uz Komisijas locekļu vienlīdzību, piedaloties lēmuma pieņemšanā, un tostarp paredz, ka lēmumi tiek kopīgi apspriesti un ka visi kolēģijas locekļi ir kolektīvi atbildīgi politiskā ziņā par visiem pieņemtajiem lēmumiem (Tiesas 1998. gada 29. septembra spriedums lietā C-191/95 Komisija/Vācija, *Recueil*, I-5449. lpp., 39. punkts, un 2001. gada 13. decembra spriedums lietā C-1/00 Komisija/Francija, *Recueil*, I-9989. lpp., 79. punkts).

152 Koleģiālās būtības principa ievērošana, it īpaši prasība visus lēmumus apspriest kopīgi, neizbēgami ir nozīmīga visiem tiesību subjektiem, uz kuriem attiecas to radītās tiesiskās sekas, tajā ziņā, ka tiem jābūt pārliecībai, ka lēmumus patiešām ir pieņēmusi kolēģija un ka tie precīzi atbilst tās gribai. Tā tas ir it īpaši attiecībā uz tiesību aktiem, kas skaidri nosaukti par lēmumiem un ko Komisija pieņem attiecībā uz uzņēmumiem vai uzņēmumu apvienībām jautājumā par konkurences noteikumu ievērošanu, un kuru mērķis ir konstatēt šo noteikumu pārkāpumu, izdot rīkojumus attiecībā uz šiem uzņēmumiem un tiem uzlikt finansiālas sankcijas (iepriekš 82. punktā minētais spriedums lietā Komisija/*BASF* u.c., 64. un 65. punkts).

153 Šajā lietā prasītāja atsaucas uz to, ka atbilstoši kādas preses aģentūras 2000. gada 12. decembra preses paziņojumam Komisijas pārstāve paziņoja, ka Komisija 2000. gada 13. decembrī no jauna pieņems to pašu lēmumu.

154 Tomēr, pat pieņemot, ka Komisijas pārstāve ir izteikusi paziņojumus, uz kuriem atsaucas prasītāja, tikai tas vien, ka privātas sabiedrības preses paziņojumā ir atsauce uz paziņojumu, kuram nav nekāda oficiāla rakstura, nav pietiekams, lai uzskatītu, ka Komisija ir pārkāpusi koleģiālās būtības principu. Komisāru kolēģiju šis paziņojums nekādā veidā nesaistīja, un savā 2000. gada 13. decembra sanāksmē tā tādējādi pēc kopīgas apspriedes varēja arī nolemt nepieņemt apstrīdēto lēmumu.

155 Jāpiebilst, ka Komisijas oficiālais paziņojums presei tika publicēts 2000. gada 13. decembrī.

156 Turklāt, pat pieņemot, ka Komisijas pārstāve būtu paziņojusi, ka prasītāja nekad nav apstrīdējusi Lēmumu 91/299 pēc būtības, šāds arguments ir neefektīvs. No apstrīdētā lēmuma 199. apsvēruma izriet, ka Komisija jaunu lēmumu, kura saturs ir gandrīz identisks Lēmumam 91/299, pieņēma tāpēc, ka Lēmums 91/299 ticis atcelts procesuāla pārkāpuma dēļ. Tādējādi tam, ka prasītāja Lēmumu 91/299 kritizēja pēc būtības, nav nozīmes.

157 No iepriekš minētā izriet, ka procesa organizatorisko pasākumu ietvaros nav jāuzdod Komisijai iesniegt visus iekšējos dokumentus, kas saistīti ar apstrīdētā lēmuma pieņemšanu.

158 Tādējādi otrā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

Par otro daļu — tiesiskās drošības principa pārkāpumu

— Lietas dalībnieku argumenti

159 Prasītāja norāda, ka Komisijas Reglamentā (OV 1999, L 252, 41. lpp.), kas bija piemērojams apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī, noteiktās autentiskuma apstiprināšanas formalitātes neatbilst iepriekš 82. punktā minētajā spriedumā lietā Komisija/*BASF* u.c. (73.–76. punkts) un iepriekš 37. punktā minētajā spriedumā apvienotajās lietās Komisija/*Solvay* (44.–49. punkts) prasītajam.

160 Komisijas Reglamenta, kas šajā laikā bija spēkā, 16. panta pirmajā daļā nav noteiktas nekādas formalitātes apstrīdētā lēmuma, kurš pat nav parakstīts, lai gan tajā norādīts par konkurenci atbildīgā Komisijas locekļa vārds, autentiskuma apstiprināšanai. Konkrētāk, neesot paredzēts, ka pieņemtie akti jāpievieno kopsavilkumam tā sastādīšanas brīdī un "viena vai otra šī kopsavilkuma autentiskuma apstiprināšanai nav tiešas saiknes ar pieņemto aktu". Šajā ziņā Komisijas Reglamenta 16. panta pirmā daļa atšķiras no Padomes 2000. gada 5. jūnija lēmuma, ar ko pieņem Padomes Reglamentu (OV L 149, 21. lpp.), 15. panta.

161 Līdz ar to Komisijas Reglamentā nav ievērots autentiskuma apstiprināšanas procedūru fundamentālais raksturs un tas ir pretrunā tiesiskās drošības principam. Tādējādi apstrīdētais lēmums neesot ticis likumīgi autentificēts.

162 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

163 Vispārējā tiesa ievadam uzskata, ka prasītājas argumentācija jāsaprot tādā nozīmē, ka tā atsaucas uz Komisijas Reglamenta, kas bija spēkā apstrīdētā lēmuma pieņemšanas laikā, prettiesiskumu.

164 Šāda iebilde par prettiesiskumu ir jāuzskata par pieņemamu.

165 Saskaņā ar judikatūru EKL 241. panta piemērošanas joma attiecas arī uz iestādes iekšējā reglamenta noteikumiem, kas, lai gan nebūdami apstrīdētā lēmuma juridiskais pamats un neradīdami sekas, kas būtu analoģiskas regulas sekām šī Līguma panta izpratnē, nosaka būtiskas formas prasības šī lēmuma pieņemšanai un tādējādi nodrošina personu, kas ir tā adresāti, tiesisko drošību. Jebkurai personai ir jāvar pakārtoti apstrīdēt tā tiesību akta tiesiskumu, no kura ir atkarīga šī lēmuma formālā spēkā esamība, kaut arī šis tiesību akts nav šī lēmuma juridiskais pamats, jo tai nav bijusi iespēja prasīt atcelt šo tiesību aktu pirms paziņojuma par strīdīgo lēmumu saņemšanas. Tādējādi Komisijas Reglamenta noteikumi var būt iebildes par prettiesiskumu priekšmets, ja ar tiem tiek nodrošināta privātpersonu aizsardzība (iepriekš 43. punktā minētais Pirmās instances tiesas spriedums apvienotajās lietās *PVC* II, 286. un 287. punkts).

166 Turklāt jāatgādina, ka iebildei par prettiesiskumu ir jābūt ierobežotai ar strīda izlemšanai nepieciešamo.

167 EKL 241. panta mērķis ir atļaut apstrīdēt kāda vispārpiemērojama tiesību akta piemērojamību tikai tad, ja tas palīdz prasības celšanai. Vispārpiemērojamajam aktam, kura prettiesiskums tiek apgalvots, tieši vai netieši jābūt piemērojamam lietā, kas ir prasības priekšmets, un jāpastāv tiešai juridiskai saiknei starp apstrīdēto individuālo

lēmumu un attiecīgo vispārpiemērojamo aktu (skat. iepriekš 43. punktā minēto Pirmās instances tiesas spriedumu apvienotajās lietās *PVC* II, 288. un 289. punkts un tajos minētā judikatūra).

168 Šajā sakarā jāatgādina, ka apstrīdētais lēmums tika autentificēts atbilstoši [Komisijas] Reglamenta 16. panta pirmās daļas noteikumiem. Tādējādi pastāv tieša juridiskā saikne starp šo lēmumu un šo Reglamenta pantu, uz kura prettiesiskumu prasītāja atsaucas. No tā izriet, ka apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī piemērojamā Reglamenta 16. panta pirmā daļa var būt iebildes par prettiesiskumu priekšmets.

169 Tādējādi jāpārbauda, vai Komisijas Reglamentā noteiktās autentiskuma apstiprināšanas formalitātes atbilst tiesiskās drošības principa prasībām.

170 Šajā lietā atsauces teksts ir Komisijas Reglamenta 16. panta pirmā daļa redakcijā, kas bija piemērojama apstrīdētā lēmuma pieņemšanas laikā, un kurā bija noteikts:

"Sanāksmes laikā pieņemtos tiesību aktus autentiskajā valodā vai valodās pievieno kopsavilkumam, ko sagatavo tās sanāksmes beigās, kurā tos pieņēma, tā, lai tos nevarētu sadalīt. To autentiskumu apstiprina ar priekšsēdētāja un ģenerālsekretāra parakstiem uz kopsavilkuma pēdējās lappuses." [Neoficiāls tulkojums]

171 Iepriekš 43. punktā minētajā Pirmās instances tiesas spriedumā apvienotajās lietās *PVC* II tika pārbaudīts šādi rediģētā Komisijas 1993. gada 17. februāra Reglamenta (OV L 230, 15. lpp.) 16. panta pirmās daļas tiesiskums:

"Sanāksmes laikā pieņemtos tiesību aktus [..] autentiskajā valodā vai valodās pievieno tās Komisijas sanāksmes, kurā tie tika pieņemti vai to pieņemšana tika pieņemta zināšanai, protokolam. To autentiskumu apstiprina ar priekšsēdētāja un ģenerālsekretāra parakstiem uz protokola pirmās lapas." [Neoficiāls tulkojums]

172 Šajā spriedumā Pirmās instances tiesa uzskatīja, ka šajā noteikumā noteiktā kārtība pati par sevi ir pietiekama garantija, lai apstrīdēšanas gadījumā varētu kontrolēt, vai starp paziņoto vai publicēto tekstu un kolēģijas pieņemto tekstu un tādējādi — tā autora gribu — pastāv pilnīga atbilstība. Tā kā šis teksts bija pievienots protokolam un tā pirmo lappusi bija parakstījuši priekšsēdētājs un ģenerālsekretārs, starp šo protokolu un dokumentiem, uz kuriem tas attiecās, pastāvēja saikne, kas ļāva pārliecināties par precīzu kolēģijas lēmuma formu un saturu. Šajā sakarā jāprezumē, ka iestāde ir darbojusies atbilstoši piemērojamajiem tiesību aktiem, jo Kopienu tiesa nav konstatējusi tās darbības neatbilstību normām. Tādējādi uzskatāms, ka autentiskuma apstiprināšana, kas paredzēta atbilstoši Reglamenta 16. panta pirmajai daļai, ir tiesiska (iepriekš 43. punktā minētais Pirmās instances tiesas spriedums apvienotajās lietās *PVC* II, 302.–304. punkts).

173 Ir jāatzīst, ka Komisijas Reglamenta 16. panta pirmajā daļā redakcijā, kas bija piemērojama apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī, bija paredzēta formālāka autentiskuma apstiprināšanas procedūra nekā iepriekš 43. punktā minētajā Pirmās instances tiesas spriedumā apvienotajās lietās *PVC* II aplūkotā.

174 Grozījumi, ar kuriem atšķiras šīs divas Reglamenta redakcijas, ir šādi: sanāksmē pieņemtie tiesību akti vairs netiek vienkārši "pievienoti" protokolam, bet gan "pievienoti tā, lai tos nevar sadalīt"; termins "protokols" tiek aizstāts ar terminu

"kopsavilkums"; kopsavilkums tiek izveidots "sanāksmes beigās"; visbeidzot, paraksts vairs nav uz "protokola pirmās lappuses", bet gan uz "kopsavilkuma pēdējās lappuses".

175 Šie grozījumi kopumā nostiprina autentiskuma apliecināšanas procedūras sniegtās garantijas, kas domātas tostarp tiesiskās drošības principa ievērošanas nodrošināšanai.

176 Tādējādi apstrīdētā lēmuma pieņemšanas datumā piemērojamā Komisijas Reglamenta 16. panta pirmā daļa nav prettiesiska.

177 Šādos apstākļos otrā pamata otrā daļa ir jānoraida.

Par trešo daļu — prasītājas tiesību tikt atkārtoti uzklausītai pārkāpumu

— Lietas dalībnieku argumenti

178 Prasītāja atzīst, ka iepriekš 43. punktā minētā Pirmās instances tiesas sprieduma apvienotajās lietās *PVC* II 246.–252. punktā tika uzskatīts, ka, ja Komisijas lēmums ir ticis atcelts procesuāla pārkāpuma dēļ, attiecīgo uzņēmumu jauna uzklausīšana pirms jauna lēmuma pieņemšanas ir nepieciešama tikai tiktāl, ciktāl tas ietver jaunus iebildumus.

179 Tomēr šis risinājums neesot transponējams attiecībā uz šīs lietas faktiem. Pirmkārt, administratīvajā procesā esot pieļauta virkne pārkāpumu sakarā ar to, ka Komisija ir izmantojusi dokumentus, kas tika izņemti citam mērķim, nevis tam, kuram tai bija tiesības ar tiem iepazīties, un sakarā ar tiesību uz piekļuvi lietas materiāliem pārkāpumu. Otrkārt, apstrīdētajā lēmumā ir pārņemta Lēmuma 91/297, kas ir atcelts citu iemeslu, nevis vienkārši formas trūkumu dēļ un nav ticis pieņemts no jauna, analīze.

180 Tādējādi Lēmuma 91/297 atcelšana ietekmējot apstrīdētā lēmuma sagatavošanas darbu spēkā esamību. Iepriekš 35. punktā minētajā spriedumā lietā *Solvay* I, Pirmās instances tiesa esot atzinusi, ka ar Komisijai pārmesto pilnīgo atteikumu izpaust dokumentus tiek pārkāptas prasītājas tiesības uz piekļuvi lietas materiāliem. Turklāt šis procesuālo normu pārkāpums tāpat ietekmējot gan administratīvo procedūru par EKL 82. panta piemērošanu, gan administratīvo procedūru par EKL 81. panta piemērošanu. Tādējādi Komisijai procedūra esot bijusi jāuzsāk no jauna, prasītājai piešķirot pilnīgu piekļuvi tās lietas materiāliem, un jāļauj tai paust visus savus rakstveida un mutvārdu apsvērumus par to.

181 Turklāt iepriekš 43. punktā minētajā Pirmās instances tiesas spriedumā apvienotajās lietās *PVC* II izmantotā interpretācija, tā kā tā ierobežo tiesības tikt uzklausītam, vienīgi ar iespēju izteikt savus apsvērumus par pret sevi izvirzītajiem iebildumiem, esot no tiesību viedokļa kļūdaina. Ikvienam skartajam uzņēmumam esot tiesības tikt uzklausītam un izteikt savus apsvērumus par naudas sodu principu, piemērotību un apmēru. Atsaucoties uz judikatūru, prasītāja apgalvo, ka uzņēmumiem, kas ir iespējamie lēmuma, ar kuru konstatē, ka tie ir izdarījuši pārkāpumu, un tiem uzliek naudas sodu, adresāti, jābūt iespējai izteikt visus savus apsvērumus par naudas sodu administratīvā procesa stadijā. Saistībā ar laika termiņa izbeigšanos šajā lietā prasītāja apgalvo, ka tai būtu bijuši izsakāmi jauni apsvērumi attiecībā uz Komisijas tiesību tai uzlikt naudas sodus noilgumu un saprātīga termiņa pārsniegšanu, kā arī naudas soda lielumu.

182 Prasītāja uzskata, ka pēc Lēmuma 91/297 atcelšanas tā bija jāuzklausa jautājumā par Komisijas, kas apstrīdētajā lēmumā inkriminētos EKL 81. un 82. panta pārkāpumus pasniedza kā tādus, kas viens otru atbalsta, veiktās analīzes iekšējo saskaņotību un par, pārkāpjot nevainīguma prezumpciju, zināmu apstrīdētajā lēmumā ietvertu un tieši no

Lēmuma 91/297 pārņemtu vai tā vispārējo domu gaitu izmantojošu apgalvojumu par vienošanās ar *ICI* pastāvēšanu spēkā esamību.

183 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

184 Ja Komisija pēc lēmuma, ar kuru tika sodīti EKL 81. panta 1. punktu pārkāpušie uzņēmumi, atcelšanas procesuālo normu pārkāpšanas dēļ, kas attiecās vienīgi uz kārtību, kādā to galīgi pieņēma komisāru kolēģija, pieņem jaunu lēmumu ar būtībā identisku saturu un tas balstīts uz tiem pašiem iebildumiem, tai nav pienākuma veikt jaunu attiecīgo uzņēmumu uzklausīšanu (šajā sakarā skat. iepriekš 43. punktā minēto Pirmās instances tiesas spriedumu apvienotajās lietās *PVC* II, 246.–253. punkts, kas apstiprināts ar iepriekš 55. punktā minēto Tiesas spriedumu lietā *PVC* II, 83.–111. punkts).

185 Kas attiecas uz tādiem tiesību jautājumiem, kas var rasties saistībā ar EKL 233. panta piemērošanu, kā jautājumi par laika termiņa izbeigšanos, iespēja atsākt lietu, ar procedūras atsākšanu saistītā piekļuve lietas materiāliem, uzklausīšanas amatpersonas un padomdevējas komitejas iesaistīšanās, kā arī iespējamā Regulas Nr. 17 20. panta ietekme, tad arī tie neprasa jaunu uzklausīšanu, ja tie nemaina iebildumu saturu, un vajadzības gadījumā tie var vienīgi tikt pakļauti vēlākai pārbaudei tiesā (šajā sakarā skat. iepriekš 55. punktā minēto Tiesas spriedumu apvienotajās lietās *PVC* II, 93. punkts).

186 Šajā lietā Komisija gandrīz pilnībā pārņēma Lēmuma 91/299 saturu. Tā vienīgi papildināja apstrīdēto lēmumu ar rindkopu par tiesvedību Pirmās instances tiesā un Tiesā.

187 Tiesa, faktiem veltītajā apstrīdētā lēmuma daļā Komisija arī pievienoja no Lēmuma 91/297, kas pēc tam tika atcelts ar iepriekš 35. punktā minēto spriedumu lietā *Solvay* I, nākušus apsvērumus. Šī daļa tostarp ietver atsauces uz *ICI*.

188 Tomēr, pirmkārt, apstrīdētā lēmuma pamatā esošajā Lēmumā 91/299 bija ietverta tieša atsauce uz Lēmumu 91/297 attiecībā uz informāciju par preci un sodas tirgu (skat. Lēmuma 91/299 apsvērumu IB punktu). Turklāt replikā prasītāja atzina, ka apstrīdētajā lēmumā pārņemtās Lēmuma 91/297 rindkopas bija Lēmuma 91/299 "neatņemama daļa".

189 Otrkārt, šī informācija, kam ir vienīgi faktu raksturs, nav būtiska attiecībā uz šajā lietā prasītājai pārmesto pārkāpumu. Šajā lietā prasītājai pārmestā rīcība ir dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, nevis ar citu uzņēmumu noslēgta aizliegta vienošanās vai saskaņotas darbības, kas ierobežo vai izkropļo konkurenci kopējā tirgū.

190 Tādējādi jāatzīst, ka apstrīdētā lēmuma un Lēmuma 91/299 saturs ir būtībā vienādi un balstīti uz to pašu pamatojumu.

191 Līdz ar to atbilstoši iepriekš 184. un 185. punktā minētajai judikatūrai Komisijai nebija pienākuma pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas no jauna uzklausīt prasītāju.

192 Turklāt, kas attiecas uz argumentiem par dokumentu, kas iegūti, pārkāpjot Regulu Nr. 17, izmantošanu un par tiesību uz piekļuvi lietas materiāliem pārkāpumu, tie ir atsevišķu iebildumu priekšmets un tādējādi tiks izskatīti cituviet.

193 No iepriekš minētā izriet, ka otrā pamata trešā daļa ir jānoraida.

Par ceturto daļu — jaunas konsultēšanās ar Konkurences ierobežojumu un monopoluzņēmumu padomdevēju komiteju neesamību

— Lietas dalībnieku argumenti

194 Prasītāja apstrīd iepriekš 43. punktā minētā Pirmās instances tiesas sprieduma apvienotajās lietās *PVC* II 254.–257. punktā ietverto vērtējumu, saskaņā ar kuru šajā lietā nebija nepieciešama jauna konsultēšanās ar padomdevēju komiteju. Pēc prasītājas domām, pretēji Pirmās instances tiesas šajā spriedumā nospriestajam, pienākums konsultēties ar padomdevēju komiteju neizriet vis no Komisijas 1963. gada 25. jūlija Regulas Nr. 99/63/EEK par Regulas Nr. 17 19. panta 1. un 2. punktā paredzēto uzklausīšanu (OV 127, 2268. lpp.) 1. panta, kurā vienīgi noteikta ievērojamās procedūras secība, bet gan no Regulas Nr. 17 tās versijā, kas piemērojama lietas faktu laikā, 10. panta. Turklāt, lai gan konsultēšanās ar padomdevēju komiteju ir būtiska procesuāla garantija, tās mērķis ir citāds nekā vienkārša uzņēmuma, uz ko attiecas lēmuma projekts, uzklausīšana, par ko liecina tas, ka uzņēmuma atteikšanās no uzklausīšanas Komisiju neatbrīvo no pienākuma konsultēties ar padomdevēju komiteju.

195 Tādējādi šajā lietā ar padomdevēju komiteju pēc iepriekš 37. punktā minētā sprieduma apvienotajās lietās Komisija/*Solvay* bija jākonsultējas par Komisijas projektu pieņemt apstrīdēto lēmumu, it īpaši jautājumā par saprātīga termiņa principa ievērošanu.

196 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

197 Saskaņā ar Regulas Nr. 17 redakcijā, kas piemērojama lietas faktu laikā, 10. pantu:

"3. Pirms lēmumu pieņemšanas saskaņā ar 1. punktā ietverto procedūru un lēmumu pieņemšanas par lēmuma atjaunošanu, grozīšanu vai atcelšanu, ievērojot [EKL] [81.] panta 3. punktu, jāapspriežas ar Konkurences ierobežojumu un monopoluzņēmumu padomdevēju komiteju.

[..]

5. Konsultācijas notiek kopējā sanāksmē, ko sasauc Komisija; šāda sanāksme rīkojama ne ātrāk kā četrpadsmit dienas pēc sasaukšanas paziņojuma nosūtīšanas. Paziņojumam attiecībā uz katru pārbaudāmo gadījumu pievieno lietas kopsavilkumu un norādi par svarīgākajiem dokumentiem, un iepriekšēju lēmuma projektu."

198 Turklāt Regulas Nr. 99/63 1. pantā noteikts:

"Pirms apspriešanās ar Konkurences ierobežojumu un monopoluzņēmumu padomdevēju komiteju Komisija veic uzklausīšanu atbilstoši Regulas Nr. 17 19. panta 1. punktam." [Neoficiāls tulkojums]

199 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru no Regulas Nr. 99/63 1. panta izriet, ka ieinteresēto uzņēmumu uzklausīšana un konsultēšanās ar komiteju ir nepieciešamas tajās pašās situācijās (Tiesas 1989. gada 21. septembra spriedums apvienotajās lietās 46/87 un 227/88 *Hoechst*/Komisija, *Recueil*, 2859. lpp., 54. punkts, un iepriekš 55. punktā minētais Tiesas spriedums apvienotajās lietās *PVC* II, 115. punkts).

200 Regula Nr. 99/63 ir tikusi aizstāta ar Komisijas 1998. gada 22. decembra Regulu (EK) Nr. 2842/98 par pušu uzklausīšanu dažu procedūru gaitā saskaņā ar [EKL 81.] un [82.] pantu (OV L 354, 18. lpp.), kas bija spēkā apstrīdētā lēmuma pieņemšanas laikā un kuras 2. panta 1. punkts ir formulēts līdzīgi Regulas Nr. 99/63 1. pantam.

201 Šajā lietā jāatzīst, ka atbilstoši apstrīdētajam lēmumam pirms Lēmuma 91/299 [pieņemšanas] notika konsultācija ar Konkurences ierobežojumu un monopoluzņēmumu padomdevēju komiteju. Prasītāja neapstrīd ne to, ka šī konsultēšanās ir notikusi, ne tās tiesiskumu.

202 Tādējādi, tā kā apstrīdētais lēmums neietver būtiskas izmaiņas salīdzinājumā ar Lēmumu 91/299, Komisijai, kurai nebija pienākuma pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas atkārtoti uzklausīt prasītāju, nebija arī pienākuma no jauna konsultēties ar padomdevēju komiteju (šajā sakarā skat. iepriekš 55. punktā minēto Tiesas spriedumu apvienotajās lietās *PVC* II, 118. punkts).

203 Tādējādi otrā pamata ceturtā daļa ir jānoraida.

Par piekto pamatu — Konkurences ierobežojumu un monopoluzņēmumu padomdevējas komitejas nelikumīgo sastāvu

— Lietas dalībnieku argumenti

204 Prasītāja apgalvo, ka pēc konsultēšanās ar Konkurences ierobežojumu un monopoluzņēmumu padomdevēju komiteju, kas notika pirms Lēmuma 91/299 pieņemšanas, 1995. gada 1. janvārī Kopienai pievienojās trīs valstis. Tā kā šo padomdevēju komiteju veido viens pārstāvis no katras dalībvalsts, brīdī, kad Komisija pabeidza projektu, kura rezultātā tika pieņemts apstrīdētais lēmums, šīs padomdevējas komitejas sastāvs vairs nebija likumīgs. Tādējādi Komisijai bija no jauna jākonsultējas ar padomdevēju komiteju likumīgā sastāvā.

205 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

206 Atbilstoši Regulas Nr. 17 10. panta 4. punktam redakcijā, kas piemērojama lietas faktu laikā:

"Padomdevēju komiteju veido no amatpersonām, kas ir kompetentas konkurences ierobežojumu un monopoluzņēmumu jautājumos. Katra dalībvalsts ieceļ amatpersonu, kas to pārstāvēs un kuru, ja kavēta tās ierašanās, var aizstāt cita amatpersona."

207 Saskaņā ar judikatūru iestādes sastāva izmaiņas neietekmē pašas iestādes turpinātību, un tās galīgie un sagatavojošie akti principā saglabā savu spēku (Tiesas 1990. gada 13. novembra spriedums lietā C-331/88 *Fedesa* u.c., *Recueil*, I-4023. lpp., 36. punkts).

208 Turklāt nepastāv neviens vispārējs Kopienu tiesību princips, kas pieprasītu administratīvas iestādes, kurā notiek process, kā rezultātā var tikt uzlikts naudas sods, sastāva turpinātību (iepriekš 43. punktā minētais Pirmās instances tiesas spriedums apvienotajās lietās *PVC* II, 322. un 323. punkts).

209 No tā izriet, ka Komisijai nebija pienākuma pēc trīs jaunu valstu pievienošanās Kopienai no jauna konsultēties ar padomdevēju komiteju.

210 Tādējādi otrā pamata piektā daļa ir jānoraida.

Par sesto daļu — dokumentu, kas izņemti, pārkāpjot Regulu Nr. 17, izmantošanu

— Lietas dalībnieku argumenti

211 Prasītāja atgādina, ka saskaņā ar Regulas Nr. 17 14. panta 3. punktu Komisija var uzdot veikt izmeklēšanas [pārbaudes] uzņēmumos ar lēmumu, kurā norāda pārbaudes priekšmetu un mērķi, un ka saskaņā ar minētās regulas 20. panta 1. punktu redakcijā, kas piemērojama lietas faktu laikā, informāciju, kas iegūta, piemērojot 14. pantu, izmanto tikai tam mērķim, kuram tā tikusi pieprasīta.

212 Šajā lietā saskaņā ar prasītājas teikto 1989. gada 5. aprīļa lēmums par pārbaudes veikšanu, pamatojoties uz kuru Komisija veica pārbaudes prasītājas un tās Vācijas un Spānijas meitas sabiedrību telpās, attiecās vienīgi uz EKL 81. pantu un lika sešiem ražotājiem pakļauties pārbaudēm, kas attiecās, pirmkārt, uz to iespējamo dalību aizliegtu vienošanos un/vai saskaņotu darbību ietvaros, kuru rezultātā notika valstu tirgu nodalīšana un kalcinētās sodas cenu saskaņošana, un, otrkārt, uz ekskluzīvās iegādes vienošanos ar pircējiem īstenošanu, kas varēja ierobežot vai likvidēt konkurenci un nostiprināt kalcinētās sodas tirgus neelastīgumu Kopienā.

213 Turklāt no dokumentiem, ko prasītājas telpās atstāja pārbaudi veicošie ierēdņi, izriet, ka Komisijai nebija nekādu sākotnēju norāžu un nekādu aizdomu vai pazīmju par EKL 82. panta pārkāpumu. Turklāt Komisija interesējās par attiecībām ar klientiem tiktāl, ciktāl ar tiem noslēgtie līgumi varēja būt vienošanās par tirgus sadali. Turklāt, pēc prasītājas domām, no vēstuļu apmaiņas starp prasītāju un Komisiju izriet, ka Komisija 1989. gada 22. maijā bija akceptējusi prasītājas skaidri izteikto atrunu, kuras mērķis bija aizliegt izņemto dokumentu izmantošanu citiem mērķiem, kas nav izmeklēšana EKL 81. panta 1. punktā paredzētās procedūras ietvaros.

214 Turklāt prasītāja norāda, ka Komisija 1989. gada 21. jūnijā prasītājai un 1989. gada 8. jūlijā vienai no prasītājas Vācijas meitas sabiedrībām, proti, *DSW*, nosūtīja informācijas pieprasījumus. Pretēji lēmumā par pārbaudes veikšanu noteiktajam šie pieprasījumi attiecās vienlaicīgi uz EKL 81. un 82. pantu. Prasītāja apgalvo, ka tai nosūtītajā pieprasījumā arī minēts, ka Komisija pārbauda "piegādes līgumu ar klientiem, kuri vērsti uz piegāžu ekskluzivitātes nodrošināšanu, izmantojot diskriminējošas lojalitātes atlaides, saderīgumu ar konkurences noteikumiem".

215 Prasītāja atzīst, ka Komisijai bija tiesības, pirmkārt, izņemt pārbaudes laikā atklātos dokumentus tiktāl, ciktāl tie ietilpa lēmuma par pārbaudes veikšanu piemērošanas jomā

un, otrkārt, uzsākt izmeklēšanu, lai pārbaudītu, vai pastāv prezumētais EKL 82. panta pārkāpums, par kuru tā uzzināja veikto pārbaužu laikā. Turpretī, pēc prasītājas domām, Komisija nevarēja izmantot dokumentus, kas izņemti vēlākas procedūras laikā, kuras mērķis ir noteikt, vai pastāv prezumētais EKL 82. panta pārkāpums, ja tas nav bijis pamats lēmumam uzsākt minēto procedūru. Prasītāja apgalvo, ka absolūts vairākums no dokumentiem, kas minēti paziņojuma par iebildumiem daļā par apgalvoto dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, acīmredzot ir izņemti prasītājas un tās meitas sabiedrību telpās veiktajās pārbaudēs. Tādējādi Komisija attiecīgos dokumentus ir izmantojusi citam mērķim, nevis tam, kam tie tika iegūti. Tādējādi Komisija esot pārkāpusi Regulas Nr. 17 14. panta 3. punktā un 20. panta 1. punktā redakcijā, kas bija piemērojama lietas faktu laikā, garantētās prasītājas tiesības uz aizstāvību un tiesības uz profesionālo noslēpumu.

216 Prasītāja no tā secina, ka paziņojumam par iebildumiem pievienotie dokumenti, kas pamato uz EKL 82. pantu balstītos iebildumus, ir jānoraida, izņemot dokumentus, ko prasītāja un tās meitas sabiedrība nosūtījušas, atbildot uz tām pēc pārbaudēm nosūtītajiem informācijas pieprasījumiem. Turklāt laika termiņa izbeigšanās dēļ prasītāja apgalvo, ka tā nevarēja noteikt, kuri no paziņojumam par iebildumiem pievienotajiem dokumentiem bija izņemti tās telpās un kurus tā bija paziņojusi Komisijai, atbildot uz informācijas pieprasījumiem. Tā kā visi Komisijas izvirzītie iebildumi ir pamatoti ar dokumentiem, kas būtu bijuši jānoraida, viss apstrīdētais lēmums tādējādi ir jāatceļ. Turklāt Komisijas izvirzītie iebildumi vismaz netieši ir pamatoti ar noteiktiem paziņojumam par iebildumiem pievienotiem apsūdzošiem dokumentiem, Vispārējai tiesai neesot iespējai novērtēt šo dokumentu precīzu ietekmi uz apstrīdētajā lēmumā izvirzīto iebildumu formulējumu. No tā izriet, ka Vispārējā tiesa nespēj kontrolēt apstrīdētā lēmuma tiesiskumu un tā pamatojuma likumību.

217 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

218 Ievadam jāatgādina, ka gan Regulas Nr. 17 mērķis, gan saskaņā ar tās 14. pantu Komisijas amatpersonām piešķirto pilnvaru uzskaitījums liecina, ka izmeklēšanas apjoms var būt ļoti plašs. Šajā ziņā tiesībām iekļūt visās uzņēmumu telpās, zemes īpašumā un transportlīdzekļos ir īpaša nozīme, jo šīs tiesības ir paredzētas, lai ļautu Komisijai iegūt pierādījumus par konkurences noteikumu pārkāpumiem vietās, kurās tie parasti ir konstatējami, proti, uzņēmumu telpās. Šīm piekļuves tiesībām nebūtu nozīmes, ja Komisijas amatpersonas varētu tikai pieprasīt dokumentus vai lietas, kuras tās varētu precīzi identificēt jau iepriekš. Gluži pretēji — šādas tiesības ietver tiesības meklēt dažādus informācijas elementus, kas vēl nav zināmi vai nav pilnībā identificēti. Bez šādām tiesībām Komisijai nebūtu iespējams savākt pārbaudes veikšanai vajadzīgo informāciju, ja attiecīgais uzņēmums atteiktos sadarboties vai izturētos noraidoši. Lai gan šādi Komisijai ar 14. pantu Regulā Nr. 17 ir piešķirtas plašas pārbaudes pilnvaras, uz šādu pilnvaru īstenošanu attiecas nosacījumi, kas paredzēti, lai nodrošinātu attiecīgo uzņēmumu tiesību ievērošanu. Šajā ziņā vispirms jāņem vērā, ka Komisijai ir jānorāda pārbaudes priekšmets un mērķis. Šis pienākums ir pamatprasība ne tikai tāpēc, lai pierādītu, ka pārbaude, kas jāveic attiecīgo uzņēmumu telpās, ir pamatota, bet arī tāpēc, lai šie uzņēmumi varētu novērtēt sava sadarbības pienākuma apjomu, vienlaikus aizsargājot to tiesības uz aizstāvību (iepriekš 199. punktā minētais 1989. gada 21. septembra spriedums apvienotajās lietās *Hoechst*/Komisija, 26.–29. punkts).

219 No tā izriet, ka pienākumu norādīt iemeslus, ar kuriem ir pamatots pārbaudes lēmums, nevar ierobežot, pamatojoties uz apsvērumiem par pārbaudes efektivitāti. Šajā sakarā jāprecizē, ka, lai gan Komisijai pārbaudes lēmuma adresātam nav jāpaziņo visa tās rīcībā esošā informācija par iespējamiem pārkāpumiem vai jāveic minēto pārkāpumu precīza juridiska analīze, tai tomēr ir skaidri jānorāda pieņēmumi, ko tā ir paredzējusi pārbaudīt (iepriekš 199. punktā minētais 1989. gada 21. septembra spriedums apvienotajās lietās *Hoechst*/Komisija, 41. punkts).

220 Šajā lietā jāatzīst, ka lēmumā par pārbaudes veikšanu ietverta atsauce vienīgi uz EKL 81. pantu.

221 Tomēr, tā kā Komisijai nebija jāveic pārkāpumu precīza juridiska analīze, tas, ka lēmumā nav skaidri minēts EKL 82. pants, pats par sevi nevar likt uzskatīt, ka Komisija būtu pārkāpusi Regulas Nr. 17 14. panta noteikumus.

222 Tiesa, no lēmuma par pārbaudes veikšanu formulējuma izriet, ka Komisija skaidri vēlējās pārbaudīt vienīgi to, vai prasītāja bija aizliegtu vienošanos vai saskaņotu darbību dalībniece. Neviens faktors neļauj uzskatīt, ka būtu pastāvējušas arī aizdomas par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Turklāt Komisija jaunu pārbaužu pilnvarojumu ietvaros nelūdza dokumentus, ko tā bija izmantojusi procedūrā saskaņā ar EKL 82. pantu.

223 Tomēr no apstrīdētā lēmuma 1. panta izriet, ka "[prasītāja] ir pārkāpusi [EKL 82. panta] noteikumus [..] ar darbībām, kuru mērķis bija novērst vai ievērojami ierobežot konkurenci un ko veidoja [..] tādu vienošanos noslēgšana ar klientiem, ar kurām tiem tika uzlikts pienākums no prasītājas iegādāties sodu visām to vajadzībām vai ļoti lielai to daļai uz nenoteiktu vai nesamērīgi ilgu laiku, ievērojamu atlaižu un citu finansiālu stimulu piešķiršana ar atsauci uz virsapjomu, kas pārsniedz līgumā noteikto klienta pamatapjomu, tādējādi nodrošinoties, ka klients [sodu] visām savām vajadzībām vai ļoti lielai to daļai iegādāsies no prasītājas, [un] atlaižu piešķiršanas pakļaušana nosacījumam, ka klients piekrīt [sodu] visām savām vajadzībām iegādāties no prasītājas".

224 Tādējādi jāatzīst, ka lēmuma par pārbaudes veikšanu 1. panta otrajā ievilkumā paredzētā "ekskluzīvās iegādes vienošanos īstenošana" atbilst apstrīdētajā lēmumā pret

prasītāju galu galā [izvirzītajiem pārmetumiem]. Prasītājai apstrīdētajā lēmumā pārmestie EKL 82. panta pārkāpumi tika pieļauti tās attiecībās ar daļu no tās klientiem, un būtībā tos veidoja vienošanās par ekskluzivitāti.

225 Tādējādi pastāv būtiska līdzība starp praksi, kas, pēc Komisijas domām, bija apstrīdētajā lēmumā minētās dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas pamatā, un praksi, attiecībā uz kuru tā lēmuma par pārbaudes veikšanu 1. panta otrajā ievilkumā bija pilnvarojusi savas amatpersonas veikt izmeklēšanu.

226 Tā kā daļa no faktiem, attiecībā uz kuriem Komisijas amatpersonas bija pilnvarotas savākt pierādījumus par EKL 81. panta pārkāpumu, ir tie paši, kuri pēc tam bija pamatā iebildumiem par prasītājai apstrīdētajā lēmumā pārmesto dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, ar dokumentu izņemšanu netika pārkāpti lēmuma par pārbaudes veikšanu tiesiskuma ietvari. Šajā lēmumā ir ietverti būtiskie Regulas Nr. 17 14. panta 3. punktā prasītie elementi.

227 Tādējādi šķiet, ka dokumentus, kas apstrīdētā lēmuma ietvaros izmantoti iebildumu par EKL 82. panta pārkāpumu pamatojumam, neatkarīgi no jautājuma par to, vai tie tika izņemti 1989. gada aprīlī notikušo pārbaužu laikā vai tika paziņoti, atbildot uz prasītājai pēc tam atbilstoši Regulas Nr. 17 11. pantam adresētajiem informācijas pieprasījumiem, Komisija ieguva likumīgi.

228 No iepriekš minētā izriet arī, ka Komisija šos dokumentus likumīgi izmantoja kā pierādījumus apstrīdētā lēmuma, kas pamatots ar EKL 82. pantu, ietvaros.

229 Turklāt tikai no Komisijas 1989. gada 22. maija vēstules izriet, ka tā apstiprināja, ka Regulas Nr. 17 20. panta noteikumi redakcijā, kas piemērojama lietas faktu laikā, bija piemērojami dokumentiem, kas bija iegūti pārbaužu laikā, un ka attiecīgie dokumenti

netiks izmantoti kā pierādījumi antidempinga procedūras ietvaros. Tādējādi Komisija nav paudusi nostāju, ka izmeklēšana attiektos tikai uz EKL 81. panta pārkāpumiem un ka attiecīgo pārkāpumu kvalificēšana par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu neietilptu izmeklēšanas mērķī.

230 Tādējādi otrā pamata sestā daļa ir jānoraida.

Par astoto daļu — objektivitātes, labas pārvaldības un samērīguma principu pārkāpumu

— Lietas dalībnieku argumenti

231 Prasītāja apgalvo, ka apstrīdētajā lēmumā faktiski vārdu pa vārdam pārņemts pirms desmit gadiem pieņemtais lēmums un ka tajā nav ņemts vērā pagājušais laiks un Lēmuma 91/297 atcelšanas sekas. Turklāt prasītāja apgalvo, ka Komisijai tai bija jāpiešķir pilnīga piekļuve lietas materiāliem.

232 Turklāt apstrīdētais lēmums esot nesamērīgs tajā ziņā, ka ar to procedūra tiek atsākta no jauna ilgu laiku pēc faktu [norises laika] un tādējādi tai katrā ziņā trūkst jebkādas lietderīgas iedarbības.

233 Turklāt prasītāja apgalvo, ka Komisija neesot norādījusi iemeslus, kuru dēļ tā uzskatījusi par atbilstošu prasītājai no jauna uzlikt "drakonisku lēmumu", lai gan tā pat bija atteikusies pieņemt jaunu lēmumu pēc Lēmuma 91/297 atcelšanas. Tomēr

Komisija pret pārkāpumiem, par kuriem tika pieņemti Lēmumi 91/297, 91/298 un 91/299, tos attiecīgi formulējot, esot attiekusies kā pret vienotu veselu pārkāpumu. Tādējādi Vispārējai tiesai neesot iespējams novērtēt Komisijas lēmuma pieņemt jaunu lēmumu, kura saturs ir gandrīz identisks Lēmumam 91/299, pamatojumu.

234 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

235 Prasītāja apgalvojumu par objektivitātes, labas pārvaldības un samērīguma principu pārkāpumu aizsegā atkārto tos pašus argumentus, kas jau izvirzīti par tostarp laika termiņa izbeigšanos un tiesībām uz piekļuvi lietas materiāliem, ko Vispārējā tiesa izskata cituviet.

236 Vienīgais jaunais elements ir par pamatojuma trūkumu attiecībā uz to, ka Komisija pieņēma jaunu lēmumu, kura saturs ir gandrīz identisks Lēmumam 91/299. Šajā sakarā jāatzīst, ka Komisija ir pamatojusi savu izvēli no jauna pieņemt Lēmumu 91/299 apstrīdētā lēmuma 196.–207. apsvērumā, kas pievienoti Lēmumam 91/299. Tādējādi prasītājas izvirzītais iebildums neatbilst faktiem.

237 Tādējādi otrā pamata astotā daļa ir jānoraida.

238 No visa iepriekš minētā izriet, ka viss otrais pamats ir jānoraida, neietekmējot tā septītās daļas par tiesību uz piekļuvi lietas materiāliem pārkāpumu pārbaudi, kas tiks veikta sestā pamata ietvaros.

Par trešo pamatu — kļūdainu ģeogrāfiskā tirgus definīciju

Lietas dalībnieku argumenti

239 Atsaukdamās uz Tiesas judikatūru, prasītāja apgalvo, ka, lai gan tirgus daļu kritērijs ir būtisks faktors, pierādot dominējošā stāvokļa esamību, nekad nav noteicošais pats par sevi, it īpaši gadījumā, ja šo tirgus daļu apmērs ir saprātīgs. Jāņem vērā arī citi faktori, tādi kā tostarp barjeras ienākšanai tirgū, vertikālā integrācija, finansiālā vara, tehnoloģiju attīstība, klientu kompensējošā spēja vai izmaksu struktūra.

240 Prasītāja apstrīd to, ka Komisija pēc tam, kad tā bija uzskaitījusi dažādus faktorus, kas "visi liecina par valsts mērogu", izmantoja attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus Kopienas mērogu. Ka Komisija būtu veikusi iepriekšēju konkurences apstākļu analīzi, tā būtu secinājusi, ka tirgus apjoms bija ierobežots ar valsts teritoriju.

241 Komisijas vērtējuma kļūdaino raksturu apstiprinot "Itālijas konkurences iestādes" 1997. gada 10. aprīļa lēmums lietā *Solvay*/*Sodi*, kurā attiecīgais ģeogrāfiskais tirgus bija ticis definēts kā Itālijas kalcinētās sodas tirgus. Paziņojumā, kas publicēts atbilstoši Regulas Nr. 17 19. panta 3. punktam par negatīvu apstiprinājumu vai atbrīvojumu saskaņā ar [EKL] 81. panta 3. punktu (Lieta IV/E-2/36.732 — *Solvay-Sisecam*)

(OV 1999, C 272, 14. lpp.), Komisija arī esot atzinusi, ka attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus noteikšana bija "īpaši sarežģīts" jautājums un ka iedalījums valstu tirgos vairs nebija tik būtisks kā agrāk.

242 Turklāt prasītāja apgalvo, ka Komisija esot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, uzskatot, ka prasītājas ietekmes sfēra bija kontinentālā Rietumeiropa. Prasītāja uzskata, ka šīs analīzes pamatā bija prasītājas un *ICI* vienošanās un tās vienīgais mērķis bija nonākt pie secinājuma, ka prasītājai "izmantotajā tirgū" bija nozīmīga tirgus daļa absolūtā un relatīvā izteiksmē. Tādējādi Komisija neesot ņēmusi vērā parastos kritērijus, kas ļauj precīzi noteikt attiecīgo ģeogrāfisko tirgu, proti, teritoriju, kurā tirgus apstākļi ir pietiekami vienveidīgi, lai visi tajā esošie saimnieciskās darbības subjekti savā starpā konkurētu.

243 Prasītāja apgalvo arī, ka, nenorādot iemeslus, kas tai likuši atkāpties no savas pastāvīgās prakses attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus noteikšanā, Komisija apstrīdēto lēmumu nav atbilstoši pamatojusi.

244 Turklāt prasītāja uzskata, ka Komisija esot pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, jo tā vienlaicīgi nolēma, ka Beniluksa valstis un Apvienotā Karaliste bija atšķirīgi tirgi un ka Beniluksa valstis un Portugāle, kurā prasītājai bija faktisks monopols, pieder tam pašam tirgum.

245 Prasītāja piebilst, ka apstrīdētā lēmuma 132. apsvērumā Komisija norādīja, ka "*Solvay* tradicionālais tirgus aptvēra visu Kopienu, izņemot Apvienoto Karalisti un Īriju, kur sakarā ar to konkurenci traucējošām tiesību normām konkurences situācija bija ļoti atšķirīga". Saskaņā ar prasītājas teikto Komisija, lai izslēgtu no attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus Apvienoto Karalisti un Īriju, iebildumu rakstā pretrunīgā veidā izskaidroja, ka *ICI* un prasītāja savā starpā neesot konkurējušas. Turklāt apstrīdētajā lēmumā Komisija neminot konkurences apstākļus Itālijas, Spānijas, Portugāles, Grieķijas un Dānijas

tirgū, kaut arī bez mazākā papildu pamatojuma tā secinot, ka visā kontinentālās Eiropas teritorijā pastāvot vienveidīgi konkurences apstākļi. Attiecībā uz savām valsts tirgus daļām prasītāja norāda, ka tās nebūt nebija vienveidīgas, jo atkarībā no valsts tās vai nu nepastāvēja nemaz, vai arī sasniedza 15, 50, 80 vai 100 %. Šādos apstākļos prasītāja Vispārējai tiesai lūdz uzaicināt Komisiju izskaidrot, kas tai licis uzskatīt, ka tirgus struktūra visā kontinentālajā Rietumeiropā bija identiska.

246 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

Vispārējās tiesas vērtējums

247 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, lai pārbaudītu, vai uzņēmumam ir dominējošs stāvoklis EKL 82. panta pirmās daļas izpratnē, īpaša nozīme ir piešķirama konkrētā tirgus noteikšanai, un ir jānošķir kopējā tirgus būtiskā daļa, kurā uzņēmums, iespējams, var īstenot ļaunprātīgas darbības, kas rada šķērsli efektīvai konkurencei (Tiesas 1998. gada 26. novembra spriedums lietā C-7/97 *Bronner*, *Recueil*, I-7791. lpp., 32. punkts, un 2000. gada 23. maija spriedums lietā C-209/98 *Sydhavnens Sten & Grus*, *Recueil*, I-3743. lpp., 57. punkts).

248 Šajā sakarā jāatgādina, ka tirgus noteikšanai nav tāda pati nozīmē atkarībā no tā, vai runa ir par EKL 81. vai 82. panta piemērošanu. EKL 82. panta piemērošanas ietvaros piemērota attiecīgā tirgus definīcija ir nepieciešams nosacījums spriedumam par inkriminēto pret konkurenci vērsto darbību, jo, pirms var noteikt, ka pastāv dominējošā

stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, ir jānosaka dominējošā stāvokļa esamība. Savukārt EKL 81. panta piemērošanas ietvaros vajadzības gadījumā attiecīgais tirgus jādefinē, lai noteiktu, vai strīdīgā vienošanās, lēmums par uzņēmumu apvienības izveidošanu vai saskaņotās darbības var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un ierobežot vai deformēt konkurenci kopējā tirgū (Pirmās instances tiesas 2000. gada 6. jūlija spriedums lietā T-62/98 *Volkswagen*/Komisija, *Recueil*, II-2707. lpp., 230. punkts, un 2003. gada 11. decembra spriedums lietā T-61/99 *Adriatica di Navigazione*/Komisija, *Recueil*, II-5349. lpp., 27. punkts).

249 EKL 82. panta struktūrā ģeogrāfiskais tirgus var tikt definēts kā teritorija, kurā visi saimnieciskās darbības subjekti ir līdzīgos konkurences apstākļos attiecībā uz attiecīgajām precēm. Nekādā ziņā nav nepieciešams, lai objektīvie konkurences apstākļi starp visiem saimnieciskās darbības subjektiem būtu pilnīgi vienveidīgi. Ir pietiekami, ka tie ir līdzīgi vai pietiekami vienveidīgi (Tiesas 1978. gada 14. februāra spriedums lietā 27/76 *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija, *Recueil*, 207. lpp., 44. un 53. punkts, un Pirmās instances tiesas 2001. gada 22. novembra spriedums lietā T-139/98 *AAMS*/Komisija, *Recueil*, II-3413. lpp., 39. punkts). Tādējādi vienīgi zonas, kurās objektīvie konkurences apstākļi ir neviendabīgi, nevar tikt uzskatītas par tādām, kas veido vienotu tirgu (Pirmās instances tiesas 1997. gada 21. oktobra spriedums lietā T-229/94 *Deutsche Bahn*/Komisija, *Recueil*, II-1689. lpp., 92. punkts).

250 Visbeidzot, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka, lai gan kopumā Kopienu tiesa veic vispusīgu kontroli jautājumā par to, vai ir izpildīti nosacījumi konkurences noteikumu piemērošanai, tomēr tās veiktajai kontrolei attiecībā uz Komisijas veiktu sarežģītu ekonomisko vērtējumu jāaprobežojas ar pārbaudi, vai ir ievērotas procesuālās normas un pienākums norādīt pamatojumu, kā arī faktu saturiskā pareizība, vai nav pieļauta acīmredzama kļūda vērtējumā un vai nav notikusi pilnvaru nepareiza izmantošana (Pirmās instances tiesas 2000. gada 30. marta spriedums lietā T-65/96 *Kish Glass*/Komisija, *Recueil*, II-1885. lpp., 64. punkts, un 2007. gada 17. septembra spriedums lietā T-201/04 *Microsoft*/Komisija, Krājums, II-3601. lpp., 87. punkts).

251 Šajā lietā jāatzīst, ka Komisija apstrīdētā lēmuma daļā par attiecīgo tirgu attiecīgo ģeogrāfisko tirgu definējusi šādi:

> "136. Attiecīgā prece un ģeogrāfiskā zona, attiecībā uz kuru jānovērtē *Solvay* ekonomiskais spēks, tādējādi ir sodas tirgus Kopienā (izņemot Apvienoto Karalisti un Īriju)."

252 Atbildot uz Vispārējās tiesas rakstveidā uzdoto jautājumu, Komisija uzsvēra, ka citos apstrīdētā lēmuma punktos ir atsauces uz to pašu ģeogrāfisko tirgu, kas noteikts apstrīdētā lēmuma 136. apsvērumā.

253 Komisija atsaucas tostarp uz 8., 18.–20., 23., 26., 36.–38., 40.–42., 43., 133., 137., 138., 188. un 191. apsvērumu, kuros ietvertas atsauces uz "Rietumeiropu", "Austrumeiropu" vai "Kopienu".

254 Turklāt apstrīdētā lēmuma 136. apsvērumā noteiktā ģeogrāfiskā tirgus definīcija nav pretrunā citiem apstrīdētā lēmuma apsvērumiem. No iepriekš 249. punktā minētās judikatūras izriet, ka ir pietiekami, ka konkurences apstākļi attiecībā uz attiecīgajām precēm ir līdzīgi vai pietiekami vienveidīgi. Tādējādi vairāki valstu tirgi var kopā veidot ģeogrāfisko tirgu EKL 82. panta piemērošanas mērķiem gadījumā, ja objektīvie konkurences apstākļi ir pietiekami vienveidīgi.

255 Turklāt tas, ka ražotājiem bija nosliece koncentrēt pārdošanu dalībvalstīs, kurās tiem bija ražotspēja, neizslēdz to, ka objektīvie konkurences apstākļi bija pietiekami vienveidīgi.

256 Katrā ziņā no ceturtā prasītājas izvirzītā pamata pārbaudes (skat. 261.–305. punktu tālāk) izriet, ka prasītāja atradās dominējošā stāvoklī neatkarīgi no tā, vai attiecīgo ģeogrāfisko tirgu definē kā Kopienu, izņemot Apvienoto Karalisti un Īriju, vai kā katru no valstīm, kurās tai tiek pārmesti EKL 82. pārkāpumi kalcinētās sodas tirgū.

257 Kā norādīts apstrīdētā lēmuma 147. apsvērumā:

"[..] pat tad, ja katrs no valstu tirgiem, ko īpaši skāra *Solvay* izslēdzošās darbības, tiktu uzskatīts par atsevišķu tirgu, *Solvay* dominēja katrā no šiem tirgiem, un tiem ir piemērojami arī vairums iepriekš minēto apsvērumu."

258 No prasītājas tirgus daļām izriet, ka tā bija dominējošā stāvoklī arī visās valstīs, kurās tā bija izdarījusi tai pārmestos EKL 82. panta pārkāpumus.

259 No tā izriet, ka pat pieņemot, ka Komisija nebūtu pareizi definējusi attiecīgo ģeogrāfisko tirgu, šī kļūda nebūtu varējusi noteicoši ietekmēt iznākumu. Šāda kļūda, gadījumā, ja tā tiktu pierādīta, nebūtu pamats atcelt Komisijas lēmumu (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 2002. gada 14. maija spriedumu lietā T-126/99 *Graphischer Maschinenbau*/Komisija, *Recueil*, II-2427. lpp, 49. punkts un tajā minētā judikatūra).

260 Tādējādi trešais pamats ir jānoraida.

Par ceturto pamatu — dominējošā stāvokļa neesamību

Lietas dalībnieku argumenti

261 Prasītāja apstrīd Komisijas analīzi, saskaņā ar kuru pašas prasītājas dokumenti apstiprinot dominējošā stāvokļa esamību Rietumeiropā.

262 Pirmkārt, prasītāja uzskata, ka Komisijas apgalvojums nav pamatots ar faktiem.

263 Šajā sakarā prasītāja norāda, ka apstrīdētā lēmuma 147. apsvērumā Komisija ir norādījusi, ka pat tad, ka katrs no valstu tirgiem, ko īpaši skāra izslēdzošās darbības, tiktu uzskatīts par atsevišķu tirgu, prasītāja dominēja katrā no šiem tirgiem.

264 Saskaņā ar prasītājas teikto, tās tirgus daļa valstu tirgos nebija 70 % un pat tad, ja šī tirgus daļa bija nozīmīga, tā neatklāj nozīmīgu varas tirgū pakāpi. Tādējādi aplūkotajā laikposmā prasītājas tirgus daļa bija tikai 56,7 % Beniluksa valstīs, 54,9 % Francijā un 52,5 % Vācijā. Prasītāja arī apgalvo, ka neesot nozīmes tam, ka tā ir vienīgais kalcinētās sodas ražotājs, kas darbojas visā Kopienā. Nozīmes neesot arī prasītājas kopējai ražošanas jaudai Eiropā, nepastāvot būtiskām tās dažādo ražošanas struktūrvienību piegādēm citu valstu tirgos, kuros tai bija ražošanas struktūrvienības. Valsts līmenī tās ražošanas jauda esot pielīdzināma tās konkurentu valsts līmenī ražošanas jaudai.

265 Tāpat prasītāja apgalvo, ka aizsardzībai, ko tai snieguši antidempinga pasākumi, ir nozīme tikai tiktāl, ciktāl importam no Austrumvācijas uz Rietumvāciju netika uzlikti antidempinga maksājumi un muitas nodokļi un ciktāl ievešanas pārstrādei režīms ļāva stikla ražotājiem iepirkt no amerikāņu un austrumeiropiešu ražotājiem būtiskus no antidempinga maksājumiem atbrīvotus kalcinētās sodas daudzumus.

266 Turklāt prasītāja apgalvo, ka Komisijai bija jāņem vērā klientu iespēja kalcinētās sodas vietā izmantot kaustisko sodu vai nātrija stiklu. Prasītāja uzskata, ka savās attiecībās ar klientiem tā ir bijusi pakļauta minēto preču radītās konkurences spiedienam.

267 Prasītāja no tā secina, ka tai nebija dominējošā stāvokļa aplūkotajos valstu tirgos, kas var tikt pieļauti vienīgi ģeogrāfiskā nozīmē.

268 Turklāt, pēc prasītājas domām, Komisija neesot ņēmusi vērā nozīmīgo kompensējošo pirktspēju, kāda bija dažiem no tās klientiem — stikla ražotājiem. Tā neesot pārliecinājusies, kādā mērā šo klientu iegādātie daudzumi bija nepieciešami prasītājas pastāvēšanai ilgtermiņā, ņemot vērā it īpaši fiksētos izdevumus šajā smagajā rūpniecībā. Komisija neesot arī novērtējusi vietējo konkurentu nozīmi, ne arī importa no Amerikas Savienotajām Valstīm vai Austrumeiropas ietekmi.

269 Pat pieņemot, ka attiecīgajam ģeogrāfiskajam tirgum būtu Eiropas mērogs, Komisijas analīze esot bijusi neprecīza un "slikti pamatota". Šajā sakarā prasītāja atsaucas uz konkurences spiedienu no, pirmkārt, lielajās industriālajās grupās ietilpstošiem Kopienas konkurentiem, otrkārt, no amerikāņu un Austrumeiropas konkurentiem, kas varēja piedāvāt pievilcīgas cenas, un, treškārt, no lielajās industriālajās grupās ietilpstošiem klientiem.

270 Prasītāja apgalvo arī, ka pastāvot pretruna starp apstrīdētā lēmuma 39. apsvērumu, saskaņā ar kuru galveno risku prasītājai radīja nevis citi Eiropas ražotāji, bet gan amerikāņu kalcinētā soda, apstrīdētā lēmuma 53. apsvērumu, atbilstoši kuram "izskatās, ka [prasītājas] galvenās rūpes bija saglabāt savu dominējošo stāvokli Eiropas tirgū pret mazo ražotāju nemierīgumu, kā arī pret draudiem, ko tā izjuta no importa no Austrumeiropas un no Amerikas Savienotajām Valstīm". Prasītājas konkurentu vara tirgū esot bijusi vēl jo nozīmīgāka tādēļ, ka 1980. un 1981. gadā veiktajā izmeklēšanā Komisija tiem nebija likusi mainīt savu līgumu praksi un tādējādi tie varēja aizsargāt savus klientus, noslēdzot ilgtermiņa līgumus par visu vajadzību apmierināšanu.

271 Otrkārt, prasītāja apgalvo, ka Komisija esot pieļāvusi vairākas kļūdas tiesību piemērošanā, apstrīdētā lēmuma 148. apsvērumā secinot, ka prasītāja visā aplūkotajā laikposmā bija bijusi dominējošā stāvoklī.

272 Šajā sakarā prasītāja tostarp norāda, ka Komisija pilnībā esot ignorējusi kritēriju par klientu kompensējošo spēju, uz kuru Pirmās instances tiesa atsaucās savā 1992. gada 10. marta spriedumā apvienotajās lietās T-68/89, T-77/89 un T-78/89 *SIV* u.c./Komisija (*Recueil*, II-1403. lpp.). Tāpat Komisijas 1998. gada 25. novembra lēmumā, ar kuru koncentrācija atzīta par saderīgu ar kopējo tirgu un EEZ līguma darbību (Lieta IV/M.1225 — *Enso*/*Stora*) (OV 1999, L 254, 9. lpp.), aplūkots jautājums par klientu kompensējošo pirktspēju šķidrumu iepakošanai domātā kartona tirgū. Prasītāja apgalvo, ka, tā kā sakarā ar to ražošanas izmaksu struktūru mainīgās izmaksas bija nenozīmīgas salīdzinājumā ar kopējām izmaksām, tās klienti varēja tai draudēt, ka tā zaudēs savu piegāžu būtisku daļu vai pat visas piegādes. Prasītāja tādējādi uzskata, ka Komisijai bija jāpārliecinās, vai prasītāja ievērojamā mērā varēja rīkoties no saviem klientiem neatkarīgā veidā.

273 Treškārt, prasītāja apgalvo, ka Komisija neesot atbilstoši pamatojusi apstrīdēto lēmumu, pirmkārt, neprecizēdama, kuri no kritērijiem, kas izmantoti, lai novērtētu

tās dominējošo stāvokli Kopienu tirgū, bija piemērojami analīzei par tās stāvokli valstu tirgos, un, otrkārt, konkrēti nepiemērodama šos kritērijus šajos tirgos pastāvošajiem apstākļiem.

274 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

Vispārējās tiesas vērtējums

275 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru EKL 82. pantā paredzētais dominējošais stāvoklis attiecas uz tādu uzņēmuma ekonomiskās jaudas situāciju, kas tam piešķir varu likt šķēršļus efektīvas konkurences saglabāšanai attiecīgajā tirgū, dodot tam iespēju ievērojamā mērā rīkoties neatkarīgi no saviem konkurentiem, to klientiem un, visbeidzot, patērētājiem (iepriekš 249. punktā minētais spriedums lietā *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija, 65. punkts, un iepriekš 250. punktā minētais spriedums lietā *Microsoft*/Komisija, 229. punkts). Šāds stāvoklis atšķirībā no monopola vai kvazimonopola situācijas neizslēdz zināmas konkurences pastāvēšanu, bet sniedz no tā labumu gūstošajam uzņēmumam iespēju ja ne gluži izlemt, tad vismaz ievērojami ietekmēt apstākļus, kādos šī konkurence attīstīsies, un katrā ziņā lielā mērā rīkoties, to neņemot vērā un tomēr neciešot zaudējumus no šādas attieksmes (Tiesas 1979. gada 13. februāra spriedums lietā 85/76 *Hoffmann-La Roche*/Komisija, *Recueil*, 461. lpp., 39. punkts).

276 Dominējošā stāvokļa esamība parasti izriet no vairāku faktoru pastāvēšanas, kuri, atsevišķi ņemti, nebūtu katrā ziņā noteicošie (šajā sakarā skat. iepriekš 249. punktā minēto spriedumu lietā *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija, 67. punkts). Dominējošā stāvokļa attiecīgajā tirgū esamības pārbaude ir jāveic, pārbaudot vispirms minētā tirgus struktūru un pēc tam — konkurences stāvokli tajā (šajā sakarā skat. iepriekš 249. punktā minēto spriedumu lietā *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija, 67. punkts).

277 Ļoti liela tirgus daļa, izņemot atsevišķus izņēmuma gadījumus, pati par sevi ir uzskatāma par dominējoša stāvokļa esamības pierādījumu. Uzņēmums, kuram pieder ļoti liela tirgus daļa un kurš to kādu laiku saglabā ar ražošanas apjoma un piedāvājuma mēroga palīdzību, atrodas spēka pozīcijā, kas padara to par nenovēršamu tirdzniecības partneri, un tādējādi tas vismaz samērā ilgu laiku nodrošina sev to rīcības brīvību, kas ir dominējoša stāvokļa īpaša pazīme, savukārt tie uzņēmumi, kuriem ir daudz mazāka tirgus daļa, nav spējīgi apmierināt to uzņēmumu pieprasījumu, kuri būtu gatavi atdalīties no uzņēmuma, kuram pieder lielākā tirgus daļa (iepriekš 275. punktā minētais spriedums lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija, 41. punkts, un Pirmās instances tiesas 2003. gada 23. oktobra spriedums lietā T-65/98 *Van den Bergh Foods*/Komisija, *Recueil*, II-4653. lpp., 154. punkts).

278 Tādējādi 70–80 % liela tirgus daļa pati par sevi ir skaidra norāde par dominējošā stāvokļa esamību (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 1991. gada 12. decembra spriedumu lietā T-30/89 *Hilti*/Komisija, *Recueil*, II-1439. lpp., 92. punkts, un 2003. gada 30. septembra spriedumu apvienotajās lietās T-191/98 un no T-212/98 līdz T-214/98 *Atlantic Container Line* u.c./Komisija, *Recueil*, II-3275. lpp., 907. punkts).

279 Tāpat saskaņā ar Tiesas judikatūru 50 % liela tirgus daļa pati par sevi, izņemot ārkārtējus apstākļus, ir pierādījums, ka pastāv dominējošs stāvoklis (šajā sakarā skat. Tiesas 1991. gada 3. jūlija spriedumu lietā C-62/86 *AKZO*/Komisija, *Recueil*, I-3359. lpp., 60. punkts).

280 Šajā lietā Komisija apstrīdētā lēmuma 137. apsvērumā ir norādījusi, ka prasītājas tirgus daļa "Rietumeiropā bija aptuveni 70 %", turklāt "visā aplūkotajā laikposmā".

281 Savā prasības pieteikumā prasītāja neapstrīd, ka tai bija ļoti nozīmīga tirgus daļa, pieņemot, ka tirgum ir Kopienas mērogs. Tādējādi tā norāda, ka, ja tirgus ir Eiropas tirgus, tās tirgus daļa ir starp 60 un 70 %.

282 No prasītājas iesniegtajiem datiem, ko Komisija nav apstrīdējusi, izriet arī, ka 1988. gadā tai bija 52,5 % Vācijas tirgus, 96,9 % Austrijas tirgus, 82 % Beļģijas tirgus, 99,6 % Spānijas tirgus, 54,9 % Francijas tirgus, 95 % Itālijas tirgus, 14,7 % Nīderlandes tirgus un 100 % Portugāles tirgus.

283 No tā, ka prasītājai bija šādas tirgus daļas, izriet, ka, izņemot lietā raksturīgus ārkārtējus apstākļus, prasītājai bija dominējošs stāvoklis vai nu Kopienas tirgū, vai arī dažādajos valstu tirgos, kuros tā izdarīja tai inkriminētos EKL 82. panta pārkāpumus, pieņemot, ka ģeogrāfiskais tirgus būtu jādefinē šādi.

284 Apstrīdētā lēmuma 138. apsvērumā Komisija atsaucas uz dažādiem faktoriem, kas papildina tās veikto prasītājas tirgus daļu pārbaudi un liecina par labu tās dominējošā stāvokļa esamībai.

285 Tā kā pēc definīcijas šie faktori nevar būt saistīti ar ārkārtējiem apstākļiem, kas ļautu uzskatīt, ka prasītāja nav dominējošā stāvoklī, nav jāpārbauda prasītājas par tiem izteiktā kritika.

286 Turklāt prasītāja izvirza trīs argumentus, kas ir jāanalizē, lai noteiktu, vai šajā lietā pastāvēja šādi ārkārtēji apstākļi Tiesas judikatūras izpratnē.

287 Pirmkārt, prasītāja apgalvo, ka pastāvēja ievērojams konkurences spiediens no Kopienas un ārpuskopienas uzņēmumu puses.

288 Šajā sakarā vispirms jāatgādina, ka noteiktas konkurences pakāpes pastāvēšana nav nesavienojama ar dominējošā stāvokļa esamību attiecīgajā tirgū.

289 Turklāt jāatzīmē, ka attiecībā uz Kopienas konkurentiem prasītāja nav sniegusi nekādus precīzus faktus savas argumentācijas atbalstam.

290 Katrā ziņā no datiem, ko prasības pieteikumā sniegusi pati prasītāja, izriet, ka Komisija nav pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, apstrīdētā lēmuma 138. apsvērumā secinādama, ka prasītājai bija liela tirgus daļa Beniluksa valstīs, Francijā un Vācijā, kā arī monopola vai kvazimonopola stāvoklis Itālijā, Spānijā un Portugālē.

291 Attiecībā uz ārpuskopienas konkurentiem prasītāja apgalvo, ka imports no Austrumvācijas sasniedza 8 % no kopējā pārdošanas apjoma Vācijā, un Komisija šo skaitli neapstrīd. Tomēr neatkarīgi no tā, vai ģeogrāfiskajam tirgum ir Kopienas mērogs vai valsts mērogs, šāds daudzums neļauj secināt, ka attiecīgajā tirgū nepastāvēja prasītājas dominējošais stāvoklis.

292 Attiecībā uz amerikāņu importu apstrīdētā lēmuma 31. apsvērumā ir norādīts, ka līdz 1990. gadam kopējās amerikāņu ražotāju piegādes Rietumeiropā bija tikai 40 000 tonnu un gandrīz visas no tām — atbilstoši ievešanas pārstrādei režīmam.

293 Kā pamatoti uzsver Komisija, pat uzskatot, ka šis daudzums attiektos uz tikai vienu gadu, tas veido vienīgi aptuveni 0,07 % no kopējā kalcinētās sodas patēriņa Kopienā,

kurš 1989. gadā sasniedza aptuveni 5,5 miljonus tonnu. Šāda tirgus daļa nevar tikt uzskatīta par būtisku.

294 Visbeidzot, kas attiecas uz prasītājas apgalvojumu, ka tās klienti izmantoja draudus izmantot ievešanas pārstrādei režīmu, lai iegādātos [sodu] no amerikāņu un Austrumeiropas ražotājiem, tas nav pamatots ne ar kādiem pierādījumiem. Katrā ziņā šis arguments ir neefektīvs tikai tāpēc vien, ka šādus draudus izmantojošie klienti nevar veidot ārkārtējus apstākļus, kas izslēdz dominējošo stāvokli.

295 Otrkārt, prasītāja atsaucas uz iespēju kalcinēto sodu aizstāt ar kaustisko sodu vai nātrija stiklu, kas saskaņā ar prasītājas teikto esot veidojis konkurences spiedienu tās attiecībās ar klientiem.

296 Šajā sakarā jāatzīst, ka apstrīdētā lēmuma 139.–145. apsvērumā Komisija sīki analizēja iespēju kalcinēto sodu ar kaustisko sodu un secināja, ka praksē aizstāšanas iespējas neradīja nozīmīgu spiedienu attiecībā uz prasītājas varu tirgū. Prasības pieteikumā prasītāja nemin nekādus faktus, kas varētu likt apšaubīt šo analīzi.

297 Attiecībā uz nātrija stiklu Komisija apstrīdētā lēmuma 14. apsvērumā norādīja, ka klienta sodas vajadzības doba stikla ražošanai, izmantojot nātrija stiklu, varēja tikt samazinātas par 15 %. Prasītāja nav apstrīdējusi šo skaitli. Komisija arī atzina, ka bija iespējams, ka nātrija stikla izmantošana samazinātu klientu atkarību no sodas piegādātājiem vispār, tai pat laikā nesamazinot spēcīga sodas ražotāja spēju izstumt mazos ražotājus. Tādējādi ir jāuzskata, ka pretēji prasītājas apgalvotajam Komisija ir ņēmusi vērā iespēju kalcinēto sodu aizstāt ar nātrija stiklu.

298 Šādos apstākļos prasītāja nav pierādījusi, ka Komisija būtu pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, secinot, ka aizstāšanas iespējas neradīja nozīmīgu spiedienu uz prasītājas varu tirgū.

299 Treškārt, prasītāja apgalvo, ka Komisijai bija jāņem vērā tās klientu radītais konkurences spiediens.

300 Tomēr saskaņā ar pašas prasītājas sniegtajiem un Komisijas apstiprinātajiem skaitļiem prasītājas kopējais ražošanas apjoms Eiropā strīdīgo faktu laikā bija aptuveni 3,7 miljoni tonnu, un tās kopējais pārdošanas apjoms Eiropā bija aptuveni 3,1 miljons tonnu.

301 Apstrīdētā lēmuma 42. apsvērumā Komisija norādīja, ka galvenais prasītājas klients bijusi *Saint-Gobain* grupa, ar kuru prasītāja dažādās dalībvalstīs uz nenoteiktu laiku noslēgusi līgumus, kas attiecās uz vairāk nekā 500 000 tonnu pārdošanu gadā Rietumeiropā.

302 Tādējādi prasītājas tirdzniecības ar *Saint-Gobain*, kas bija tās lielākais klients, daļa veido aptuveni 14 % no tās ražošanas apjoma un 16 % no tās tirdzniecības apjoma Eiropā.

303 Tādējādi, pieņemot, ka Komisijai būtu bijis jāņem vērā kritērijs par prasītājas klientu kompensējošo spēju, no iepriekš minētajiem skaitļiem izriet, ka ne *Saint-Gobain*, ne arī kāds cits no prasītājas klientiem nespēja atsvērt prasītājas varu tirgū.

304 Noslēgumā — prasītājas izvirzītie argumenti neļauj atzīt, ka pastāvētu ārkārtēji apstākļi, kas liktu apšaubīt secinājumu, ka prasītāja attiecīgajā tirgū atradās dominējošā stāvoklī.

305 Tādējādi ceturtais pamats ir jānoraida.

Par piekto pamatu — dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas neesamību

306 Piektais pamats iedalāms piecās daļās attiecīgi par atlaidēm virsapjomam, *Saint-Gobain* piešķirto "grupas" atlaidi, par līgumiem par ekskluzivitāti, konkurences klauzulām un prasītājai pārmestās prakses diskriminējošo raksturu.

Par pirmo daļu — atlaidēm virsapjomam

— Lietas dalībnieku argumenti

307 Prasītāja apgalvo, ka tā neesot paredzējusi vispārēju lojalitātes politiku. Šajā sakarā apstrīdētā lēmuma 53.–55. apsvērumā minētie stratēģiskie dokumenti esot bijuši saistīti ar vēlmi dot priekšrocības klientiem, kuri uzņemas ilgtermiņa saistības, kas ir ekonomiski pamatoti. Mērķis esot bijis atlīdzināt ekonomiskās priekšrocības, ko prasītājai radīja pārliecība par tās ražošanas jaudu izmantošanu ierobežotu, bet noteiktu un ilgākais — divus gadus ilgu laikposmu, ko Komisija 1981. gadā skaidri akceptēja.

308 To, ka piešķirtās atlaides attiecās uz virsapjomu, pamato kalcinētās sodas ražošanas īpašā izmaksu struktūra. Mainīgās izmaksas veido tikai niecīgu daļu no kopējām izmaksām. Pārrunu un kalcinētās sodas pārdošanas cenu noteikšanas laikā gada sākumā tika ņemtas vērā visas kopējās izmaksas, tās sadalot uz apjomu, ko klienti apņēmās iegādāties. Attiecībā uz papildu daudzumu, ko klienti, iespējams, iegādājās līguma izpildes gaitā, prasītāja norāda, ka, tā kā fiksētās izmaksas jau bija tikušas nosegtas ar fiksētajiem apjomiem, tai bija plašas manevru iespējas, nosakot cenas un attiecīgajam klientam piešķiramās atlaides lielumu.

309 It īpaši prasītāja apgalvo, ka Komisija esot nepareizi novērtējusi ietekmi, kāda bijusi Vācijas nodaļas vācu klientiem piešķirtajām lojalitātes atlaidēm. Komisija kļūdaini uzskatījusi, ka citi kalcinētās sodas ražotāji konkurēja tikai attiecībā uz virsapjomu. Pēc prasītājas domām, tās konkurenti, kuri vēlējās pārdot [sodu] prasītājas klientiem, kas saņēma atlaides virsapjomam, varēja piedāvāt tiem piegādāt daudzumus, kas pārsniegtu virsapjomu, vai pat visām klientu vajadzībām, kas tiem būtu ļāvis piedāvāt konkurētspējīgas cenas. Turklāt Komisija neesot pārbaudījusi prasītājas konkurentu ražošanas jaudu un to izmaksu struktūru attiecīgajā laikā.

310 Turklāt prasītāja uzskata, ka līgumu ilgums, kas bija ierobežots ar diviem gadiem, ļāva tās konkurentiem īsterminā apstrīdēt prasītājas stāvokli. Ņemot vērā klientu kaulēšanās spēju, tiem līguma darbības laikā pat būtu bijis iespējams apstrīdēt "apjoma saistības".

311 Tādējādi noteiktā atlaižu sistēma atbilstot Tiesas judikatūrai, kurā atļautas atlaižu sistēmas, ja tās pamato ekonomisks pretieguvums.

312 Turklāt prasītāja atsaucas uz Komisijas 1995. gada 10. aprīļa Regulu Nr. 823/95, ar kuru nosaka pagaidu antidempinga maksājumus no Amerikas Savienotajām Valstīm ievestajam dinātrija karbonātam (OV L 83, 8. lpp.), lai no tā secinātu, ka atlaižu sistēmai augstākajai daļai Eiropā bija ļoti ierobežota ietekme, jo šī sistēma tika piemērota vienīgi niecīgiem daudzumiem noteiktos tirgos.

313 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

314 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ļaunprātīgas izmantošanas jēdziens ir objektīvs jēdziens, kurš ietver dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma rīcību, kas var ietekmēt struktūru tirgū, kurā tieši attiecīgā uzņēmuma klātbūtnes dēļ konkurence jau ir pavājinājusies, un kas, izmantojot līdzekļus, kuri atšķiras no tiem, kas pastāv normālas preču un pakalpojumu konkurences apstākļos uz uzņēmēju sniegto pakalpojumu pamata, apgrūtina joprojām tirgū esošā konkurences līmeņa saglabāšanu vai konkurences palielināšanos (iepriekš 275. punktā minētais spriedums lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija, 91. punkts, un Pirmās instances tiesas 2005. gada 14. decembra spriedums lietā T-210/01 *General Electric*/Komisija, Krājums, II-5575. lpp., 549. punkts).

315 Lai gan dominējošā stāvokļa esamības konstatācija pati par sevi nenozīmē nekādu pārmetumu attiecīgajam uzņēmumam, tam neatkarīgi no šāda stāvokļa cēloņiem ir īpaša atbildība ar savu rīcību netraucēt faktiskai un neizkropļotai konkurencei kopējā tirgū (Tiesas 1983. gada 9. novembra spriedums lietā 322/81 *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin*/Komisija, *Recueil*, 3461. lpp., 57. punkts, un iepriekš 250. punktā minētais spriedums lietā *Microsoft*/Komisija, 229. punkts). Tāpat, lai gan dominējošā stāvokļa esamība neliedz šādā stāvoklī esošam uzņēmumam tiesības saglabāt savas komerciālās intereses, ja tās tiek apdraudētas, un lai gan uzņēmumam ir iespēja saprātīgā veidā veikt darbības, ko tas uzskata par atbilstošām, lai aizsargātu savas intereses, šādu rīcību tomēr nevar pieļaut, ja tās mērķis ir nostiprināt šo dominējošo

stāvokli un to ļaunprātīgi izmantot (iepriekš 249. punktā minētais spriedums lietā *United Brands* un *United Brands Continentaal*/Komisija, 189. punkts, un Pirmās instances tiesas 2003. gada 30. septembra spriedums lietā T-203/01 *Michelin*/Komisija, *Recueil*, II-4071. lpp., 55. punkts).

316 Konkrētāk attiecībā uz atlaidēm, ko piešķir dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka lojalitātes atlaide, kas tiek piešķirta apmaiņai pret klienta apņemšanos visu vai gandrīz visu savām vajadzībām nepieciešamo iegādāties no dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma, ir pretrunā EKL 82. pantam. Šāda atlaide ar finansiālu priekšrocību sniegšanu kavē to, ka klienti savām vajadzībām nepieciešamo varētu iegādāties no konkurējošiem ražotājiem (Tiesas 1975. gada 16. decembra spriedums apvienotajās lietās no 40/73 līdz 48/73, 50/73, no 54/73 līdz 56/73, 111/73, 113/73 un 114/73 *Suiker Unie* u.c./Komisija, *Recueil*, 1663. lpp., 518. punkts, un iepriekš 315. punktā minētais spriedums lietā *Michelin*/Komisija, 56. punkts).

317 Atlaižu sistēma, ar kuru tiek ierobežots tirgus, tiek uzskatīta par tādu, kas ir pretrunā EKL 82. pantam, ja to piemēro dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums. Šī iemesla dēļ Tiesa ir nosprieda, ka ar atlaidi, kas ir saistīta ar pirkumu [apjoma] mērķa sasniegšanu, tiek pārkāpti EKL 82. panta noteikumi (iepriekš 315. punktā minētais spriedums lietā *Michelin*/Komisija, 57. punkts).

318 Parasti tiek uzskatīts, ka kvantitatīvu atlaižu sistēmām, kas saistītas vienīgi ar dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma veikto pirkumu apjomu, nav EKL 82. pantā aizliegtās tirgus ierobežošanas ietekmes. Ja piegādātā daudzuma palielināšanās rezultātā piegādātājam samazinās izmaksas, tam ir tiesības, izmantojot labvēlīgāku tarifu, nodot šo samazinājumu tālāk savam klientam. Tādējādi tiek uzskatīts, ka kvantitātes atlaides atspoguļo dominējošā stāvoklī esošu uzņēmumu efektivitātes guvumus un apjomradītus ietaupījumus (iepriekš 315. punktā minētais spriedums lietā *Michelin*/Komisija, 58. punkts.

319 No tā izriet, ka ar atlaižu sistēmu, kurā atlaides lielums pieaug atkarībā no veikto pirkumu apjoma, netiek pārkāpti EKL 82. panta noteikumi, izņemot, ja atlaižu piešķiršanas kritēriji un kārtība parāda, ka sistēmas pamatā nav ekonomiski pamatots

pretieguvums, bet gan ka tā, tāpat kā lojalitātes un mērķa atlaides, sliecas kavēt to, ka klienti sev nepieciešamo iegādājas no konkurējošiem ražotājiem (iepriekš 275. punktā minētais spriedums lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija, 90. punkts, un iepriekš 315. punktā minētais spriedums lietā *Michelin*/Komisija, 59. punkts).

320 Lai noteiktu kvantitātes atlaižu sistēmas iespējami ļaunprātīgo raksturu, tādējādi jānovērtē visi apstākļi kopumā, tostarp atlaižu piešķiršanas kritēriji un kārtība, un jāpārbauda, vai atlaides ar tādu priekšrocību sniegšanu, kuru pamatā nav nekāda tās pamatojoša ekonomiska snieguma, sliecas pircējam atņemt vai ierobežot izvēles iespēju attiecībā uz piegādes avotiem, liegt konkurentu pieeju tirgum, darījumu partneriem piemērot nevienlīdzīgus noteikumus vai nostiprināt dominējošo stāvokli ar izkropļotas konkurences palīdzību (iepriekš 275. punktā minētais spriedums lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija, 90. punkts, un iepriekš 315. punktā minētais spriedums lietā *Michelin*/Komisija, 60. punkts).

321 Šajā lietā apstrīdētā lēmuma daļā, kura veltīta prasītājas rīcībai, kas vērsta uz konkurences novēršanu, Komisija apstrīdētā lēmuma 53.–55. apsvērumā vispirms atsaucas uz prasītājas komerciālo stratēģiju pēc 1982. gada.

322 Šajā sakarā Komisija pamatojas uz diviem 1988. gada stratēģiskiem dokumentiem, saskaņā ar kuriem prasītāja vēlējās nodrošināt savu klientu lojalitāti, piešķirot līgumā noteiktas atlaides.

323 Apstrīdētā lēmuma 56.–80. apsvērumā Komisija tad pārbaudīja Vācijā un Francijā prasītājas izveidoto atlaižu sistēmu.

324 Komisija it īpaši minēja:

"Papildus parastajām kvantitātes atlaidēm par apjomu lielajiem klientiem *Solvay*, sākot ar 1982. gadu, Vācijā piešķīra divu papildu veidu atlaides:

— atlaidi virsapjomam, kas tika saukta par "Spitzenrabatt" un gandrīz vienmēr tika noteikta 20 % apmērā no cenrāža,

— īpašu ikgadējo maksājumu ar čeku [vienā gadījumā līdz pat 3,4 miljoniem [vācu marku] (DEM)] ar nosacījumu, ka klients visu vai vairumu no savām vajadzībām nepieciešamā iegādājas no *Solvay*.

[..]

Tādējādi attiecībā uz *Vegla*, kas ietilpa *Saint-Gobain* grupā un bija galvenais *Solvay* klients Vācijā, atlaižu sistēma 1989. gadā darbojās šādi:

1) par līgumā noteikto pamatapjomu 85 000 tonnu apmērā — 10 % atlaide;

2) par "virsapjomu" 43 000 tonnu apmērā — 20 % atlaide;

3) virsapjomam atbilstošais čeks par DEM 3 349 000.

[..]

Vairumā gadījumu, kā *Vegla* gadījumā, atlaižu sistēma nostiprināja *Solvay* kā ekskluzīvā piegādātāja pozīciju. Tomēr šī sistēma bija vērsta arī uz to, lai saglabātu *Solvay* dominējošo lomu, ja klientiem bija politika savus darījumus sadalīt starp diviem piegādātājiem. *Flachglas*, kas ir *Solvay* klients Vācijā, savus darījumus sadalīja starp *Solvay* un *M & W* attiecībās aptuveni 70 pret 30. Sākot ar 1983. gadu, cenu noteikumi, ko *Solvay* piemēroja *Flachglas*, paredzēja 8,5 % kvantitātes atlaidi jebkuram daudzumam līdz 70 000 tonnām, 20 % atlaidi jebkuram virsapjomam, kā arī čeku no DEM 500 000–750 000. Šī papildu atlaide ar čeku nozīmēja, ka reālā cena jebkuram virsapjomam, kas pārsniedz 70 000 tonnu, bija (atkarībā no daudzuma) tikai no DEM 250–260 par tonnu. Otrajam piegādātājam bija ārkārtīgi grūti apdraudēt *Solvay* darījumu "pamatdaļu", ko (kā izriet no pašas *Solvay* dokumentiem) aizsargāja atlaižu "barjera". Tāpat, lai gan otrais piegādātājs varētu piedāvāt tādu pašu rēķina cenu DEM 322,40 (cenrāža cena mīnus 20 %), bija augstākā mērā mazticami, ka klients gribētu riskēt zaudēt ievērojamo čeka maksājumu, kas acīmredzami bija atkarīgs no tā, ka klients papildus pamatapjomam no *Solvay* iegādāsies atbilstošu apjomu. No *Matthes & Weber* iegūtie dokumenti apstiprina, ka šai sabiedrībai bija neiespējami veikt jebkādus iebrukumus *Solvay* piederošajā piegāžu *Flachglas* daļā."

325 Prasītāja nevienā brīdī neapstrīd pret to izmantotos faktorus attiecībā uz Francijā izveidoto atlaižu sistēmu, bet vienīgi atsaucas uz Vācijā izveidoto sistēmu.

326 Tādējādi vienīgi jāpārbauda, vai prasītājas Vācijā izveidotā atlaižu sistēma bija kvantitātes atlaižu sistēma, ar kuru piegādātājs saviem klientiem piedāvāja apjomradītus ietaupījumus, kas panākti, pateicoties to saistībām par veicamajiem pirkumiem, vai arī lojalitātes atlaižu sistēma, kas ar tādu priekšrocību sniegšanu, kuru pamatā nav

nekāda tās pamatojoša ekonomiska izpildījuma, paredz prasītājas klientiem vai ierobežot izvēles iespēju attiecībā uz piegādes avotiem.

327 Šajā sakarā prasītāja neapstrīd abu 1988. gada stratēģijas dokumentu pastāvēšanu un saturu, bet apgalvo, ka to mērķis bija sniegt priekšrocības klientiem, kuri uzņemas ilgtermiņa saistības, kas ir ekonomiski pamatoti.

328 Saskaņā ar judikatūru ir jānovērtē visi apstākļi, tostarp atlaižu piešķiršanas kritēriji un kārtība.

329 No apstrīdētā lēmuma izriet, ka pretēji kvantitātes atlaidēm, kas saistītas vienīgi ar pirkumu apjomu, nav paredzēta nekāda pamatapjomam un virsapjomam piemērotās atlaides likmes progresīva palielināšanās, jo sistēma paredzēja pāreju no pirmajam piemērojamās aptuveni 7–10 % likmes uz otrajam piemērojamo 20 % likmi, ko turklāt papildināja īpašā maksājuma ar čeku piemērošana.

330 Turklāt 20 % likme kļuva piemērojama, tiklīdz klients prasītājai pasūtīja papildu daudzumu attiecībā pret līgumā noteikto apjomu, neatkarīgi no šī pēdējā apjoma lieluma absolūtos skaitļos, kā izriet no apstrīdētā lēmuma 160. apsvēruma.

331 Tādējādi cenu pazemināšana nenotika pakāpeniski, atkarībā no līgumā noteiktā apjoma, bet gan tikai tad, kad šis apjoms sasniedza zināmu minimālo daudzumu, kas bija noteikts līmenī, kurš tuvs līguma apspriešanas laikā noteiktajam daudzumam. Taču kvantitātes atlaižu sistēmā priekšrocībai jāatspoguļojas pamatapjoma cenā atkarībā no iegādātā daudzuma.

332 Kā Komisija uzsver apstrīdētā lēmuma 61. un 62. apsvērumā, šo atlaižu kumulatīvas piemērošanas rezultātā virsapjomam piedāvātā cena par vienu vienību bija ievērojami zemāka nekā vidējā cena, ko klients maksāja par līgumā noteikto pamatapjomu.

333 Tādējādi klientiem bija stimuls savām vajadzībām nepieciešamo iegādāties no prasītājas arī attiecībā uz daudzumu, kas pārsniedza līgumā noteikto apjomu, jo pārējiem piegādātājiem būtu bijis grūti šim daudzumam piedāvāt salīdzinājumā ar prasītājas piedāvātajām konkurētspējīgas cenas (apstrīdētā lēmuma 63.–66. apsvērums).

334 Turklāt saskaņā ar iepriekš 315. punktā minēto spriedumu lietā *Michelin*/Komisija (107.–109. punkts) prasītājai ir jāpierāda, ka tās atlaižu sistēmas pamatā ir objektīvs ekonomisks pamatojums. Taču prasītāja šajā sakarā nav sniegusi nekādas konkrētus pierādījumus. Tā vienīgi norāda, ka runa bija par ekonomisko ieguvumu no pārliecības, ka tās ražošanas jauda tiks izmantota.

335 Šāda argumentācija ir pārāk vispārīga un ar to nevar precīzi pamatot izmantotās atlaižu likmes.

336 Turklāt īstenotās atlaižu sistēmas lojalitāti veicinošais raksturs izriet no apstrīdētā lēmuma 68.–71. apsvērumā minētajiem dokumentārajiem pierādījumiem, kurus prasītāja nav apstrīdējusi.

337 Turklāt attiecībā uz antidempinga procedūrām Regulas Nr. 823/95 piesaukšanai nav nozīmes, jo tā tika pieņemta pilnīgi atšķirīgā tiesiskā kontekstā.

338 Visbeidzot, pat pieņemot, ka atlaides tika piemērotas vienīgi niecīgiem daudzumiem, no judikatūras izriet, ka, lai pierādītu EKL 82. panta pārkāpumu, pietiek pierādīt, ka uzņēmuma, kas atrodas dominējošā stāvoklī, ļaunprātīgā rīcība var ierobežot konkurenci vai, citiem vārdiem sakot, rīcībai ir vai var būt šāda ietekme (iepriekš 315. punktā minētais spriedums lietā *Michelin*/Komisija, 239. punkts).

339 Tā tas ir šajā lietā attiecībā uz prasītājas Vācijā izveidoto atlaižu sistēmu virsapjomam.

340 Noslēgumā — jāatzīst, ka prasītāja nav pierādījusi, ka Komisija būtu pieļāvusi kļūdu, secinot, ka prasītājas Vācijā izveidotās atlaižu sistēmas mērķis bija veicināt klientu lojalitāti un ka tai varēja būt konkurenci izslēdzoša ietekme.

341 Tādējādi piektā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

Par otro daļu — *Saint-Gobain* piešķirto "grupas" atlaidi

— Lietas dalībnieku argumenti

342 Prasītāja apgalvo, ka ar *Saint-Gobain* noslēgtais slepenais protokols nebija ekskluzīvs vai gandrīz ekskluzīvs līgums, jo tā apgādāja tikai aptuveni 67 % no kopējām *Saint-Gobain* vajadzībām Eiropā.

343 Prasītāja apgalvo, ka ar ekonomisko realitāti saistītu iemeslu dēļ, proti, galvenokārt transporta izmaksu dēļ, piegādes tika veiktas valsts līmenī. Turklāt atlaide 1,5 % apmērā tika piemērota daudzumam, ko faktiski nopirka valstu meitas sabiedrības un pēc *Saint-Gobain* lūguma. Runa ir par papildu kvantitātes atlaidi, kas bija ierobežota ar nelielu lielumu, lai izvairītos no pretrunām ar Kopienu konkurences noteikumiem.

344 Prasītāja piebilst, ka šī atlaide netika aprēķināta kopējai grupas pirkumu summai. Atlaides bāzi katrai no *Saint-Gobain* meitas sabiedrībām veidoja pārdošanas cena šai meitas sabiedrībai, kas reizināta ar pārdošanas apjomu šai meitas sabiedrībai. Tādējādi atlaide bija saistīta ar pirkumu apjomu, ko *Saint-Gobain* meitas sabiedrības bija apņēmušās iegādāties tieši no prasītājas dažādu valstu nodaļām.

345 Turklāt prasītāja atgādina, ka pēc Lēmuma 91/299 pieņemšanas Komisija akceptēja līgumu, ko prasītāja noslēdza ar *Saint-Gobain* grupu 1994. gadā un saskaņā ar kuru *Saint-Gobain* attiecībā uz kalcinētās sodas piegādēm bija privileģēti nosacījumi, ņemot vērā, ka līguma ilgums bija trīs gadi un tas netika pagarināts.

346 Visbeidzot, prasītāja apgalvo, ka slepenais protokols, ko tā noslēdza ar *Saint-Gobain* grupu, nekavēja *Saint-Gobain* dažādu valstu meitas sabiedrības izmantot draudus, lai panāktu izdevīgākus līguma nosacījumus vai pat lauztu līgumu, kā tas bija *Saint-Gobain France* gadījumā.

347 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

348 Apstrīdētā lēmuma 161. apsvērumā Komisija ir norādījusi, ka slepenā protokola mērķis bija nostiprināt prasītājas kā *Saint-Gobain* ekskluzīvā vai gandrīz ekskluzīvā piegādātāja Rietumeiropā, izņemot Franciju, pozīciju.

349 Jāatzīst, ka prasītāja neapstrīd ne slepenā protokola pastāvēšanu, ne šī protokola 4. klauzulas saturu, kas ir šāds:

"Šī protokola ietvaros *Solvay* turklāt piešķir *Saint-Gobain* papildu atlaidi 1,5 % apmērā, kas tiek aprēķināta *Saint-Gobain* visiem kalcinētās sodas pirkumiem no *Solvay* Eiropā."

350 Prasītāja apgalvo, ka šī atlaide bija papildu kvantitātes atlaide, kas tika piešķirta atkarībā no *Saint-Gobain* meitas sabiedrību pirkumiem no prasītājas dažādu valstu nodaļām.

351 Kas attiecas uz Komisiju, tad tā apgalvo, ka atlaide 1,5 % apmērā nebija kvantitātes atlaide, jo katra no *Saint-Gobain* meitas sabiedrībām saņēma atlaidi, kas nebija saistīta vienīgi ar šīs pašas meitas sabiedrības nopirkto daudzumu, bet gan bija atkarīga arī no citu meitas sabiedrību nopirktā daudzuma. Tā kā tā tika aprēķināta atkarībā no visas grupas snieguma, mērķis un sekas šai atlaidei, kura neatbilda ar piegādāto daudzumu saistītajām ekonomiskajām priekšrocībām, tādējādi bija veicināt visas grupas lojalitāti, un līdz ar to tā bija lojalitātes atlaide.

352 Šajā sakarā no paša slepenā protokola 4. klauzulas teksta izriet, ka atlaide tika aprēķināta *Saint-Gobain* "kopējam pirkumu apjomam" no prasītājas Eiropā.

353 Turklāt, kad Vispārējā tiesa procesa organizatorisko pasākumu ietvaros ar rakstveidā uzdota jautājuma palīdzību prasītāju lūdza precizēt tās argumentāciju, prasītāja vienīgi apgalvoja, ka atlaide netika, "kā protokols varētu likt domāt", aprēķināta vai piešķirta visu *Saint-Gobain* pirkumu no prasītājas, kopā ņemot, summai Eiropā.

354 Tādējādi, nepastāvot pamatotiem apsvērumiem, kas liktu apšaubīt slepenā protokola 4. klauzulas burtisku interpretāciju, jāuzskata, ka atlaide 1,5 % apmērā, kas tika piešķirta neatkarīgi no jebkādiem apsvērumiem par ekonomiskām priekšrocībām saistībā ar efektivitātes guvumiem un apjomradītiem ietaupījumiem un ko katra *Saint-Gobain* meitas sabiedrība saņemtu tās pašas kalcinētās sodas pirkumu rezultātā, bija lojalitātes atlaide.

355 Prasītāja piebilst arī, ka atlaides ļoti nelielais apjoms ļāva izvairīties no jebkādas ietekmes uz konkurenci. Šajā sakarā pietiek konstatēt, ka, pat ja tas ir neliels, lojalitātes atlaides lielums ietekmē konkurences apstākļus.

356 Attiecībā uz to, ka Komisija atļāva noslēgt līgumu, saskaņā ar kuru *Saint-Gobain* bija prasītājas piešķirtie privileģētie nosacījumi, ir pietiekami konstatēt, ka prasītājas iesniegtajā Komisijas vēstulē ir norādīts, ka "nevar tikt izslēgta Līguma [82.] panta piemērošana".

357 Visbeidzot, attiecībā uz argumentu, saskaņā ar kuru slepenais protokols nekavēja *Saint-Gobain* valstu meitas sabiedrības izmantot draudus, lai panāktu izdevīgākus līguma nosacījumus vai pat lauzt līgumu, kā tas bija *Saint-Gobain France* gadījumā, prasītāja

nav iesniegusi nekādus pierādījumus šī apgalvojuma pamatojumam. Katrā ziņā šis arguments ir neefektīvs, jo tas neattiecas uz ārkārtēju apstākli, kas pamatotu kā dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu kvalificētu rīcību.

358 Tādējādi jāatzīst, ka Komisija pamatoti uzskatīja, ka *Saint-Gobain* piešķirtā "grupas" atlaide bija pretrunā EKL 82. pantam.

359 Tādējādi piektā pamata otrā daļa ir jānoraida.

Par trešo daļu — līgumiem par ekskluzivitāti

— Lietas dalībnieku argumenti

360 Prasītāja apgalvo, ka attiecībā uz līgumiem par ekskluzivitāti, kas noslēgti ar dažādiem uzņēmumiem, Komisija ir kļūdaini secinājusi, ka daži no prasītājas klientiem ir piekrituši vai bijuši spiesti piekrist sev nepieciešamo iegādāties vienīgi no attiecīgās valsts nodaļas.

361 Attiecībā uz *de facto* ekskluzivitāti prasītāja norāda, ka no lietas materiāliem neizriet, ka tā būtu uzspiedusi līgumā noteikto piegādājamo daudzumu, iepriekš nodrošinoties, ka tas aptuveni līdzinās klienta kopējām vajadzībām. Turklāt šī daudzuma noteikšana ir pilnībā pamatota, ņemot vērā, ka klientiem nebija uzglabāšanas kapacitātes un regulāru un pastāvīgu kalcinētās sodas piegāžu nepieciešamību.

362 Turklāt prasītāja apgalvo, ka Komisijas esot bijusi pretrunīga. No vienas puses, 1981. gadā tā atļāva aizstāt esošos līgumus ar līgumiem ar maksimālo laiku uz diviem gadiem vai ar līgumiem uz nenoteiktu laiku, paredzot divu gadu termiņu uzteikumam. No otras puses, šobrīd tā šo ilgumu uzskata par pārmērīgu.

363 Visbeidzot, prasītāja apgalvo, ka attiecīgajā periodā gan *Glaverbel*, gan *Saint-Gobain* izbeidza savus līgumus ar prasītāju attiecībā uz Franciju.

364 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

365 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tas, ka tirgū dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums, kas — pat pēc pircēju lūguma — saista pircējus ar pienākumu vai solījumu visu vai lielāko daļu no to vajadzībām nepieciešamā iegādāties no šī uzņēmuma, ir dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana EKL 82. panta izpratnē neatkarīgi no tā, vai attiecīgais pienākums ir paredzēts bez tālākiem noteikumiem vai arī apmaiņā pret atlaides piešķiršanu. Tāpat tas ir tad, ja šis uzņēmums, nesaistīdams pircējus ar formālām saistībām, vai nu atbilstoši ar pircējiem noslēgtiem līgumiem, vai vienpusēji piemēro lojalitātes atlaižu sistēmu, proti, atlaides, kas ir saistītas ar nosacījumu, ka klients — neatkarīgi no savu pirkumu apjoma, vai tas būtu liels vai mazs, — visu vai lielāko daļu no savām vajadzībām nepieciešamā iegādājas no dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma (iepriekš 275. punktā minētais spriedums lietā *Hoffmann-Laroche*/Komisija, 89. punkts). Šāda veida saistības par ekskluzīvu iegādi apmaiņā — vai bez tās — pret atlaidi vai lojalitātes atlaides piešķiršanu, lai pircēju stimulētu sev nepieciešamo iegādāties vienīgi no dominējošā stāvoklī esošā uzņēmuma, nav saderīgas ar mērķi nodrošināt neizkropļotu konkurenci kopējā tirgū, jo to pamatā nav šo apgrūtinājumu vai priekšrocību pamatojoša ekonomiska snieguma, bet gan tās sliecas pircējam atņemt

vai ierobežot izvēles iespēju attiecībā uz piegādes avotiem un liegt konkurentu pieeju tirgum (iepriekš 275. punktā minētais spriedums lietā *Hoffmann-Laroche*/Komisija, 90. punkts).

366 Šajā lietā apstrīdētajā lēmumā Komisija min skaidri izteiktas un *de facto* ekskluzivitātes pastāvēšanu.

367 Attiecībā uz *Vegla*, *Oberland Glas* un *Owens Corning* Komisija apstrīdētā lēmuma 170. apsvērumā ir norādījusi, ka tika skaidri saprasts, ka klients visu sev nepieciešamo iegādāsies no prasītājas. Šajā sakarā tā pamatojas uz apstrīdētā lēmuma pirmajā daļā aprakstītajiem dokumentārajiem pierādījumiem (apstrīdētā lēmuma 92.–97. un 110. apsvērums).

368 Pēc Vispārējās tiesas rakstveidā uzdotā jautājuma Komisija precizēja atsauces uz lietas materiālos ietilpstošajiem dokumentiem, uz kuriem tā bija pamatojusies, lai nonāktu pie secinājuma par skaidri izteiktu vienošanos par ekskluzivitāti pastāvēšanu.

369 Prasītāja neapstrīd šo dokumentu pastāvēšanu, bet apgalvo, ka Komisija tos esot nepareizi interpretējusi.

370 Attiecībā uz *Vegla* prasītāja atzīst, ka "bez šaubām, ir taisnība, ka šķiet, ka prasītājas Vācijas meitas sabiedrība (*DSW*) dažreiz šo līgumu ir interpretējusi ekskluzivitātes nozīmē". Tā tomēr norāda, ka *DSW* neesot to vienmēr interpretējusi šādi, taču šo apgalvojumu nepamato ar faktiem vai pierādījumiem.

371 Attiecībā uz *Oberland Glas* prasītāja apgalvo, ka runa bija par "izolētu faktu", neapstrīdot tā pastāvēšanu.

372 Attiecībā uz *Owens Corning* prasītāja atzīst, ka dažas no tās valstu nodaļām izteica priekšlikumus. Tās vienīgā aizstāvība ir apgalvojums, ka no attiecīgajiem dokumentiem neizrietot, ka šie priekšlikumi vai saistības par ekskluzivitāti būtu tikuši pieņemti.

373 No visiem šiem apstākļiem izriet, ka Komisija pamatoti varēja uzskatīt, ka prasītāja bija noslēgusi skaidri izteiktas vienošanās par ekskluzivitāti.

374 Attiecībā uz *de facto* ekskluzivitāti Komisija apstrīdētā lēmuma 171. apsvērumā uzskatīja, ka citos gadījumos, kas nav skaidri izteiktas vienošanās par ekskluzivitāti, pamatlīgumā uz nenoteiktu laiku, kura uzteikšanai bija paredzēts divu gadu brīdinājuma termiņš, paredzētais līgumiskais apjoms atbilda visām klienta vajadzībām, tomēr atstājot zināmu rezervi, kas parasti vairāk vai mazāk bija 15 %, un ka prasītājai katra gada sākumā norādīja precīzu tā vajadzību daudzumu šī diapazona ietvaros.

375 Vispirms jāatgādina, ka saskaņā ar iepriekš 365. punktā minēto judikatūru nav nozīmes faktam, ka ekskluzivitāte tiek noteikta pēc klienta pieprasījuma. Tādējādi ir jānoraida prasītājas arguments, ka apjomus saskaņā ar savām vēlmēm noteica tās klienti.

376 Turpinājumā jāatzīmē, ka prasītāja neapstrīd apstrīdētajā lēmumā ietvertos secinājumus attiecībā uz ar *BSN*, *Verlipack* un *Verreries d'Albi* noslēgtajiem līgumiem par ekskluzivitāti.

377 Turklāt, kā norāda Komisija, *Saint-Roch* 1989. gada 21. decembra vēstulē Komisijai, kas ietverta lietas materiālos, norādīts, ka prasītāja piegādāja 100 % no *Saint-Roch* iepirktā daudzuma laikā no 1982. līdz 1987. gadam un 1989. gadā un gandrīz visu daudzumu 1988. gadā. Tādējādi jāatzīst, ka *Solvay* pastāvēja *de facto* ekskluzivitāte attiecībā uz *Saint-Roch*.

378 Tāpat Komisija atsaucas uz tai nosūtīto *Glaverbel* 1989. gada 18. decembra vēstuli, kas arī ietilpst lietas materiālos, kurā apstiprināts, ka visas tās piegādes, atskaitot piegādes no Austrumvācijas, veica prasītāja.

379 No iepriekš minētā izriet, ka attiecīgajā tirgū prasītāja veica piegādes visām vismaz divu no apstrīdētajā lēmumā minētajiem uzņēmumiem vajadzībām, proti, *Saint-Roch* un *Glaverbel*.

380 Tādējādi jāatzīst, ka Komisija pamatoti uzskatīja, ka prasītāja bija noslēgusi skaidri izteiktus līgumus par ekskluzivitāti un ka pastāvēja *de facto* ekskluzivitāte.

381 Kas attiecas uz prasītājas argumentu par Komisijas pretrunīgo attieksmi, tad no apstrīdētā lēmuma 192. un 193. apsvēruma izriet, ka, norādījusi savu piekrišanu divu gadu uzteikuma termiņam uz nenoteiktu laiku noslēgtu līgumu gadījumā, Komisija prasītājai uzlika naudas sodu tikai par lojalitātes atlaidēm un "neoficiāliem līgumiem par ekskluzivitāti". Tādējādi jāatzīst, ka prasītājas arguments neatbilst faktiem.

382 Visbeidzot, prasītājas arguments, saskaņā ar kuru *Glaverbel* un *Saint-Gobain* izbeidza savus attiecīgos līgumus ar prasītāju attiecībā uz Franciju, papildus tam, ka tas nav pamatots, neko nemaina attiecībā uz līgumu par ekskluzivitāti pretlikumīgo raksturu.

383 Tādējādi piektā pamata trešā daļa ir jānoraida.

Par ceturto daļu — konkurences klauzulām

— Lietas dalībnieku argumenti

384 Prasītāja norāda, ka tās līgumos ietvertās apstrīdētās konkurences klauzulas bija tikušas pielāgotas atbilstoši Komisija piezīmēm.

385 Turklāt apstrīdētā lēmuma 177. apsvērumā Komisija esot nepareizi pielīdzinājusi noteiktos līgumos ietvertās drošības klauzulas konkurences klauzulām. No apstrīdētā lēmuma 123. apsvēruma izriet, ka, pēc Komisijas domām, šīs klauzulas nebija kritizējamas pašas par sevi, bet gan, lai gan drošības klauzulas ļāva klientiem izmantot konkurējošus piedāvājumus, lai samazinātu prasītājai maksājamo cenu, bija maz ticams, ka konkurents varētu faktiski iegūt un saglabāt daļu no piegādēm.

386 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

387 Apstrīdētā lēmuma 112.–122. apsvērumā Komisija sīki apraksta prasītājas noslēgtajos līgumos ietvertās konkurences klauzulas.

388 Prasītāja neapstrīd šo klauzulu pastāvēšanu.

389 Prasītājas vienīgais arguments ir norāde, ka Komisija 1981. gadā tās esot akceptējusi.

390 Taču šajā sakarā Komisija 1981. gadā neakceptēja "konkurences klauzulu" jeb "angļu klauzulu", par kādu tā prasītājai šīs lietas ietvaros izsaka pārmetumus apstrīdētā lēmuma 112.–122. apsvērumā.

391 Attiecībā uz drošības klauzulām jāatzīst, ka apstrīdētā lēmuma 177. apsvērumā Komisija ir nošķīrusi "dažāda veida konkurences klauzulas" un "un citus 111.–123. apsvērumā aprakstītus līdzīgus mehānismus". Tādējādi prasītājas arguments neatbilst faktiem. Turklāt Komisijas argumenta būtiskākā daļa attiecas uz konkurences klauzulām šī vārda tiešajā nozīmē.

392 Tādējādi piektā pamata ceturtā daļa ir jānoraida.

Par piekto daļu — pārmestās prakses diskriminējošo raksturu

— Lietas dalībnieku argumenti

393 Prasītāja apgalvo, ka iebildums par tās īstenotās diskriminējošās prakses pastāvēšanu nav pamatots ne ar kādiem apstrīdētajā lēmumā konstatētiem faktiem. Vienīgā atsauce uz it kā atšķirīgo attieksmi ir ietverta apstrīdētā lēmuma 160. apsvēruma daļā, kas veltīta atlaižu virsapjomam juridiskajam aprakstam. Tāpat esot kļūdaini apgalvot, pirmkārt, ka *Saint-Gobain* grupas meitas sabiedrības, it īpaši *Vegla*, baudīja labvēlīgāku attieksmi un, otrkārt, ka attieksme pret *Vegla* bija nelabvēlīgāka nekā pret *PLM*. Lokšņu stikla ražotāji, kā *Vegla*, darbojoties citā tirgū, nevis tajā, kurā darbojas doba stikla ražotāji, kā *PLM*.

394 Katrā ziņā Komisija esot nepareizi novērtējusi kalcinētās sodas cenas ietekmi uz stikla ražotāju izmaksām. Lai gan kalcinētā soda ir stikla ražošanā nozīmīgākā izejviela, tā veido tikai 2–6 % no stikla vidējās pārdošanas cenas. Tādējādi atšķirības atlaides apjomā kalcinētās sodas cenai nevar būtiski ietekmēt attiecīgo stikla ražotāju konkurētspēju.

395 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

396 Saskaņā ar Tiesas judikatūru dominējošā stāvoklī esošam uzņēmumam ir tiesības saviem klientiem piešķirt kvantitātes atlaides, kas ir saistītas vienīgi ar no tā iegādāto pirkumu apjomu. Tomēr šo atlaižu aprēķināšanas kārtība nevar izraisīt, ka darījumu partneriem tiek piemēroti atšķirīgi nosacījumi līdzvērtīgiem darījumiem, pārkāpjot EKL 82. panta otrās daļas c) punktu. Šajā sakarā jāatzīst, ka kvantitātes atlaižu sistēmas pati būtība ir tāda, ka lielākiem pircējiem vai preces vai pakalpojuma izmantotājiem ir mazākas vidējās cenas par vienību vai, kas nozīmē to pašu, lielākas vidējās atlaižu likmes nekā tās, kas tiek piešķirtas mazākiem šīs preces pircējiem vai pakalpojuma izmantotājiem. Jāatzīst arī, ka pat gadījumos, kad atlaižu likmei tiek piemērota aritmētiskā progresija atkarībā no daudzuma un ar maksimālo atlaidi, matemātiski sākumā vidējā atlaides likme pieaug un vidējā cena samazinās proporcijā, kas ir lielāka nekā pirkumu apjoma pieaugums, bet pēc tam — attiecībā, kas ir mazāka nekā pirkumu apjoma pieaugums, un stabilizējas, pietuvojusies maksimālajai atlaides likmei. Tas, ka kvantitātes atlaižu sistēmas iznākumā dažiem klientiem attiecībā uz noteiktu daudzumu tiek piemērota vidējā atlaides likme, kas ir proporcionāli augstāka nekā citiem klientiem piešķirtā salīdzinājumā ar attiecīgo pirkumu apjoma atšķirībām, ir šāda veida sistēmai raksturīgi un pats par sevi nevar ļaut secināt, ka sistēma ir diskriminējoša. Tomēr tad, ja dažādu atlaižu līmeņu piemērošanas sliekšņi, kas saistīti ar piemērotajām atlaidēm, rada situāciju, ka atlaides vai papildu atlaides saņem vienīgi daži darījumu partneri, sniedzot tiem ekonomiskas priekšrocības, ko nepamato to radītais darbības apjoms vai iespējamie apjomradītie ietaupījumi, ko tie palīdz sasniegt ražotājam salīdzinājumā ar to konkurentiem, kvantitātes atlaižu sistēma izraisa atšķirīgu nosacījumu piemērošanu līdzvērtīgiem darījumiem. Nepastāvot objektīvam pamatojumam, augsts sistēmas slieksnis, kura prasības var izpildīt tikai daži īpaši nozīmīgi dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma partneri, vai atlaižu likmju pieauguma aritmētiskas attiecības ar daudzumu neesamība var būt norādes par šādu diskriminējošu attieksmi (Tiesas 2001. gada 29. marta spriedums lietā C-163/99 Portugāle/Komisija, *Recueil*, I-2613. lpp., 50.–53. punkts.

397 Šajā lietā, kā jau norādīts piektā pamata pirmās daļas pārbaudes laikā, prasītāja neapstrīd secinājumus par Francijā izveidoto atlaižu sistēmu.

398 Prasītājas izveidotā atlaižu sistēma nedarbojās aritmētiski progresīvi atkarībā no daudzuma pat attiecībā uz šādas atlaides saņemošiem uzņēmumiem. No apstrīdētā lēmuma izriet, ka *Durant* un *Perrier* piešķirto atlaižu lielums bija atšķirīgs (75. un 76. apsvērums).

399 Tādējādi šī iemesla dēļ vien, pretēji prasītājas apgalvotajam, iebilduma par diskriminējošas prakses pastāvēšanu pamatā bija apstrīdētajā lēmumā konstatēti fakti.

400 Attiecībā uz prasītājas argumentu par atšķirīgu tirgu pastāvēšanu lokšņu stikla un doba stikla ražotājiem jāatgādina, ka attiecīgais tirgus ir kalcinētās sodas tirgus, nevis stikla tirgus. Tādējādi kalcinētās sodas ražotāju klientu vidū nav jānosaka atšķirības starp stikla ražotājiem.

401 Prasītāja atsaucas arī uz nelielajām kalcinētās sodas izmaksām. Tomēr šis apgalvojums nav pamatots un arī nevar likt apšaubīt prasītājai pārmestās prakses diskriminējošo raksturu.

402 Tādējādi piektā pamata piektā daļa ir jānoraida, un līdz ar to ir jānoraida viss piektais pamats.

Par sesto pamatu — tiesību uz piekļuvi lietas materiāliem pārkāpumu

403 Ceturtais pamats būtībā ir iedalāms trīs daļās attiecīgi par piekļuves trūkumu apsūdzošiem dokumentiem, to, ka starp lietas materiāliem, ar kuriem prasītāja iepazinās procesa organizatorisko pasākumu ietvaros, ir aizstāvībai noderīgi dokumenti un par to, ka prasītāja nav iepazinusies ar visiem lietas materiāliem.

404 Ievadam jāatgādina, ka tiesību uz aizstāvību ievērošana ir Kopienu tiesību pamatprincips, kas ir jāievēro visos gadījumos, it īpaši procesā, kura rezultātā var tikt noteiktas sankcijas, pat ja tas ir administratīvais process. Tas nosaka, ka attiecīgajiem uzņēmumiem un uzņēmumu apvienībām, sākot no administratīvā procesa stadijas, jāsniedz iespēja paust savu viedokli par Komisijas izvirzīto faktu, iebildumu un apstākļu patiesumu un atbilstību (iepriekš 275. punktā minētais spriedums lietā *Hoffmann-La Roche*, 11. punkts, un Pirmās instances tiesas 2006. gada 27. septembra spriedums lietā T-314/01 *Avebe*/Komisija, Krājums, II-3085. lpp., 49. punkts).

405 Tiesības piekļūt lietas materiāliem, kas izriet no tiesību uz aizstāvību principa ievērošanas, paredz, ka Komisija attiecīgajam uzņēmumam sniedz iespēju veikt visu izmeklēšanas lietā esošo dokumentu, kas varētu attiekties uz tā aizstāvību, pārbaudi. Tas attiecas gan uz dokumentiem, kas ir apsūdzoši, gan arī uz dokumentiem, kas ir attaisnojoši pierādījumi, izņemot citu uzņēmumu komercnoslēpumus, Komisijas iekšējos dokumentus un citu konfidenciālu informāciju (Tiesas 2004. gada 7. janvāra spriedums apvienotajās lietās C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P *Aalborg Portland* u.c./Komisija, *Recueil*, I-123. lpp., 68. punkts, un iepriekš 88. punktā minētais 2008. gada 18. jūnija spriedums lietā *Hoechst*/Komisija, 145. punkts).

406 Attiecībā uz apsūdzošiem faktiem attiecīgajam uzņēmumam ir jāpierāda, ka rezultāts, pie kura Komisija nonāca savā lēmumā, būtu bijis citāds, ja dokuments, kurš netika nosūtīts šim uzņēmumam un uz kuru Komisija pamatojās, lai konstatētu pārkāpumu, netiktu pieļauts kā apsūdzošs pierādījums. Attiecībā uz attaisnojošiem faktiem attiecīgajam uzņēmumam ir tikai jāpierāda, ka to nepaziņošana varēja uzņēmumam nelabvēlīgi ietekmēt procesa norisi un Komisijas lēmuma saturu. Pietiek, ja uzņēmums pierāda, ka tas minētos attaisnojošos dokumentus varēja izmantot savai aizstāvībai tādējādi, ka, ja tas tos būtu varējis izmantot administratīvā procesa laikā, uzņēmums būtu varējis atsaukties uz pierādījumiem, kuri neatbilst pierādījumiem, ko šajā posmā izmantoja Komisija, un tādēļ kaut kādā veidā būtu varējis ietekmēt tās lēmumā ietvertos vērtējumus, vismaz attiecībā uz tam pārmestās darbības smagumu un ilgumu un tādējādi naudas soda apmēru. Iespējamību, ka neizpausts dokuments varētu ietekmēt procesu un Komisijas lēmuma saturu, var konstatēt tikai tad, kad tiktu veikta pagaidu pārbaude atsevišķiem pierādīšanas līdzekļiem, kurā noskaidrotos, ka nepaziņotiem dokumentiem saistībā ar šiem pierādīšanas līdzekļiem varētu būt nozīme, kuru nevar atstāt neievērotu (iepriekš 405. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Aalborg Portland* u.c./Komisija, 73.–76. punkts, un iepriekš 88. punktā minētais 2008. gada 18. jūnija spriedums lietā *Hoechst*/Komisija, 146. punkts).

407 Visbeidzot, tiesību piekļūt dokumentiem pārkāpums var būt pamats Komisijas lēmuma atcelšanai pilnībā vai daļēji tikai tad, ja likumam neatbilstoša piekļuve izmeklēšanas lietas materiāliem ir traucējusi attiecīgajam uzņēmumam vai uzņēmumiem zināt par dokumentiem, kas varēja tikt izmantoti to aizstāvībai, un tādējādi ir pārkāptas tiesības uz aizstāvību. Tā ir, ja dokumenta izpaušanai būtu kaut nelielas iespējas novest administratīvo procesu pie cita iznākuma gadījumā, ja attiecīgais uzņēmums būtu varējis uz to pamatoties šajā procesā (šajā sakarā skat. iepriekš 405. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Aalborg Portland* u.c./Komisija, 73.–76. punkts).

408 Ņemot vērā šos apsvērumus, jānovērtē, vai šajā lietā Komisija ir ievērojusi prasītājas tiesības uz aizstāvību.

Par pirmo daļu — piekļuves apsūdzošiem dokumentiem trūkumu

— Lietas dalībnieku argumenti

409 Prasītāja apgalvo, ka Komisija nenorādot, ar kādiem dokumentāriem pierādījumiem ir pamatoti daži pret prasītāju vērsti apgalvojumi, tostarp apstrīdētā lēmuma 138. un 176. apsvērumā minētie.

410 Prasītāja apgalvo arī, ka pret to vērstie Komisijas apgalvojumi esot jānoraida, jo paziņojumam par iebildumiem pievienotie dokumenti neietver nekādus faktus, ar kuriem varētu šos apgalvojumus atbalstīt.

411 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

412 Saskaņā ar apstrīdētā lēmuma 138. apsvērumu:

“Lai novērtētu prasītājas varu tirgū šīs lietas mērķiem, Komisija pārbaudīja visus būtiskos ekonomiskos faktorus, tostarp:

[..]

ix) *Solvay* kā uzņēmuma, kam ir noteicošā ietekme uz cenām, tradicionālo lomu;

x) citu Kopienas uzņēmumu uzskatu par *Solvay* kā par dominējošo ražotāju un to negribīgumu agresīvi konkurēt par *Solvay* tradicionālajiem klientiem."

413 Turklāt apstrīdētā lēmuma 176. apsvērumā attiecībā uz līgumu par ekskluzivitāti noslēgšanu minēts:

"Tā kā nav iespējams droši paredzēt, kāda būs situācija pēc diviem gadiem, ilgajam uzteikuma termiņam bija ievērojama atturoša ietekme, atturot klientus izbeigt saikni ar *Solvay*. Vismaz daži no tiem uzskatīja, ka šis ilgais uzteikuma termiņš bija traucējošs."

414 Jāatzīmē, ka šie trīs apgalvojumi ir vispārēja rakstura vērtējums, kas iekļauts apstrīdētā lēmuma otrajā daļā, kura veltīta juridiskajam vērtējumam.

415 Šajā sakarā prasītāja neizskaidro, kādā mērā šie vērtējumi varēja ietekmēt pārmesto pārkāpumu konstatāciju. Jāatgādina — attiecībā uz apsūdzošiem pierādījumiem attiecīgajam uzņēmumam ir jāpierāda, ka rezultāts, pie kura Komisija nonāca savā

lēmumā, būtu bijis citāds, ja dokuments, kurš netika nosūtīts šim uzņēmumam un uz kuru Komisija pamatojās, lai konstatētu pārkāpumu, netiktu pieļauts kā apsūdzošs pierādījums.

416 Tādējādi sestā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

Par otro daļu — dokumentu, kas varēja tikt izmantoti aizstāvībai, esamību to dokumentu starpā, ar kuriem varēja iepazīties procesa organizatorisko pasākumu ietvaros

417 Vispirms ir jāatgādina, ka tās tiesības piekļūt lietas materiāliem, kas izriet no tiesību uz aizstāvību principa ievērošanas, paredz, ka Komisija attiecīgajam uzņēmumam sniedz iespēju veikt visu izmeklēšanas lietā esošo dokumentu, kas varētu attiekties uz tā aizstāvību, pārbaudi. Tas attiecas gan uz dokumentiem, kas ir apsūdzoši, gan arī uz dokumentiem, kas ir attaisnojoši pierādījumi, izņemot citu uzņēmumu komercnoslēpumus, Komisijas iekšējos dokumentus un citu konfidenciālu informāciju. Attiecībā uz faktiem, kas ir attaisnojoši pierādījumi, attiecīgajam uzņēmumam ir jāpierāda, ka to nepaziņošana varēja uzņēmumam nelabvēlīgi ietekmēt procesa norisi un Komisijas lēmuma saturu (skat. iepriekš 88. punktā minēto spriedumu lietā *Hoechst*/Komisija, 145. un 146. punkts un tajos minētā judikatūra).

418 Šajā lietā prasītāja iesniedza savus apsvērumus 2005. gada 15. jūlijā — pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem.

419 Prasītāja apgalvo, ka piekļuve šiem dokumentiem administratīvā procesa laikā tai būtu ļāvusi izvirzīt tās aizstāvībai noderīgus argumentus attiecībā uz attiecīgo ģeogrāfisko tirgu, attiecīgās preces tirgu un dominējošā stāvokļa un tā ļaunprātīgas izmantošanas neesamību.

— Par attiecīgo ģeogrāfisko tirgu

420 Pēc prasītājas domām, no dokumentiem, ar kuriem varēja iepazīties, izriet, ka jautājums par ģeogrāfisko tirgu ir īpaši sarežģīts. Pirmkārt, Komisija neņēma vērā kalcinētās sodas transportēšanas izmaksas, lai gan šīs izmaksas neļautu ārvalstu ražotājam konkurēt ar vietējo ražotāju tā rūpnīcas dabiskās klientu piesaistīšanas zonas ietvaros. Otrkārt, klienti dod priekšroku vietējam ražotājam, kas tiem garantē piegāžu pastāvīgumu un tādējādi lielāku piegāžu drošību. Šajā sakarā prasītāja atsaucas uz dokumentiem par *Akzo* un *Rhône-Poulenc*.

421 Saskaņā ar prasītājas teikto, ja apstrīdētajā lēmumā izmantotā attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus definīcija neatbilst realitātei, kādu to uztver tās konkurenti, nešķiet iespējams attiecīgo ģeogrāfisko tirgu definēt kā tādu, kas stingri atbilst valstu robežām. Tirgu raksturo reģionāli grupējumi, kuru kontūras ir grūti precīzi noteikt. Katrā ziņā attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus noteikšana neesot iespējama, pamatojoties uz Komisijas veikto fragmentāro izmeklēšanu.

422 Šie argumenti ir jānoraida.

423 Attiecībā uz kalcinētās sodas transportēšanas izmaksu nozīmi jāteic, ka prasītāja nav pierādījusi, ka *Akzo* un *Rhône-Poulenc* dokumentu neizpaušana varēja prasītājai nelabvēlīgi ietekmēt procesa norisi un apstrīdētā lēmuma saturu. No lietas materiāliem izriet, ka prasītājai šis faktors nebija nezināms, jo savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem tā norādīja, ka kalcinētā soda ir prece, "kas nav sevišķi sarežģīta un tādējādi nav sevišķi dārga", un ka "transportēšanas izmaksas tādējādi lietotājiem ir ievērojams pašizmaksas faktors". Tādējādi prasītāja būtu varējusi šo argumentu izmantot administratīvā procesa laikā, pat ja tai nebija piekļuves *Akzo* un *Rhône-Poulenc* dokumentiem.

424 Arī attiecībā uz faktu, ka klienti dod priekšroku vietējiem ražotājiem, ir jāuzskata, ka prasītājai šis faktors nebija nezināms, jo 1981. gada 19. februārī prasītāja nosūtīja vēstuli savām dažādajām valstu nodaļām, tās aicinot grozīt apjoma līgumus ar stikla ražošanas nozari atbilstoši Komisijas piezīmēm. Tādējādi tā nevar atsaukties uz priekšrokas došanu vietējiem ražotājiem lai pierādītu, ka *Akzo* un *Rhône-Poulenc* dokumentu neizpaušana varēja prasītājai nelabvēlīgi ietekmēt procesa norisi un apstrīdētā lēmuma saturu.

425 Tādējādi prasītājas izvirzītais iebildums ir jānoraida.

— Par attiecīgās preces tirgu

426 Prasītāja apgalvo, ka pie tās konkurentiem un klientiem atrastie dokumenti tai būtu ļāvuši apstrīdēt Komisijas analīzi attiecībā uz attiecīgās preces tirgus definīciju. Kaustiskā soda esot radījusi konkurences spiedienu uz kalcinētās sodas ražotājiem lielākajā daļā no apstrīdētajā lēmumā minētā pārkāpuma izdarīšanas perioda.

427 Šajā sakarā ir jāuzskata, ka prasītāja, kas lietas faktu laikā bija lielākais kalcinētās sodas ražotājs Eiropā, varēja Komisijas vērtējumam sniegt nepieciešamo informāciju par kalcinētās sodas aizstāšanu ar kaustisko sodu. Saskaņā ar apstrīdētā lēmuma 143. apsvērumu prasītāja turklāt bija viens no lielākajiem kaustiskās sodas ražotājiem.

428 Turklāt pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem prasītājas izvirzītie fakti neliek apšaubīt apstrīdētajā lēmumā ietverto Komisijas analīzi, jo Komisija atzina, ka pastāv zināma kalcinētās sodas aizstājamība ar kaustisko sodu (apstrīdētā lēmuma 139.–143. apsvērums).

429 Tādējādi prasītāja nav pierādījusi, ka attiecīgo dokumentu neizpaušana varēja prasītājai nelabvēlīgi ietekmēt procesa norisi un apstrīdētā lēmuma saturu.

430 Tādējādi prasītājas izvirzītais iebildums ir jānoraida.

— Par dominējošā stāvokļa esamību

431 Pēc prasītājas domām, pie tās konkurentiem, it īpaši pie *Rhône-Poulenc* un *Akzo*, izņemto dokumentu pārbaude apstiprina, ka Komisija nav analizējusi divus būtiskus faktorus, proti, citu kontinentālo ražotāju reālo konkurētspēju un klientu kompensējošo spēju. Turklāt Komisija neesot atbilstoši ņēmusi vērā importa no Austrumeiropas un Amerikas Savienotajām Valstīm radīto konkurences spiedienu. No šiem faktoriem izrietot, ka prasītājas dominējošā stāvokļa esamība rajonos, kuros tai tiek pārmesta pret konkurenci vērsta prakse, nav pierādīta.

432 Šajā sakarā jāatzīst, ka atbildē uz paziņojumu par iebildumiem prasītāja šos argumentus jau bija izvirzījusi. It īpaši tā minēja:

"[*Solvay*] ne vien nespēj rīkoties tirgū, neņemot vērā konkurenci, tostarp Austrumeiropas valstu un amerikāņu ražotāju radīto konkurenci, bet arī īpaši ir atkarības vai vismaz savstarpējas atkarības stāvoklī attiecībā pret saviem klientiem."

433 Šajā sakarā administratīvā procesa ietvaros prasītāja Komisijai iesniedza dažādus dokumentus.

434 Šādos apstākļos jāteic, ka prasītājas apsvērumi pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem neatklāj, kādā mērā dažādi piesauktie dokumenti, it īpaši no *Akzo* un *Rhône-Poulenc* nākušie dokumenti, būtu varējuši būt noderīgi tās aizstāvībai.

435 Tādējādi prasītājas izvirzītais iebildums ir jānoraida.

— Par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu

436 Prasītāja apgalvo, ka pie tās konkurentiem atrastie dokumenti liecina, ka apstrīdētais lēmums ir "nepilnīgs" attiecībā uz tai pārmestās "izstumšanas prakses" analīzi. Šai praksei neesot bijis ne tāds mērķis, ne tādas sekas, kādi tai tiek piedēvēti apstrīdētajā

lēmumā. *Rhône-Poulenc* un *Akzo* uzņēmumi esot darbojušies ar pilnu jaudu lielākajā daļā no aplūkojamā perioda. Prasītāja apgalvo arī, ka tā neesot pārtvērusi visas konkurentu pārdošanas iespējas.

437 Turklāt saskaņā ar prasītājas teikto *Akzo* pētījums par dažādu rūpnīcu tiešajām ražošanas izmaksām pierāda, ka prasītājai bija leģitīma ekonomiska interese pēc fiksēto izmaksu segšanas piešķirt atlaides virsapjomam. Turklāt atlaižu virsapjomam piešķiršana esot tirgū ierasta prakse.

438 Tomēr jāteic, pirmkārt, ka paziņojumā par iebildumiem Komisija ir minējusi, ka "80. gadu sākumā attīstītajās valstīs samazinājās pieprasījums pēc sodas, kam galvenie iemesli bija ekonomikas lejupslīde, stikla pārstrāde un stikla iepakojuma aizstāšana ar plastmasas un/vai alumīnija iepakojumu", ka "pēdējos gados ir novērota pieprasījuma palielināšanās un gandrīz visa saražotā soda varēja tikt pārdota" un ka "rūpnīcas [tad strādāja] ar pilnu jaudu".

439 Apstrīdētā lēmuma 17. apsvērumā Komisija ir arī norādījusi, ka 1990. gadā rūpnīcas strādāja ar pilnu jaudu.

440 Tādējādi Komisija administratīvā procesa laikā un tad, kad apstrīdētā lēmuma 191. apsvērumā tā uzskatīja, ka prasītāja "bija uz ilgu laiku pārtvērusi visas konkurentu pārdošanas iespējas", bija informēta par šo faktiski pastāvošo situāciju.

441 Tādējādi prasītāja nav pierādījusi, ka *Akzo* un *Rhône-Poulenc* dokumentu neizpaušana būtu prasītājai nelabvēlīgi ietekmējusi procesa norisi un apstrīdētā lēmuma saturu.

442 Otrkārt, attiecībā uz prasītājas ekonomisko interesi piešķirt atlaides virsapjomam jāteic, ka prasītāja šo argumentu varēja izvērst administratīvā procesa laikā, ņemot vērā savas pašas izmaksas, un tai nebija nepieciešams pamatoties uz savu konkurentu dokumentiem.

443 Prasītāja turklāt šo argumentu ir izvirzījusi savā atbildē paziņojumu par iebildumiem, norādot, ka šīs atlaides atbilda "[*Solvay*] radītām priekšrocībām". Tā arī piebilda:

"Katram klientam noteiktais slieksnis patiesībā tikai atspoguļoja sodas ražotņu rentabilitātes sliekšņus. Ir zināms, ka tad, kad šis slieksnis ir sasniegts, nosedzot fiksētās izmaksas, katra papildus pārdotā tonna sniedz aizvien lielāku peļņu. Komisija, kurai ir pierādīšanas pienākums, šajā sakarā nav pierādījusi, ka neapstrīdami ar apjomu saistītajām strīdīgajām atlaidēm ir noteikta tāda likme, ka tās neatbilst nekādām konkrētām "[*Solvay*] radītām priekšrocībām.""

444 Treškārt, attiecībā uz virsapjomam piešķirtām atlaidēm ir pietiekami norādīt, ka prasītājas arguments, saskaņā ar kuru tās ir ierasta prakse, nepierāda, ka atlaides virsapjomam, ja tās piešķir dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums, atbilst EKL 82. pantam.

445 Tādējādi prasītājas izvirzītais iebildums ir jānoraida.

446 Noslēgumā — no dokumentiem, uz kuriem prasītāja atsaucās pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem procesa organizatorisko pasākumu ietvaros, izriet, ka Komisija nav pārkāpusi tiesības uz aizstāvību. Tādējādi sestā pamata otrā daļa ir jānoraida.

Par trešo daļu — to, ka prasītāja nav iepazinusies ar visiem lietas materiāliem

— Lietas dalībnieku argumenti

447 Prasības pieteikumā prasītāja apgalvo, ka tā nekad nav spējusi iegūt Komisijas lietas materiālu pilnīgu sarakstu. Turklāt administratīvā procesa laikā pirms Lēmuma 91/299 pieņemšanas Komisija tai esot piešķīrusi piekļuvi vienīgi paziņojumam par iebildumiem pievienotajiem apsūdzošajiem dokumentiem. Tādējādi saskaņā ar lietas materiālu aprakstu, kas izriet no iepriekš 35. punktā minētā sprieduma lietā *Solvay* I, prasītājai tika liegta piekļuve visām "apakšlietām" par tās konkurentiem (*Rhône-Poulenc*, *CFK*, *Matthes & Weber*, *Akzo* un *ICI*), kā arī aptuveni desmit mapēm, kas ietvēra atbildes uz informācijas pieprasījumiem atbilstoši Regulas Nr. 17 11. pantam redakcijā, kas piemērojama lietas faktu laikā, tostarp uz pieprasījumiem, ko Komisija bija nosūtījusi dažiem no prasītājas klientiem. Prasītāja apgalvo, ka tādējādi tai tika liegts pārbaudīt, vai šie lietas materiāli ietver tās aizstāvībai noderīgus dokumentus, it īpaši attiecībā uz attiecīgo ģeogrāfisko tirgu, dominējošā stāvokļa esamību un dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. No kopš pārmestajiem faktiem pagājušā laika izrietošā pierādījumu izzušana šo piekļuvi lietas materiāliem būtu darījusi vēl jo nozīmīgāku.

448 Savos 2005. gada 15. jūlija apsvērumos, kas iesniegti pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem Pirmās instances tiesas kancelejā, prasītāja uzskata, ka tā nevar norādīt, cik lielā mērā lietas materiālos iztrūkstošie dokumenti varētu būt noderīgi tās aizstāvībai. Šajā sakarā tā norāda, ka, pirmkārt, Komisija ir skaidri atzinusi, ka piecas

mapes ir pazaudētas, un, otrkārt, ka, nepastāvot turpinātai dokumentu un saraksta numerācijai, tā nevar garantēt, ka tās rīcībā joprojām esošās mapes ir pilnīgas. No tā prasītāja secina, ka viss apstrīdētais lēmums ir jāatceļ, jo Vispārējā tiesa nevar pārbaudīt tā likumīgumu.

449 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

— Vispārējās tiesas vērtējums

450 Ievadam jāuzsver, ka administratīvā procesa laikā pirms Lēmuma 91/299 pieņemšanas Komisija neizveidoja lietas materiālos ietilpstošo dokumentu sarakstu un ka tā paziņoja prasītājai vienīgi apsūdzošos dokumentus, kas bija pievienoti paziņojumam par iebildumiem.

451 Šajā sakarā Komisija tiesas sēdē apgalvoja, ka, ņemot lietā lietas materiālu apjomu, noteiktās lietās pastāvēja prakse attiecīgajiem uzņēmumiem nosūtīt paziņojumu par iebildumiem, tam pievienojot vienīgi noteiktus dokumentus, uzaicinot šos uzņēmumus ar visiem dokumentiem, kas bija pieejami ar saraksta palīdzību, iepazīties Komisijas telpās. Tomēr lietā, kurā tika pieņemts Lēmums 91/299, saskaņā ar Komisijas teikto ziņotājs nolēma "procedūru vienkāršot", uzskatīdams, ka, tā kā visi minētie dokumenti ir tikuši paziņoti līdz ar paziņojumu par iebildumiem, iepazīšanās [ar dokumentiem] nebija lietderīga un dokumentu saraksts nav nepieciešams.

452 Jāatgādina, ka sava *Divpadsmitā ziņojuma par konkurences politiku* 40. un 41. lappusē Komisija attiecībā uz piekļuvi lietas materiāliem ir paredzējusi šādus noteikumus:

> "Komisija procedūrā iesaistītajiem uzņēmumiem sniedz iespēju iepazīties ar lietas materiāliem, kas uz tiem attiecas. Uzņēmumi tiek informēti par Komisijas lietas materiālu saturu, paziņojumam par iebildumiem vai vēstulei par sūdzības noraidīšanu pievienojot visu lietas materiālos ietilpstošo dokumentu sarakstu, norādot tiem pieejamos dokumentus vai to daļas. Uzņēmumi tiek uzaicināti uz vietas iepazīties ar pieejamajiem dokumentiem. Ja uzņēmums vēlas iepazīties tikai ar dažiem no tiem, Komisija var tam nosūtīt kopijas. Komisija par konfidenciāliem un tādējādi noteiktam uzņēmumam nepieejamiem uzskata šādus dokumentus: dokumenti vai to daļas, kas ietver citu uzņēmumu komercnoslēpumus; Komisijas iekšējie dokumenti, tādi kā piezīmes, projekti vai citi darba dokumenti; jebkura cita konfidenciāla informācija kā tāda, kas ļauj identificēt sūdzības iesniedzējus, kas vēlējušies, lai to identitāte netiktu atklāta, kā arī informācija, kas Komisijai paziņota ar nosacījumu par konfidencialitātes ievērošanu."

453 No šiem notikumiem izriet, ka administratīvā procesa pirms Lēmuma 91/299 pieņemšanas laikā Komisijai bija pienākums prasītājai piešķirt piekļuvi visiem izmeklēšanas laikā savāktajiem apsūdzošajiem un attaisnojošajiem dokumentiem, izņemot citu uzņēmumu komercnoslēpumus, Komisijas iekšējos dokumentus un citu konfidenciālu informāciju (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 1991. gada 17. decembra spriedumu lietā T-7/89 *Hercules Chemicals*/Komisija, *Recueil*, II-1711. lpp., 51.–54. punkts, un 1992. gada 18. decembra spriedumu apvienotajās lietās no T-10/92 līdz T-12/92 un T-15/92 *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, *Recueil*, II-2667. lpp., 39.–41. punkts).

454 Tādējādi jāatzīst, ka lietā, kurā tika pieņemts Lēmums 91/299, Komisija ir atkāpusies no noteikumiem, ko tā sev bija noteikusi 1982. gadā, nesastādīdama lietas materiālus veidojošo dokumentu sarakstu un nepiešķirot prasītājai piekļuvi visiem lietas materiālos ietilpstošajiem dokumentiem.

455 Turpinājumā jāatzīmē, ka, tā kā Pirmās instances tiesa atcēla Lēmumu 91/299 autentiskuma apstiprināšanas neesamības dēļ, Komisija uzskatīja, ka tai bija tiesības pieņemt apstrīdēto lēmumu, no jauna neuzsākot administratīvo procesu.

456 Tādējādi jāatzīst, ka pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas Komisija prasītājai nebija paziņojusi visus tai pieejamos lietas materiālus un to nebija uzaicinājusi iepazīties ar šiem dokumentiem savās telpās un tādējādi administratīvais process šajā jautājumā ir prettiesisks.

457 Tomēr no pastāvīgās judikatūras izriet, ka tiesības uz aizstāvību procesuāla pārkāpuma dēļ tiek pārkāptas tikai tad, ja tas konkrēti ietekmē attiecīgo uzņēmumu iespējas aizstāvēties (Pirmās instances tiesas 2004. gada 8. jūnija spriedums lietā T-44/00 *Mannesmannröhren-Werke*/Komisija, Krājums, II-2223. lpp., 55. punkts, un iepriekš 314. punktā minētais spriedums lietā *General Electric*/Komisija, 632. punkts).

458 Šādos apstākļos Vispārējā tiesa pret apstrīdēto lēmumu vērstas prasības ietvaros noteica procesa organizatoriskos pasākumus pilnīgas piekļuves lietas materiāliem nodrošināšanai, lai novērtētu, vai Komisijas atteikums izpaust dokumentu vai paziņot kādu materiālu varēja kaitēt prasītājas aizstāvībai (šajā sakarā skat. iepriekš 405. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Aalborg Portland* u.c./Komisija, 102. punkts).

459 Šajā sakarā jāatgādina, ka, tā kā šāda pārbaude ir ierobežota ar izvirzīto pamatu tiesas kontroli, ne tās mērķis, ne sekas nav aizstāt pilnīgu lietas izmeklēšanu administratīvā procesa ietvaros. Novēlota uzzināšana par noteiktiem lietas materiālos esošiem dokumentiem pret Komisijas lēmumu prasību cēlušo uzņēmumu nenostāda situācijā, kādā tas būtu bijis, ja tas būtu varējis balstīties uz šiem pašiem dokumentiem, lai sniegtu šai iestādei savus rakstveida un mutvārdu apsvērumus (skat. iepriekš 405. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Aalborg Portland* u.c./Komisija, 103. punkts un tajā minētā judikatūra). Turklāt, ja piekļuve lietas materiāliem tiek nodrošināta

tiesvedības stadijā, attiecīgajam uzņēmumam nav jāpierāda, ka, ja tam būtu bijusi piekļuve nepaziņotajiem dokumentiem, Komisijas lēmuma saturs būtu bijis citāds, bet gan tikai tas, ka šie dokumenti varētu būt bijuši noderīgi tā aizstāvībai (Tiesas 2003. gada 2. oktobra spriedums lietā C-199/99 P *Corus UK*/Komisija, *Recueil*, I-11177. lpp., 128. punkts, un iepriekš 55. punktā minētais Tiesas spriedums apvienotajās lietās *PVC* II, 318. punkts).

460 Šajā lietā pēc Vispārējās tiesas pieprasījuma Komisija iesniedza paziņojumu par iebildumiem un tam pievienotos dokumentus. Tā arī izveidoja lietas materiālos to pašreizējā sastāvā ietverto dokumentu sarakstu.

461 Šajā sakarā, pirmkārt, jāatzīst, ka pastāv neskaidrība par lietas materiālu precīzu sākotnējo sastāvu. Komisija gan ir norādījusi, ka lietas materiāli to pašreizējā sastāvā ir sākotnējā sastāva, ko veidoja "apakšlietas", kas numurētas no 1 līdz 71, kopija. Tomēr tai pat laikā Komisija ir informējusi Vispārējo tiesu, ka pastāv nenumurēta "apakšlieta" ar nosaukumu "Oberland Glas".

462 Otrkārt, jāatzīmē, ka Komisija ir skaidri atzinusi, ka tā ir pazaudējusi piecas "apakšlietas", kas numurētas no 66 līdz 70. No tās 2005. gada 15. marta vēstules izriet, ka tā ir nonākusi pie šī secinājuma, konstatējot, ka tās rīcībā ir "apakšlietas", kas numurētas no 1 līdz 65, un ka 71. "apakšlieta" ietver paziņojumu par iebildumiem.

463 Savos 2005. gada 18. novembra apsvērumos Komisija ir norādījusi, ka ir "maz ticams, ka neatrodamās lietas ietvertu attaisnojošus dokumentus". Tiesas sēdē, lūgta precizēt šī teikuma nozīmi, tā norādīja, ka ir "domājams", ka šīs "apakšlietas" neietver attaisnojošus dokumentus un ka no "statistikas" viedokļa tās nevarēja būt noderīgas prasītājas aizstāvībai.

464 No šīm atbildēm izriet, ka Komisija nespēj droši identificēt katra 66.–70. "apakšlietu" veidojošā dokumenta autoru, raksturu un saturu.

465 Tādējādi ir jāpārliecinās, vai prasītājai bija iespēja pārbaudīt visus izmeklēšanas lietas materiālos esošos dokumentus, kas var attiekties uz tās aizstāvību, un gadījumā, ja tas tā nebūtu bijis, vai tiesību uz piekļuvi lietas materiāliem pārkāpums bija tik nopietns, ka tas šai procesuālajai garantijai atņēma tās jēgu. Saskaņā ar judikatūru tiesības uz piekļuvi lietas materiāliem ietilpst procesuālajās garantijās, kuras vērstas uz tiesību uz aizstāvību aizsardzību (iepriekš 35. punktā minētais spriedums lietā *Solvay* I, 59. punkts), un tiesību uz piekļuvi Komisijas lietas materiāliem pārkāpums procesa laikā pirms lēmuma pieņemšanas principā var būt pamats šī lēmuma atcelšanai, ja ir pārkāptas attiecīgā uzņēmuma tiesības uz aizstāvību (iepriekš 459. punktā minētais spriedums lietā *Corus UK*/Komisija, 127. punkts).

466 Šajā sakarā ir jāpārbauda, vai ir pārkāptas prasītājas tiesības uz aizstāvību attiecībā uz paziņojumā par iebildumiem un apstrīdētajā lēmumā pret prasītāju izvirzītajiem iebildumiem.

467 Saskaņā ar judikatūru tiesību uz aizstāvību pārkāpums ir jāpārbauda atkarībā no katras lietas īpašajiem apstākļiem, ciktāl tas būtībā ir atkarīgs no iebildumiem, ko Komisija ir izvirzījusi, lai pierādītu attiecīgajam uzņēmumam pārmesto pārkāpumu (iepriekš 405. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Aalborg Portland* u.c./Komisija, 127. punkts). Tādējādi ir jāveic materiālo iebildumu, ko Komisija ir izvirzījusi paziņojumā par iebildumiem un apstrīdētajā lēmumā, koncentrēta izvērtēšana (iepriekš 35. punktā minētais spriedums lietā *Solvay* I, 60. punkts).

468 Ir arī jāpārbauda, vai ir pārkāptas tiesības uz aizstāvību, ņemot vērā argumentus, ko attiecīgais uzņēmums ir konkrēti izvirzījis pret apstrīdēto lēmumu (šajā sakarā skat. iepriekš 35. punktā minēto spriedumu lietā *ICI* II, 59. punkts).

469 Šajā lietā šīs prasības ietvaros Vispārējā tiesa ir pārbaudījusi prasītājas argumentāciju par apstrīdētajā lēmumā ietvertajiem materiālajiem iebildumiem un ir secinājusi, ka visi prasītājas izvirzītie pamati ir jānoraida.

470 Attiecībā uz dominējošā stāvokļa esamību jāatzīmē, ka, lai noteiktu, ka prasītāja attiecīgajā tirgū atradās dominējošā stāvoklī, Komisija galvenokārt pamatojās uz prasītāja tirgus daļu. Nav nekādu norāžu par to, ka prasītāja iztrūkstošajās "apakšlietās" būtu varējusi atrast dokumentus, kas liktu apšaubīt secinājumu, ka tā kalcinētās sodas tirgū atradās dominējošā stāvoklī (šajā sakarā skat. iepriekš 35. punktā minēto spriedumu lietā *ICI* II, 61. punkts). Turklāt, kā izriet no iepriekš 277. punktā minētās judikatūras, ļoti liela tirgus daļa, izņemot atsevišķus izņēmuma gadījumus, ir uzskatāma par dominējoša stāvokļa esamības pierādījumu. Tā kā prasītājas izvirzītie argumenti, kuri attiecas uz faktiem, kas varētu būt ārkārtēji apstākļi, ir pretrunā prasības pieteikumā ietvertajiem un prasītājas sniegtajiem skaitliskajiem datiem vai skaitliskajiem datiem, kuri ietverti apstrīdētajā lēmumā un kurus prasītāja nav apstrīdējusi, tie ir neefektīvi. Visbeidzot, pat pieņemot, ka šādi fakti būtu pastāvējuši un būtu minēti iztrūkstošajās "apakšlietās" ietvertajos dokumentos, prasītāja, ņemot vērā lietas apstākļus, par tiem nevarēja nezināt, un tādējādi šajā sakarā nav pārkāptas tās tiesības uz aizstāvību.

471 Attiecībā uz ģeogrāfiskā tirgus definīciju jāatgādina, ka iepriekš 259. punktā tika atzīts, ka Komisijas iespējamā kļūda šajā sakarā nevarēja noteicoši ietekmēt iznākumu. No tā izriet, ka ir izslēgts, ka iztrūkstošajās mapēs prasītāja būtu varējusi atrast dokumentus, kas liktu apšaubīt atzinumu par dominējošā stāvokļa esamību.

472 Attiecībā uz dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu vispirms jāatzīmē, ka prasītāja nevienā brīdī neapstrīd secinājumus par Francijā izveidoto atlaižu sistēmu.

473 Turpinājumā jāatzīmē, ka prasītājas izveidotās atlaižu sistēmas lojalitāti veicinošais raksturs izriet no tiešiem dokumentāriem pierādījumiem. Gadījumā, kad, kā šajā lietā, Komisija, lai pierādītu dažādo pārkāpumu izdarīšanu, apstrīdētajā lēmumā ir balstījusies vienīgi uz tiešiem dokumentāriem pierādījumiem, prasītājai jāmēģina norādīt, kādā mērā citi pierādījumi būtu varējuši likt apšaubīt izveidotās atlaižu sistēmas lojalitāti veicinošo raksturu, vai vismaz — kādā citā gaismā tie varētu būt likuši skatīt tiešos dokumentāros pierādījumus, kas netika apstrīdēti. Ņemot vērā apstrīdētajā lēmumā izmantoto pierādījumu sistēmu, tiktāl, ciktāl prasītājas noslēgtajiem līgumiem ir lojalitāti veicinošs raksturs, piekļuvei iztrūkstošajām "apakšlietām" nebija nekādu izredžu likt nonākt pie citāda administratīvā procesa iznākuma (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 2000. gada 15. marta spriedumu apvienotajās lietās T-25/95, T-26/95, no T-30/95 līdz T-32/95, no T-34/95 līdz T-39/95, no T-42/95 līdz T-46/95, T-48/95, no T-50/95 līdz T-65/95, no T-68/95 līdz T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 un T-104/95 *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, saukts par spriedumu "Cementa" lietā, *Recueil*, II-491. lpp., 263. un 264. punkts un tajos minētā judikatūra).

474 Attiecībā uz *Saint-Gobain* piešķirto "grupas" atlaidi jāatgādina, ka prasītāja neapstrīd ne slepenā protokola pastāvēšanu, ne šī protokola 4. klauzulas saturu (skat. iepriekš 349. punktu) un ka no šīs klauzulas formulējuma izriet, ka atlaide tika aprēķināta *Saint-Gobain* "kopējam pirkumu apjomam" no prasītājas Eiropā (skat. iepriekš 352. punktu). Šādos apstākļos prasītājai būtu bijis jāmēģina norādīt, kādā mērā citi pierādījumi būtu varējuši likt apšaubīt slepenā protokola saturu vai vismaz likt to skatīt citā gaismā.

475 Attiecībā uz prasītājas argumentu, ka slepenais protokols nekavēja *Saint-Gobain* dažādu valstu meitas sabiedrības izmantot draudus, lai panāktu izdevīgākus līguma nosacījumus vai pat lauzt līgumu, iepriekš 357. punktā tas atzīts par neefektīvu. Pat pieņemot, ka pazudušajās "apakšlietās" atrastos šo argumentu atbalstoši dokumenti, tas tādējādi nevarētu būt prasītājas aizstāvībai noderīgs.

476 Attiecībā uz skaidri izteiktiem līgumiem par ekskluzivitāti jāuzsver, ka Komisija balstījās uz tiešiem dokumentāriem pierādījumiem un ka prasītāja nav izskaidrojusi,

kādā veidā iztrūkstošajās "apakšlietās" ietilpstošie dokumenti būtu varējuši likt apšaubīt līgumu ekskluzivitātes pastāvēšanu vai likt dokumentāros pierādījumus skatīt citā gaismā.

477 Attiecībā uz *de facto* ekskluzivitāti jāatgādina, ka prasītāja neapstrīd apstrīdētajā lēmumā ietvertos secinājumus attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ar vairākiem stikla ražotājiem (skat. iepriekš 376. punktu).

478 Attiecībā uz konkurences klauzulām jāatgādina, ka prasītāja neapstrīd to pastāvēšanu un ka tā kļūdās, apgalvojot, ka 1981. gadā Komisija esot akceptējusi šādas klauzulas (skat. iepriekš 388.–390. punktu). Turklāt attiecībā uz drošības klauzulām jāatgādina, ka prasītājas arguments, ka Komisija šīs klauzulas esot pielīdzinājusi konkurences klauzulām, neatbilst faktiem (skat. iepriekš 391. punktu).

479 Tādējādi ir izslēgts, ka iztrūkstošajās "apakšlietās" prasītāja būtu varējusi atrast aizstāvībai noderīgus dokumentus.

480 Visbeidzot, attiecībā uz pārmestās prakses diskriminējošo raksturu argumenti, ko prasītāja izvirzījusi tā atspēkošanai, ir neefektīvi.

481 Tādējādi jāsecina, ka nav ticis pierādīts, ka prasītājai nebija iespēju pārbaudīt visus izmeklēšanas lietas materiālos esošos dokumentus, ko varēja izmantot aizstāvībai. Pat ja prasītājai nebija piekļuves visiem izmeklēšanas lietas materiālos esošajiem dokumentiem, šis apstāklis tai šajā lietā neliedza nodrošināt savu aizstāvību attiecībā uz materiālajiem iebildumiem, ko Komisija izvirzījusi paziņojumā par iebildumiem un apstrīdētajā lēmumā.

482 Līdz ar to šīs lietas apstākļos apstrīdētais lēmums nav jāatceļ tāpēc, ka piecas "apakšlietas", kurām prasītājai nekad nav bijusi piekļuve, ir pazudušas no lietas materiāliem. Tādējādi sestā pamata trešā daļa ir jānoraida, un līdz ar to ir jānoraida viss sestais pamats.

2. *Prasījumi par naudas soda atcelšanu vai samazināšanu*

483 Prasītājas prasījumi, kas vērsti uz naudas soda atcelšanu vai samazināšanu, būtībā ir iedalīti piecos pamatos par, pirmkārt, kļūdainu pārkāpumu smaguma vērtējumu, otrkārt, kļūdainu pārkāpumu ilguma vērtējumu, treškārt, atbildību mīkstinošu apstākļu pastāvēšanu, ceturtkārt, naudas soda nesamērīgo apmēru un, piektkārt, laika termiņa izbeigšanos.

Par pirmo pamatu — kļūdainu pārkāpumu smaguma vērtējumu

Lietas dalībnieku argumenti

484 Prasītāja apgalvo, ka Komisijai jāievēro Pamatnostādnes sodanaudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu (OV 1998, C 9, 3. lpp.; turpmāk tekstā — "Pamatnostādnes naudas soda noteikšanai"). Tomēr attiecībā uz šīs lietas faktiem pirms Pamatnostādņu pieņemšanas Komisijai principā nebija pienākuma tās ievērot, izņemot divus nosacījumus: pirmkārt, ja šīs Pamatnostādnes pārņem Komisijas praksē iedibinātos principus un, otrkārt, ja ar tām tiek mīkstināta Komisijas politika attiecībā uz naudas soda apmēra noteikšanu.

485 Attiecībā uz tai ar apstrīdēto lēmumu uzlikto naudas sodu prasītāja izvirza vairākus argumentus tā apmēra apstrīdēšanai.

486 Pirmkārt, prasītāja apgalvo, ka tā nekad neesot pārtvērusi visas konkurentu pārdošanas iespējas, jo tās tirgus daļa attiecīgajos tirgos bija ievērojami zemāka nekā 100 %. Turklāt tās klientiem saistošo līgumu ilgums bija, ilgākais, divi gadi, kas acīmredzami nav ilgs laiks, ko Komisija esot atzinusi 1981. gadā. Turklāt neesot pierādīts, ka it kā ļaunprātīgā prakse būtu nelabvēlīgi ietekmējusi patērētājus.

487 Otrkārt, prasītāja apgalvo, ka attiecībā uz apstrīdētajā lēmumā ietverto atsauci uz tās izdarītajiem EKL 81. panta pārkāpumiem Komisija nav ņēmusi vērā to, ka pēc tam, kad Lēmums 91/297 tika atcelts ar iepriekš 35. punktā minēto spriedumu lietā *Solvay* I, netika pieņemts neviens jauns lēmums saskaņā ar EKL 81. pantu.

488 Treškārt, prasītāja norāda, ka daži no tās augsta ranga vadītājiem, apzinādamies pienākumu ievērot Kopienu konkurences noteikumus, domāja, ka viņi tos ievēro, rīkodamies saskaņā ar norādījumiem, kas izrietēja no 1981. gadā ar Komisiju notikušajām pārrunām. Turklāt, apstrīdētā lēmuma 192. un 193. apsvērumā ietverta pretruna, jo, pirmkārt, Komisija esot norādījusi, ka tā ņēma vērā vienīgi lojalitātes atlaides un neoficiālas vienošanās par ekskluzivitāti tikai tiktāl, ciktāl prasītāja leģitīmi varēja uzskatīt, ka Komisija 1981. gadā bija akceptējusi konkurences klauzulas, apjoma līgumus ar vairāk vai mazāk par 15 % rezervi un līgumus uz nenoteiktu laiku ar divu gadu uzteikuma termiņu, un, otrkārt, Komisija esot uzskatījusi, ka praksē šie noteikumu nostiprināja prasītājas ekskluzivitāti.

489 Ceturtkārt, prasītāja apgalvo, ka tai agrāk uzliktie ievērojamie naudas sodi par aizliegtu vienošanos noslēgšanu ķīmiskajā rūpniecībā nevar tikt uzskatīti par atbildību pastiprinoši apstākli attiecībā uz prasītāju. Saskaņā ar Pamatnostādnēm naudas soda

noteikšanai recidīvs paredz tāda paša veida pārkāpumu pastāvēšanu. Prasītāja piebilst, ka Komisija nekad tai nav uzlikusi sodu par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu.

490 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

Vispārējās tiesas vērtējums

491 Ievadam jāatgādina, ka, lai gan Komisijai ir rīcības brīvība, nosakot katra naudas soda apmēru, un tai nav pienākuma izmantot matemātisku formulu, Vispārējai tiesai saskaņā ar Regulas Nr. 17 17. pantu ir neierobežota jurisdikcija EKL 229. panta nozīmē pārskatīt lēmumus, ar ko Komisija ir noteikusi naudas sodu, un līdz ar to tā uzlikto naudas sodu var atcelt, samazināt vai palielināt (Pirmās instances tiesas 2004. gada 29. aprīļa spriedums apvienotajās lietās T-236/01, T-239/01, no T-244/01 līdz T-246/01, T-251/01 un T-252/01 *Tokai Carbon* u.c./Komisija, *Recueil*, II-1181. lpp., 165. punkts, un 2006. gada 13. decembra spriedums apvienotajās lietās T-217/03 un T-245/03 *FNCBV* u.c./Komisija, Krājums, II-4987. lpp., 358. punkts).

492 Pirmkārt, attiecībā uz Pamatnostādņu naudas soda noteikšanai piemērošanu jāatgādina, ka, tā kā Lēmums 91/299 tika atcelts procesuālo normu pārkāpuma dēļ, Komisijai bija tiesības pieņemt jaunu lēmumu, neuzsākot jaunu administratīvo procesu.

493 Tā kā apstrīdētā lēmuma saturs ir gandrīz identisks Lēmuma 91/299 saturam un šie abi lēmumi balstīti uz to pašu pamatojumu, attiecībā uz naudas soda apmēra noteikšanu apstrīdētajam lēmumam ir piemērojami noteikumi, kas bija spēkā Lēmuma 91/299 pieņemšanas laikā.

494 Komisija atsāka procesu stadijā, kurā procesuālā kļūda bija tikusi pieļauta, un pieņēma jaunu lēmumu, neveikdama jaunu lietas novērtēšanu, ņemot vērā noteikumus, kas nepastāvēja Lēmuma 91/299 pieņemšanas laikā. Jauna lēmuma pieņemšana šādā gadījumā izslēdz pēc pirmā lēmuma pieņemšanas pieņemtu pamatnostādņu piemērošanu.

495 Tādējādi Pamatnostādnes naudas soda noteikšanai šai lietā nav piemērojamas.

496 Otrkārt, jāatzīmē, ka Komisija uzskatīja, ka prasītājai pārmestie pārkāpumi, proti, lojalitātes atlaides par neoficiālās vienošanās par ekskluzivitāti, bija "ārkārtīgi nopietni" (apstrīdētā lēmuma 191.–193. apsvērums).

497 Šajā sakarā jāatgādina, ka atbilstoši judikatūrai naudas sodu apmērs jānosaka dažāds atkarībā no pārkāpuma izdarīšanas apstākļiem un pārkāpuma smaguma, un pārkāpuma smaguma novērtēšana naudas soda apmēra noteikšanas mērķiem jāveic, it īpaši ņemot vērā radītos konkurences ierobežojumus (skat. Pirmās instances tiesas 1994. gada 23. februāra spriedumu apvienotajās lietās T-39/92 un T-40/92 *CB* un *Europay*/Komisija, *Recueil*, II-49. lpp., 143. punkts un tajā minētā judikatūra).

498 Tādējādi, nosakot Kopienu konkurences noteikumu pārkāpumu, kuros ir vainojams uzņēmums, smagumu, lai noteiktu šim smagumam samērīgu naudas soda apmēru, Komisija var ņemt vērā īpaši lielo dažu pārkāpumu ilgumu, pārkāpumu, kuri attiecās uz visām vai gandrīz visām attiecīgā uzņēmuma precēm un daži no kuriem ietekmējuši visas dalībvalstis, skaitu un dažādību, īpašo tādu pārkāpumu smagumu, kas ir daļa no pārdomātas un konsekventas stratēģijas, kura vērsta uz to, lai ar dažādu veidu konkurentus izslēdzošas prakses palīdzību un klientu lojalitāti veicinošu politiku mākslīgi saglabātu vai nostiprinātu uzņēmuma dominējošo stāvokli tirgos, kuros kompetence jau bija ierobežota, īpaši kaitīgo ļaunprātīgās izmantošanas ietekmi uz

konkurenci un priekšrocības, kuras uzņēmumam devuši tā izdarītie pārkāpumi (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 1994. gada 6. oktobra spriedumu lietā T-83/91 *Tetra Pak*/Komisija, *Recueil*, II-755. lpp., 240. un 241. punkts).

499 Šajā lietā ir jāuzskata, ka prasītājai pārmestā prakse pelnīja vismaz Komisijas izmantoto "ārkārtīgi nopietna" pārkāpuma kvalifikāciju.

500 Piešķirot saviem klientiem atlaides virsapjomam un noslēdzot ar tiem lojalitāti veicinošus līgumus, prasītāja mākslīgi saglabāja vai nostiprināja savu dominējošo stāvokli attiecīgajā tirgū, kurā konkurence jau bija ierobežota.

501 Turklāt neviens no prasītājas izvirzītajiem argumentiem neļauj uzskatīt, ka Komisija būtu kļūdaini novērtējusi pārkāpumu smagumu.

502 Pirmkārt, attiecībā uz iebildumu, ka prasītāja ir pārtvērusi visas konkurentu pārdošanas iespējas, vispirms jāatzīst, ka ar savu klientu lojalitāti veicinošo politiku tā vēlējās savus konkurentus izstumt no tirgus. Šajā sakarā tas, ka prasītājas tirgus daļa bija mazāka nekā 100 %, neļauj uzskatīt, ka tās praksei nebija izstumjošas ietekmes.

503 Turpinājumā jāatzīmē, ka Komisijai nebija konkrēti jāpierāda prasītājas prakses nelabvēlīgā ietekme uz patērētājiem. Ja ir noticis EKL 82. panta pārkāpums, nav jāpārbauda, vai attiecīgā darbība ir radījusi zaudējumus patērētājiem (šajā sakarā skat. Tiesas 2007. gada 15. marta spriedumu lietā C-95/04 P *British Airways*/Komisija, Krājums, I-2331. lpp., 106. un 107. punkts un tajos minētā judikatūra).

504 Otrkārt, attiecībā uz atsauci uz EKL 81. pantu jāatzīst, ka apstrīdētā lēmuma 191. apsvērumā Komisija vienīgi norādīja, ka, ņemot vērā īpašos šīs lietas apstākļus, inkriminētie pārkāpumi bija smagāki nekā EKL 181. panta pārkāpumi, kuri prasītājai arī tika inkriminēti. Komisija tādējādi nekādā veidā nav ignorējusi to, ka EKL 82. panta pārkāpumi un EKL 81. panta pārkāpumi bija autonomi un tādējādi ir jāaplūko atsevišķi.

505 Treškārt, attiecībā uz prasītājas veikto savu līgumu pielāgošanu un apstrīdētā lēmuma 193. apsvērumā it kā ietverto pretrunu ir pietiekami atzīt, ka prasītājai uzliktajam naudas sodam nav nekāda sakara ar 1982. gadā Komisijas akceptētajiem noteikumiem.

506 Ceturtkārt, attiecībā uz recidīvu jāatzīmē, ka, atbildot uz Vispārējās tiesas rakstveidā uzdoto jautājumu, Komisija apstiprināja, ka apstrīdētā lēmuma 194. apsvērumā izvirzītais iebildums, saskaņā ar kuru prasītājai jau vairākkārtīgi uzlikti ievērojami naudas sodi par aizliegtu vienošanos noslēgšanu ķīmiskajā rūpniecībā (peroksīdi, polipropilēns, PVC), ir atbildību pastiprinošs apstāklis.

507 Šajā sakarā jāatgādina, ka saskaņā ar judikatūru nodarītā pārkāpuma smaguma pakāpes analīzē jāņem vērā iespējamā recidīva pastāvēšana (iepriekš 405. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Aalborg Portland* u.c./Komisija, 91. punkts, un Pirmās instances tiesas 2005. gada 25. oktobra spriedums lietā T-38/02 *Groupe Danone*/Komisija, Krājums, II-4407. lpp., 348. punkts).

508 Dažās valsts tiesību sistēmās iekļautais recidīva jēdziens paredz, ka persona ir pieļāvusi jaunus pārkāpumus pēc tam, kad ir bijusi sodīta par līdzīgiem pārkāpumiem (Pirmās

instances tiesas 1999. gada 11. marta spriedums lietā T-141/94 *Thyssen Stahl*/Komisija, *Recueil*, II-347. lpp., 617. punkts).

509 Pamatnostādnēs naudas soda noteikšanai, pat ja tās šai tiesvedībai nav piemērojamas, izmantota līdzīga domu gaita, atsaucoties uz "viena veida pārkāpumiem".

510 Jāatzīst, ka pārkāpumi, par kuriem prasītājai vairākkārtīgi uzlikti ievērojami naudas sodi par aizliegtu vienošanos noslēgšanu ķīmiskajā rūpniecībā, visi ir saistīti ar EKL 81. pantu. Kā Komisija precizēja, runa ir par tās 1984. gada 23. novembra Lēmumu 85/74/EEK par [EKL] 81. panta piemērošanas procedūru (IV/30.907 — Peroksiprodukti) (OV 1985, L 35, 1. lpp.), 1986. gada 23. aprīļa Lēmumu 86/398/EEK par [EKL] 81. panta piemērošanas procedūru (IV/31.149 — Polipropilēns) (OV L 230, 1. lpp.) un 1988. gada 21. decembra Lēmumu 89/190/EEK par [EKL] 81. panta piemērošanas procedūru: (IV/31.865, *PVC*) (OV 1989, L 74, 1. lpp.). Turklāt prakse, attiecībā uz kuru tika pieņemti iepriekšējā punktā minētie spriedumi, ir ļoti atšķirīga no prakses, par kuru runa ir šajā lietā.

511 Tādējādi Komisija ir kļūdaini uzskatījusi, ka pastāv prasītājas vainu pastiprinošs apstāklis, un līdz ar to apstrīdētais lēmums ir jāgroza, samazinot prasītājai uzliktā naudas soda lielumu par 5 %.

512 Tādējādi naudas soda lielums jāsamazina par EUR 1 miljonu.

Par otro pamatu — kļūdainu pārkāpumu ilguma vērtējumu

Lietas dalībnieku argumenti

513 Prasītāja apgalvo, ka, tā kā tai nebija nekādas centralizētas politikas un līgumu noteikumi tika noteikti valstu līmenī, Komisijai bija jāņem vērā apgalvoto pārkāpumu ģeogrāfiskais mērogs, kas tai būtu licis secināt, ka pārkāpumu ilgums bija atšķirīgs katrā no attiecīgajām valstīm. Šī faktora vērā ņemšana būtu ietekmējusi arī naudas soda apmēru, ņemot vērā tostarp vērā ņemamo apgrozījumu.

514 Komisija apstrīd prasītājas izvirzītos argumentus.

Vispārējās tiesas vērtējums

515 Saskaņā ar apstrīdētā lēmuma 195. apsvērumu pārkāpumi sākās aptuveni 1983. gadā, proti, ļoti neilgi pēc pārrunām starp prasītāju un Komisiju un Komisijas lietas slēgšanas, un turpinājās vismaz līdz 1990. gada beigām.

516 Turklāt Komisija attiecīgo ģeogrāfisko tirgu definēja kā Kopienas mēroga tirgu.

517 No tā izriet, ka Komisijai nebija jānosaka pārkāpumu ilgums, to nosakot katrā valstī atsevišķi. Kā tas tai bija jādara, Komisija noteica pārkāpumu sākuma un beigu datumus attiecīgajā ģeogrāfiskajā tirgū, proti, visas kontinentālās Rietumeiropas tirgū.

518 Katrā ziņā, ja Komisijai būtu bijis jānodala pārkāpumu ilgums atbilstoši dažādajiem valstu tirgiem, tai būtu bijuši jāuzliek vairāki naudas sodi, kuru kopējais apjoms nebūtu bijis zemāks par apstrīdētajā lēmumā noteikto. No tā izriet, ka Komisijas iespējamā kļūda, definējot attiecīgo ģeogrāfisko tirgu, nav pamats ne atcelt apstrīdēto lēmumu, ne samazināt naudas sodu.

519 Līdz ar to otrais pamats ir jānoraida.

Par trešo pamatu — atbildību mīkstinošu apstākļu pastāvēšanu

520 Trešais pamats ir iedalāms piecās daļās attiecīgi par recidīva neesamību, prasītājas sadarbību ar Komisiju, tiesiskās paļāvības aizsardzību un prasītājas labticību, tiesiskās drošības principu un Komisijas "pārsteidzošo attieksmi".

Par pirmo daļu — recidīva neesamību

521 Prasītāja apgalvo, ka Komisija attiecībā uz prasītāju nekad nav uzsākusi procedūru saskaņā ar EKL 82. pantu.

522 Šajā sakarā, kā norādīts iepriekš, izdarītā pārkāpuma smaguma analīzē jāņem vērā iespējamais recidīvs, kas var būt pamats palielināt naudas soda apmēru.

523 Savukārt recidīva neesamība nevar būt atbildību mīkstinošs apstāklis, jo principā uzņēmumam ir pienākums nepārkāpt EKL 82. pantu.

524 Tādējādi trešā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

Par otro daļu — prasītājas sadarbību ar Komisiju

525 Prasītāja apgalvo, ka tā ir sadarbojusies ar Komisiju izmeklēšanas laikā gan Komisijas vizīšu prasītājas telpās laikā, gan atbildot uz informācijas pieprasījumiem.

526 Atbilstoši Regulas Nr. 17 11. pantam ar nosaukumu "Informācijas pieprasījumi":

"4. Pieprasīto informāciju sniedz uzņēmumu īpašnieki vai viņu pārstāvji un — juridisku personu, uzņēmējsabiedrību vai apvienību, kam nav juridiskas personas statusa, gadījumā — personas, kas tiesīgas tās pārstāvēt saskaņā ar likumu vai statūtiem.

5. Ja uzņēmums vai uzņēmumu apvienība nav iesniegusi pieprasīto informāciju Komisijas noteiktajā termiņā vai sniegusi nepilnīgas ziņas, Komisija ar lēmumu pieprasa sniegt informāciju. Lēmumā precizē, kāda informācija nepieciešama, nosaka atbilstošu termiņu, kurā tā sniedzama, un norāda 15. panta 1. punkta b) apakšpunktā un 16. panta 1. punkta c) apakšpunktā paredzētos sodus un tiesības lēmumu pārbaudīt Tiesā."

527 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru sadarbība izmeklēšanā, kas nepārsniedz Regulas Nr. 17 11. panta 4. un 5. punktā noteiktos uzņēmumu pienākumus, nevar būt pamats samazināt naudas sodu (Pirmās instances tiesas 1992. gada 10. marta spriedums lietā T-12/89 *Solvay*/Komisija, *Recueil*, II-907. lpp., 341. un 342. punkts, un 2005. gada 18. jūlija spriedums lietā T-241/01 *Scandinavian Airlines System*/Komisija, Krājums, II-2917. lpp., 218. punkts). Savukārt šāds samazinājums ir pamatots, ja uzņēmums ir sniedzis informāciju, kas pārsniedz informāciju, kuras sniegšanu Komisija var pieprasīt saskaņā ar Regulas Nr. 17 11. pantu (Pirmās instances tiesas 2003. gada 9. jūlija spriedums lietā T-230/00 *Daesang* un *Sewon Europe*/Komisija, *Recueil*, II-2733. lpp., 137. punkts).

528 Šajā lietā prasītāja vienīgi apgalvo, ka tā ir atbildējusi uz tai adresētajiem informācijas pieprasījumiem. Tā kā šāda rīcība ietilpst prasītājas pienākumos, tā nevar būt atbildību mīkstinošs apstāklis.

529 Attiecībā uz apgalvoto prasītājas sadarbību ar Komisiju tās telpu apmeklējumu laikā jāatzīmē, ka arī šī rīcība ietilpst prasītājas pienākumos un nevar būt atbildību mīkstinošs apstāklis.

530 Tādējādi trešā pamata otrā daļa ir jānoraida.

Par trešo daļu — tiesiskās paļāvības aizsardzību un prasītājas labticību

531 Prasītāja norāda, ka pēc pirmās procedūras laikā notikušajām pārrunām 1981. gadā tā uzskatīja, ka tās līgumi, kā tie bija tikuši pielāgoti, un tās komerciālā politika atbilst Komisijas prasībām. Prasītāja apgalvo arī, ka 1981. gadā notikušās diskusijas apliecina prasītājas labticību, jo tā nekavējoties grozīja visus savus līgumus, lai tos saskaņotu ar Komisijas tajā laikā izvirzītajām prasībām.

532 Turklāt pēc Lježas apelācijas tiesas 1989. gada 20. oktobra sprieduma lietā *FMC* prasītāja varēja likumīgi uzskatīt, ka tā neatradās dominējošā stāvoklī.

533 Pirmām kārtām, attiecībā uz laikā no 1980. līdz 1982. gadam notikušajām pārrunām jāatgādina, kā precizēts apstrīdētā lēmuma 193. apsvērumā, ka prasītājai uzliktais naudas sods neattiecas uz noteikumiem, kurus Komisija akceptēja 1982. gadā.

534 Turpinājumā — jāuzskata, ka argumenti, kas pamatoti ar Lježas apelācijas tiesas 1989. gada 20. oktobra spriedumu, nevar būt sekmīgi. Lietā, kurā tika pasludināts šis spriedums, Lježas apelācijas tiesa nelēma pēc būtības par to, vai prasītāja atrodas dominējošā stāvoklī vai ne.

535 Tādējādi trešā pamata trešā daļa ir jānoraida.

Par ceturto daļu — tiesiskās drošības principu

536 Prasītāja uzskata, ka "dominējošā stāvokļa" jēdziena un tā piemērošanas prasītājas situācijai, tās klientu kompensācijas spējas un relatīvās varas tirgū neskaidrais raksturs bija jāņem vērā, nosakot naudas soda apjomu.

537 Šajā sakarā vispirms jāatgādina judikatūra par dominējošā stāvoklī Kopienas tirgū esoša uzņēmuma noteikšanu, kas ir labi iedibināta. Konkrēti, iepriekš 275. punktā minētajā spriedumā lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija Tiesa precīzi definēja "dominējošā stāvokļa" jēdzienu. Šī sprieduma 38. punktā ir noteikts, ka EKL 82. pantā paredzētais dominējošais stāvoklis attiecas uz tādu uzņēmuma ekonomiskās jaudas situāciju, kas tam piešķir varu likt šķēršļus efektīvas konkurences saglabāšanai attiecīgajā tirgū, dodot tam iespēju ievērojamā mērā rīkoties neatkarīgi no saviem konkurentiem, klientiem un, visbeidzot, patērētājiem.

538 Turpinājumā jāatzīmē, ka prasītāja pati apgalvo, ka tās "tirgus daļā ir aptuveni 50 % valsts tirgos un no 60 % līdz 70 %, ja runa ir par Eiropas tirgu". Tādējādi, ņemot vērā iepriekš 277. punktā minēto judikatūru, tās tirgus daļas bija ārkārtīgi nozīmīgas un, izņemot ārkārtējus apstākļus, pašas par sevi ir dominējošā stāvokļa esamības pierādījums.

539 Tādējādi trešā pamata ceturtā daļa ir jānoraida.

Par piekto daļu — Komisijas "pārsteidzošo attieksmi"

540 Pēc prasītājas domām, Komisija 1981. gadā esot akceptējusi praksi, ko tā pēc tam uzskatīja par ļoti smagiem pārkāpumiem. Tādējādi tā bez jebkādiem paskaidrojumiem esot mainījusi savu nostāju.

541 Šajā sakarā ir pietiekami atgādināt, ka apstrīdētā lēmuma 193. apsvērumā Komisija nodala praksi, par kuru tā uzliek sodu šajā lietā, no 1982. gadā akceptētās prakses, par kuru tā nav uzlikusi naudas sodu.

542 Tādējādi trešā pamata piektā daļa ir jānoraida, un līdz ar to ir jānoraida viss trešais pamats.

Par ceturto pamatu — naudas soda nesamērīgo raksturu

543 Prasītāja apgalvo, ka Komisija tai uzlikusi naudas sodu, kura apmērs ir nesamērīgs. Tā apgalvo, ka šis apmērs inkriminēto faktu norises laikā esot bijis "pārmērīgs". Pirmkārt, Komisijai esot bijuši jāņem vērā atbildību mīkstinošie apstākļi, it īpaši prasītājas labticība, tiesiskā paļāvība un tiesiskā drošība. Otrkārt, Komisijai esot bijis jāņem vērā prasītājas apgrozījums attiecībā uz to darbību, uz kuru apstrīdētais lēmums reāli attiecās, proti, attiecībā uz tās darbību Francijā, Vācijā un Beļģijā.

544 Šajā sakarā jāatgādina, ka Komisija pamatoti uzskatīja, ka prasītājai pārmestie pārkāpumi bija "ārkārtīgi nopietni". Apstrīdētā lēmuma 191. apsvērumā prasītāja tostarp bija galvenais sodas ražotājs Kopienā, ka pārkāpumi tai ļāva nostiprināt savu

kundzību tirgū, izslēdzot reālu konkurenci lielā daļā kopējā tirgus, un ka, uz ilgu laiku pārtverot visas konkurentu pārdošanas iespējas, prasītāja radīja ilgstošu kaitējumu attiecīgā tirgus struktūrai, kaitējot patērētājiem.

545 Tādējādi Komisija pamatoti varēja prasītājai uzlikt naudas sodu EUR 20 miljonu apmērā.

546 Tīri norādei vien jāteic, ka Pamatnostādnes naudas soda noteikšanai, pat ja tās nav piemērojamas šajā lietā, paredz, ka "smagiem" pārkāpumiem iespējamais pamatapmērs naudas soda aprēķināšanai ir no EUR 1 līdz 20 miljoniem.

547 Attiecībā uz atbildinošu mīkstinošu apstākļu pastāvēšanu ir pietiekami atzīmēt, ka prasītājas izvirzītie argumenti iepriekš 536.–542. punktā tika noraidīti.

548 Attiecībā uz pārkāpumu izdarīšanas vietas vērā ņemšanu no judikatūras izriet, ka apgrozījums, kas Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā paredzēts kā naudas soda, kādu var uzlikt, augstākā robeža, ir jāsaprot kā attiecīgā uzņēmuma kopējais apgrozījums, kas vienīgais sniedz aptuvenu norādi par šī uzņēmuma nozīmīgumu un ietekmi tirgū. Iepriekš minētajā Regulas Nr. 17 tiesību normā nav paredzētas nekādas teritoriālas robežas attiecībā uz apgrozījumu. Ievērojot šajā tiesību normā noteikto robežu, Komisija var noteikt naudas sodu, izmantojot apgrozījumu pēc savas izvēles attiecībā uz konkrēto ģeogrāfisko teritoriju un precēm (skat. iepriekš 473. punktā minēto spriedumu Cementa lietā, 5022. un 5023. punkts un tajos minētā judikatūra).

549 Tādējādi šajā lietā Komisijai nebija pienākuma, nosakot naudas soda apmēru, ņemt vērā teritorijas kritēriju.

550 Turklāt prasītāja neapgalvo, ka Komisija ir pārsniegusi naudas soda maksimālo apmēru, kāds tai var tikt uzlikts saskaņā ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu.

551 Tādējādi ceturtais pamats ir jānoraida.

Par piekto pamatu — laika termiņa izbeigšanos

552 Saskaņā ar prasītājas teikto, Komisijai būtu bijis jāņem vērā, ka kopš apgalvoto pārkāpumu beigām ir pagājuši vairāk nekā vienpadsmit gadi. Prasītāja prāto, kāda ir naudas soda sodošās un preventīvās iedarbības "pašreizējā nozīme", ja prasītāja ir pielāgojusi savu tirdzniecības politiku Komisijas prasībām. Prasītāja arī nesaskata, kā varētu tikt pamatota naudas soda preventīvā iedarbība attiecībā pret trešiem uzņēmumiem.

553 Vispirms jāatgādina, ka šajā lietā Komisija ir ievērojusi Regulas Nr. 2988/74 noteikumus, kā arī saprātīga termiņa principu. Tādējādi Komisijai nevar pārmest kavēšanos ar apstrīdētā lēmuma pieņemšanu.

554 Tālāk no judikatūras izriet, ka, nosakot naudas sodu par konkurences tiesību pārkāpumu apmēru, Komisijai ir jāņem vērā ne tikai pārkāpuma smagums un īpašie

apstākļi, kādi pastāv attiecīgajā gadījumā, bet arī apstākļi, kādos minētais pārkāpums tika izdarīts, un jānodrošina savas darbības preventīvais raksturs, galvenokārt saistībā ar tāda veida pārkāpumiem, kas īpaši traucē sasniegt Kopienas mērķus (Tiesas 1983. gada 7. jūnija spriedums apvienotajās lietās no 100/80 līdz 103/80 *Musique diffusion française* u.c./Komisija, *Recueil*, 1825. lpp., 106. punkts, un Pirmās instances tiesas 2006. gada 5. aprīļa spriedums lietā T-279/02 *Degussa*/Komisija, Krājums, II-897. lpp., 272. punkts).

555 Tādējādi naudas sods, pat ja tas no jauna tiek uzlikts pēc zināma laika, nezaudē savu sodošo un preventīvo raksturu, ja ir pierādīts, ka attiecīgais uzņēmums ir pārkāpis konkurences tiesības, it īpaši, kā šajā lietā, izdarot ārkārtīgi smagus pārkāpumus.

556 Tādējādi piektais pamats ir jānoraida.

557 Rezultātā, kā izriet no 507.–512. punkta iepriekš, apstrīdētais lēmums ir jāgroza tiktāl, ciktāl tajā kļūdaini par atbildību pastiprinošu apstākli uzskatīts prasītājas izdarītais recidīvs.

558 Tādējādi prasītājai uzliktā naudas soda lielums jānosaka EUR 19 miljonu apmērā.

Par tiesāšanās izdevumiem

559 Atbilstoši Reglamenta 87. panta 3. punktam, ja abiem lietas dalībniekiem spriedums ir daļēji labvēlīgs un daļēji nelabvēlīgs, Vispārējā tiesa var nolemt, ka tiesāšanās izdevumi ir jāsadala vai ka lietas dalībnieki sedz savus tiesāšanās izdevumus paši.

560 Šajā gadījumā prasītājas prasījumi ir atzīti par daļēji pamatotiem. Vispārējā tiesa uzskata, ka tiks veikts taisnīgs lietas apstākļu novērtējums, nospriežot, ka prasītāja sedz pati savus tiesāšanās izdevumus, kā arī atlīdzina 95 % no Komisijas tiesāšanās izdevumiem un ka Komisija sedz 5 % no saviem tiesāšanās izdevumiem.

Ar šādu pamatojumu

VISPĀRĒJĀ TIESA (sestā palāta)

nospriež:

1) **noteikt Komisijas 2000. gada 13. decembra Lēmuma 2003/6/EK par [EKL] 82. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/33.133 — C: Kalcinētā soda — *Solvay*) 2. pantā *Solvay SA* uzlikto naudas sodu EUR 19 miljonu apmērā;**

2) **pārējā daļā prasību noraidīt;**

3) prasītāja sedz savus tiesāšanās izdevumus un atlīdzina 95 % no Eiropas Komisijas tiesāšanās izdevumiem;

4) Komisija sedz 5 % no saviem tiesāšanās izdevumiem.

Meij Vadapalas Dittrich

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2009. gada 17. decembrī.

[Paraksti]

Satura rādītājs

Prāvas rašanās fakti . . . . . II - 4638

Process . . . . . II - 4653

Lietas dalībnieku prasījumi . . . . . II - 4658

Juridiskais pamatojums . . . . . II - 4659

1. Par prasījumiem — apstrīdētā lēmuma atcelšanu . . . . . II - 4660

Par pirmo pamatu — laika termiņa izbeigšanos . . . . . II - 4660

Par pirmo daļu — noteikumu par noilgumu kļūdainu piemērošanu . . . . . II - 4660

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4660

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4662

Par otro daļu — saprātīga termiņa principa pārkāpumu . . . . . II - 4667

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4667

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4670

Par otro pamatu — apstrīdētā lēmuma pieņemšanai un autentiskuma apstiprināšanai prasīto būtisku formas prasību pārkāpumu . . . . . II - 4675

Par pirmo daļu — koleģiālās būtības principa pārkāpumu . . . . . II - 4676

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4676

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4677

Par otro daļu — tiesiskās drošības principa pārkāpumu . . . . . II - 4679

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4679

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4680

Par trešo daļu — prasītājas tiesību tikt atkārtoti uzklausītai pārkāpumu . . . . . II - 4683

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4683

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4685

Par ceturto daļu — jaunas konsultēšanās ar Konkurences ierobežojumu un monopoluzņēmumu padomdevēju komiteju neesamību . . . . . II - 4687

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4687

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4688

Par piekto pamatu — Konkurences ierobežojumu un monopoluzņēmumu padomdevējas komitejas nelikumīgo sastāvu . . . . . II - 4690

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4690

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4690

Par sesto daļu — dokumentu, kas izņemti, pārkāpjot Regulu Nr. 17, izmantošanu . II - 4691

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4691

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4694

Par astoto daļu — objektivitātes, labas pārvaldības un samērīguma principu pārkāpumu . . . . . II - 4697

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4697

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4698

Par trešo pamatu — kļūdainu ģeogrāfiskā tirgus definīciju . . . . . II - 4699

Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4699

Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4701

Par ceturto pamatu — dominējošā stāvokļa neesamību . . . . . II - 4705

Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4705

Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4708

Par piekto pamatu — dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas neesamību . . . II - 4714

Par pirmo daļu — atlaidēm virsapjomam . . . . . II - 4714

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4714

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4716

Par otro daļu — *Saint-Gobain* piešķirto "grupas" atlaidi . . . . . II - 4723

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4723

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4725

Par trešo daļu — līgumiem par ekskluzivitāti . . . . . II - 4727

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4727

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4728

Par ceturto daļu — konkurences klauzulām . . . . . II - 4732

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4732

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4733

Par piekto daļu — pārmestās prakses diskriminējošo raksturu . . . . . II - 4734

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4734

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4735

Par sesto pamatu — tiesību uz piekļuvi lietas materiāliem pārkāpumu . . . . . II - 4737

Par pirmo daļu — piekļuves apsūdzošiem dokumentiem trūkumu . . . . . II - 4739

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4739

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4739

Par otro daļu — dokumentu, kas varēja tikt izmantoti aizstāvībai, esamību to dokumentu starpā, ar kuriem varēja iepazīties procesa organizatorisko pasākumu ietvaros . . . . . II - 4741

— Par attiecīgo ģeogrāfisko tirgu . . . . . II - 4742

— Par attiecīgās preces tirgu . . . . . II - 4743

— Par dominējošā stāvokļa esamību . . . . . II - 4744

— Par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu . . . . . II - 4745

Par trešo daļu — to, ka prasītāja nav iepazinusies ar visiem lietas materiāliem . . . II - 4748

— Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4748

— Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4749

2. Prasījumi par naudas soda atcelšanu vai samazināšanu . . . . . II - 4757

Par pirmo pamatu — kļūdainu pārkāpumu smaguma vērtējumu . . . . . II - 4757

Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4757

Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4759

Par otro pamatu — kļūdainu pārkāpumu ilguma vērtējumu . . . . . II - 4764

Lietas dalībnieku argumenti . . . . . II - 4764

Vispārējās tiesas vērtējums . . . . . II - 4764

Par trešo pamatu — atbildību mīkstinošu apstākļu pastāvēšanu . . . . . II - 4765

Par pirmo daļu — recidīva neesamību . . . . . II - 4765

Par otro daļu — prasītājas sadarbību ar Komisiju . . . . . II - 4766

Par trešo daļu — tiesiskās paļāvības aizsardzību un prasītājas labticību . . . . . II - 4768

Par ceturto daļu — tiesiskās drošības principu . . . . . II - 4769

Par piekto daļu — Komisijas "pārsteidzošo attieksmi" . . . . . II - 4770

Par ceturto pamatu — naudas soda nesamērīgo raksturu . . . . . II - 4770

Par piekto pamatu — laika termiņa izbeigšanos . . . . . II - 4772

Par tiesāšanās izdevumiem . . . . . II - 4774